

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Tractatus III. de Vnitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

TRACTATVS

TERTIVS DE VNI-

TATE DEI.

INTER attributa diuina vnitatis primum locum haberet, vt pote quae immediatè innititur ipsi esse, neque supponit aliam rationem formalem, à qua emanet: nam seclusa per intellectum quavis alia ratione formalis, si tamen retineatur ratio entis, ex ipsa solum prodibit, & concipietur vnitatis. Ideoque de ea agendum priusquam de alijs attributis. Diuiditur autem vnum in maximè communi acceptione in vnum per se, & vnum per accidens, vt patet ex lib. 5. Met. cap. 6. cum verò id, quod est per se, sit mensura eius, quod est per accidens, illo explicato, huius quoque ratio innotescet. Non loquor autem de eo, quod est per se, vel per accidens in causando: hoc enim potest esse per se vnum in essendo, quomo- do auctore Aristotele lib. 2. Physic. t. 33. Polykletus est causa per accidens statuæ, & tamen est vnum ens per se; contra verò ens per accidens potest esse causa per se, vt me- dicamentum, quod plerumque est vnum per accidens, est causa per se sanitatis: est ergo fieri de ente per se, vel per accidens in ratione vnius. Omisiss autem varijs di- cendi modis apud Metaphysicos vnum per se est illud, quod constat forma per se vna. Describitur verò vnum per formam entis cui inelit: quoniam, ut ait Diuus Thomas 1. part. quæst. 6. artic. 3. ad primum, de potentia quælt. 9. artic. 7. & alibi, quælibet res est vna per suam essentiam, siue formam: sed quænam est forma vna per se? nempe illa, quæ in ratione formæ essentialis non coalecit ex partibus actu componentibus plura entia completa in quoquis genere en- tiuum. Ex quo constat simplicia omnia esse vnum per se: quoniam essentia, quæ est forma ipsorum, ex nullis partibus constat: ex compositis verò omnia ea, quæ com- ponuntur ex genere ac differentia, ex pura potentia, & actu, & ex partibus integrantibus vnitatis per continuationem, sub ea- dem forma essentiali: forma enim es- sentialis horum omnium non constat parti- bus actu componentibus plura entia com- pleta in suo genere, vt discurrenti per sin- gula perspicuum fiet. Vnum verò per accidens est, cuius forma intrinseca constat pluribus entibus per se completis, vel acci- dit enti completo pertinenti ad intrin- secam rationem constituti performam:

Gillij comment. Theol.

nam si forma intrinseca constet pluribus entibus per se completis iam intra terminos rei per eam constituta est diuisio sim- pliciter in genere entis, atque adeo non est vnum per se: qua ratione artificata con- stantia ex multis subiectis vel vno, & for- ma, quam includunt, non sunt vnum per se. Hec verò vnitatis non recurrunt cum ente, nec est simpliciter vnitatis, sed multitu- do: ideoque non pertinet ad tractatum de vnitate simpliciter, quæ est passio entis: bre- uiter tamen suo loco ostendam ipsam ne- quaquam posse competere deitati. Sed iam accedendum est ad vnitatem per se, & explicandum quid, & quotuplex sit, & quo- modo Deo conueniat.

Vnitatis transcendens non significat rationem positivam ex natura
rei ab ente distin-
ctam.

C A P V T I.

VT constet, quoniam modo competit
ratio vnius Deo, supponendum fo-
ret ex Metaphysica quænam illa sit. Ve-
rū, quia non solum inter Philosophos,
sed etiam inter Theologos est ea de re sen-
tentiarum varietas, operæ pretium est bre-
uiter exponere in quo consistat ratio vni-
tatis. Est verò in primis controversia, sit
ne ratio aliqua positiva suprà rationem
entis. Vnum verò dupliciter usurpatur:
nempè, vt est in genere quantitatis, & vt
est passio entis transcendens: de vno in
priore acceptione non est dissensio, com-
munis enim sententia docet esse aliquid
positivum suprà rem, quæ dicitur vna,
mirum quantitatem continuam sub indi-
visione sumptam. De vno verò in pos-
tiori acceptione est controversia, cuius
affirmatiuam partem tenuit Aucenna tra-
ctat. 3. Metaphysicæ cap. 6. existimauit au-
tem, vt refert Diuus Thomas in 1. distinc. s. Thom.
2. quæst. 1. articul. 3. id, quod vnum addit
suprà ens, non esse substantiam, quia tunc
in accidentibus non daretur numerus ne-
que itemens, prout abstrahit à substan-
tia, & accidente, quia daretur aliquis nu-
merus, qui non sit accidens: sed esse de
genere accidentis, quod adueniens sub-
stantiæ in suo esse completæ tribuit ipsi
denominationem vnius, vt ab eo positi-
ue dicatur vna, quemadmodum à ca-
dore, qui eidem accidit, dicitur candida.
Aucennam sequutus est Alens. 1. part.
quæst. 13. m. 1. & 2. Albert. in summ.

Alensis.
Albert.

Z z 3

tract.

Bonavent. 6.q.24. mem. 2. & 3. Bonauentur. in
 Scotus. 1. dist. 24. art. 1. q. 1. Scot. lib. 4. Metaphysicae in commentar. text. 3. & q. 2. & in 2. d. 5.
 Bachon. q. 2. Ioannes de Bachone in 1. dist. 33. q. vni-
 Tariet. caart. 2. Petrus Tartareus lib. 4. Metaphysicae q. vn. art. 1. Ioann. Viguerius in 1. dist.
 Viguerius. 24. quæst. vni. Paulus Venetus in sua meta-
 Sotus. physica cap. 15. Sotus in lib. prædicabili-
 Henric. um capite de proprio q. 2. ad secundum, &
 Henricus in summa ar. 25. q. 1. qui solet re-
 ferri pro contraria sententia quolibet. 1.
 q. 1. sed ibi solum dicit vnum dicere priua-
 tionem: quomodo verò hoc sit intelligen-
 dum, ex instituto explicat loco citato sum-
 mæ, nempè secundum nostrum modum
 intelligendi, nō secundum rem, quod etiā
 docuerunt Alensis, Albertus, Bonauentura,
 Ioannes Viguerius, & Ioannes de Bachone
 vbi suprà, omnes hi aurores conuenient in
 hoc, vt dicant vnum addere rationem ali-
 quam positivam supra rationem entis: dis-
 ferunt verò in modo explicandi distinctio-
 nē eius ab ente. Quidam enim censent esse
 passionē aliquam radicā in natura entis,
 ab eaq; actu distinctam: ita Scotus cū Scotis,
 & Paulo Veneto citatis. Alij verò cō-
 tendunt esse rationem aliquam solum vir-
 tute distinctam, in qua tanquam in funda-
 mento nitatur indiuisio: quod indicant Al-
 ensis, Albertus, Bonauentura, & Bachonus;
 & exp̄s docent Henricus, & Sotus, &
 nonnulli recentiores. Priorem sententiam
 hoc capite, posteriorē sequente expendam.
 Dittingi verò ex natura rei actu pro-
 batur in primis autoritate Aristotelis:
 nam, cum lib. 10. Metaphys. text. 6. inquirere coepit utrum vnum sit substantia,
 an vero pars, cui aliqua natura subiicitur,
 concludit tandem in fine textus septimi his
 verbis: *Quod igitur in omni genere ipsum vnum
 aliqua natura est, & quod nullus hoc ipsum ali-
 quia natura est, patet, quorum sensus est vnu-
 significare aliquid positivum, hoc enim
 solum potest dici natura: idque non per-
 tinere intrinsece ad naturam, sive essentiam
 vlli rei: quare, cūm ens pertineat ad
 essentiam rerum omnium, natura, quæ vni-
 vius nomine significatur, erit ratio positi-
 va distincta à parte rei à ratione entis. Suadetur item ex eodem Aristotele vbi suprà
 text. 9. afferente vnum, & multa opponi
 contrarie: Sic verò habet: *Opponuntur au-
 tem vnum & multa multis modi, quorum vno
 vnum, & multitudo, & vt indiuisibile, & diuisibile
 quod enim aut diuisum, aut diuisibile est, mul-
 tis, lo quādam dicitur: quod verò indiuisibile,
 aut non diuisum, vnum. Cum autem opposi-
 tis quatuor sint modi, & horum aliis secundum
 priuationem dicatur, contraria erunt profecto et**

neque ut contradic̄, neque ut ea, quæ ad ali-
 quid dicuntur; in quem locum Sanctus Tho-
 mas docet in sententia Aristotelis v-
 num & multa opponi contrarie: quare,
 cum oppositio contraria non nisi in-
 ter formas positivas existat, dari debet in
 utroque extremo ratio positiva distin-
 cta ex natura rei ab ente: quandoquidem
 contraria, ut patet ex distinctione
 tradita ab Aristotele in postprædicam
 cap. 1. eidem subiecto vicissim insunt:
 quæ verò ita se habent, necessariò ha-
 bent rationem superadditam subie-
 cto, & ex natura rei ab ipso distinctam.
 Probatur deinde ratione: primo quo-
 niam quotiescumque per diuisiōnem
 resultant plura ex uno salua ratione entis,
 dissoluitur aliqua ratio positiva:
 hæc non potest esse nisi ratio vnius; er-
 gò ea est positiva, & distincta à ratio-
 ne entis. Maior propositio patet: nam,
 cum diuiditur totum integrale ho-
 mogeneum, verbi gratia aqua, desinat
 esse ratio aliqua positiva, quæ est ter-
 minus à quo diuisiōnis, diuisio enim rea-
 lis non incipit à negatione, sed à toto
 reali, ac definit in partes, quæ erant po-
 tentia in toto, post diuisiōnem verò
 sunt actū in se ipsis. Quod autem per e-
 iusmodi diuisiōnem non destruatur ra-
 tio entis, sed eadem perseveret, constat,
 quia ens non est actū nisi per particula-
 res, & specificas rationes entium, qui-
 bus saluis ratio quoque entis non dissi-
 uit: at quando diuiditur aqua, non de-
 struitur ratio specifica ipsius: ergò ne-
 que ratio entis in ipsa inclusa. Assum-
 ptio verò ostenditur siquidem in toto in-
 diuisio nihil est aliud positivum, quod non
 sit in partibus diuisiōis, quam ratio v-
 nitatis compositæ, ac resultantis ex vni-
 vno partium inter se: nec enim aliud vnu-
 quam assignatum est, aut assignari pote-
 rit. Secundo sumitur argumentum ab
 unitate prædicamentali, quæ est continu-
 itas addita substantiæ rei, & dicitur vna:
 cur enim si unitas prædicamentalis est ra-
 tio positiva addita substantiæ corporeæ, v-
 nitatis transcendens non erit etiam ratio
 positiva addita enti, quod vnum dicitur,
 si respondeatur argumentum non commun-
 cere: nam ipsa quoque ratio quantita-
 tis continuæ habet rationem vnius, nec
 tamen vna denominatur aliter, quam sub
 diuisione. Obijcunt ex hoc sequi, nu-
 merum prædicamentalem non constitui
 formaliter ex entibus realibus, sed ex ne-
 gationibus, quod absurdum est, id verò
 non tollitur ex eo, quod quantitas cōtinua

fit ratio positiva: nam ea non est ratio formalis vnitatis praedicalentalis, sed materiale subiectum: alioquin vna species quantitatis secundum propriam rationem formalern, hoc est secundum continuitatem, componeret aliam speciem, hoc est numerum. Hoc ipsum confirmatur: quoniam Mathematicus considerat vnitatem abstractam a quauis materia & quantitate corporis: quare, licet vnitatis aptius explicetur per negationem diuisionis, tamen re ipsa consistit in ratione aliqua positiva.

III. Dicendum nihilominus vnitatem non esse rationem positivam distinctam actu a ratione entis. Hæc est communis doctorum non solum afferentem vnum dicere solum supra ens rationem priuatiuam, quos referam cap. sequente, sed etiam Ales. & aliorum, qui rationem vnitatis positivam ab ente actualiter nō distinguunt, quos superius cito, & maximè conformat sententia Aristotelis frequenter afferentis vnum, & multa opponi priuatiuè. Respondent aliqui Aristotelem intelligendum ad eum modum, quo interdum affectit differentias specificas, imò & qualitates contrarias opponi priuatiuè, cùm tamen sint naturæ quædam substractæ priuatiobus: ex quo non sequitur vnum significare puram priuationem. Hac solutio satisfaceret quidem, si nihil aliud philosophus addidisset: verum cùm ex alijs mensius aperte colligatur, intelligendus est de vera oppositione priuatiuia: id verò in primis colligitur ex eo, quod tex. 9. lib. 10. Metaphys. affirmat, vnum & multa opponuntur diuisibile & indiuisibile: hoc autem aperte significat negationem diuisionis: & tex. 5. vbi indagat veram rationem vnius, vnum, inquit, aut simpliciter, aut prout est vnum, indiuisibile est, notanda verba illa, prout est vnum, sunt enim reduplicativa suprarationem formalem vnius: cùm ergo dicat vnum, prout est vnum, esse indiuisibile, sancit indiuisibilitatem esse propriam eius rationem. Idem sumitur ex tex. 8. vbi ait vnum, & ens idem quodammodo significare: quod intelligendum ita est, vt non significant plures rationes positivias, sed eandem, nō tamē eodem prorsus modo, quia scilicet in modo significandi est diueritas, vt constabit cap. sequente: & ne maneret locus interpretationi in contrarium, si quis diceret significare idem quodammodo, quia sunt idem subiecto, quæ verò ita se habent, non repugnat, vt sint actu ex natura rei distincta, subdit eodem tex. hæc verba: *Vnus homo non addit aliquid*

aliud, quam homo: Ex quibus perpicuum est de mente Aristotelis vnum non addere rationem aliquam positivam distinctam aet a ratione entis: etenim si adderet, ea ratio esset etiā actu distincta ab homine, cuius oppositum docet Aristoteles verbis citatis. Accedit, quod ibidem subdit: *Vni esse est vnicuique esse*, quasi dicat, non est vlla alia ratio positiva vnius, quam ipsum esse, in quo fundatur indiuisibilitas: quæ est propria ratio vnius, quatenus vnum est, & ita Commentat. lib. 4. Met. commen. 3. & Comment. libr. 10. comment. 8. hanc opinionem sequitur tanquam veram sententiam Aristotelis.

IV.

Suadetur autem, quoniam eiusmodi ratio positiva, aut esset realis, aut rationis: Non esse ens rationis patet, quandoquidem vel esset habitudo ad multa, vel ad subiectum, quod denominatur vnum, nō ad multa: nam si terminaretur ad multa, vnum & multa essent relatiuè opposita: quod expressè negat Aristot. lib. 10. Metaphys. tex. 9. non ad subiectum, etenim relatum omne explicatur relatione ad aliud, vnum verò non explicatur relatione ad subiectum, quod appellatur vnum: nec assignabitur vnum aliud extreum, ad quod terminetur, & ita vnum ad se, & non ad aliud dicitur. Non esse verò rationem positivam realem ostenditur, quoniam non sunt multiplicanda entia hinc necessitate: non est autem vlla necessitas concedendi rationem realem positivam superadditam enti, ab eoque distinctam ex natura rei: nam si quomodo esset necessaria, maximè vt per eam res sit formaliter vna, ad hoc autem non est necessaria: ipsa enim si daretur, denominaretur etiam vna, non per aliam rationem positivam, ne daretur progressus in infinitum, sed solummodo per negationem diuisionis: ergo negatio diuisionis patet, vt per eam res dicatur vna: atque adeò ad hunc effectum minimè requiritur ratio positiva distincta ex natura rei ab ente. Respondebitur vnitatem esse vnam sive ipsa, non verò negatione diuisionis: nam id, quod est, quo in aliquo genere, si sit simplex & vltimum, potest esse quod, vt patet in quantitate, quæ est ratio, qua substantia est quanta, & ipsa per se ipsam est quanta: similiter vnitatis erit enti ratio, vt sit vnum: & ipsa quoque suam formam ratione erit, vna. Verum hæc solutio non satisficit: nam, licet in quantitate ob peculiarem rationem eadem ratio sit, quo respectu subiecti, & respectu sui quod: quoniam non solum est ratio, cur substantia

aristot.

V.

aristot.

tia corporea habeat partes, & sit extensa adiuvisibilis, verum etiam ipsa quoque habet proprias partes ratione quorum est extensa, & diuivisibilis: & ideo Philosophus lib. 5. Metaphys. tex. 18. species quantitatis quantas dicit, quoniam diuivisibles sunt, & partes habent: non tamen est universaliter dicendum formam denominari a se ipso: qualitas enim non est se ipso qualis: nec relatio est id, quod se ipso refertur, sed tantum est subiecto ratio referendi: non videmus autem speciem rationem in unitate, propter quam ipsa circa se habeat eundem effectum, quem haber circa subiectum: ita, ut ratione sui, praecisa omni alia forma, dicatur una, maximè cum intellecta sola negatione divisionis addita ratione entitatis aperi concipiatur sub ratione unius subiectum, cui ea conuenit.

Præterea certum est unitatem secundum communem acceptiōem significare negationem divisionis, ut constat ex Aristotele afferente unum & multa opponi priuatiū, itemque competere cuiuslibet enti per se, ut est communis sententia philosophorum, qui unum statuunt primam positionem entis cum Aristotele lib. 4. Metaphys. cap. 3. & lib. 10. tex. 6. ex qua suppositione ostenditur assertio proposita, nam si esset necessaria ratio positiva unius, maximè ad statuendum fundamentum unitatis priuatiū: ad hoc autem nequamatur requiritur: ergo est omnino superflua, & fictitia. Maior propositio patet inductione sumpta ex simili materia: nam, quoties eodem nomine significari solerit duplex ratio formalis, altera positiva, altera priuativa, semper positiva est fundamentum priuatiū, ut patet in irrationali, incorruptibili, & similibus: etenim ratio, sive radix rationalitatis sumptus priuatiū est propria differentia essentialis brati, quam significare intendimus per nomen illud *irrationale*, idemque dicendum de incorruptibilitate negatiua, quæ fundatur in essentia positiva rerum incorruptibilium, quam etiam significam' nomine illo *incorruptibile*: quare similiter, cum nomine unius interdum saltem significetur negatio divisionis, si præterea illa ratio aliqua positiva, quæ eodem nomine significetur, hæc profectio erit proximum fundamentum negationis illius. Hoc autem non ita se habere probatur: namque unitas negatiua inamidetur radicatur in ipsa ratione entis: neque igit interuentu unitatis positiva: quare hæc non requiritur, ut sit fundamentum illius. Assumptio ostenditur: nam, sic-

ut diuilio est distinctionis, ac separatio entitatum, quæ multitudinem fortuntur, ita unitas est negatio divisionis eius entitatis, quæ una denominatur: & hoc ipso, quo non est diuisa, dicitur una absque necessitate ullius intermediae rationis positiva: nam diuisio, & quasi distractio entitatis immediate incipit ab ipsa, & consequenter negatio divisionis immediate initiat eadem: hoc enim ipso, quo non est diuisa, est indiuisa, & una: quare, cum ens positiva ratione propria secundum omnia sibi intrinseca, immediate intelligatur sub ratione indivisionis in plura, unitas priuativa, quæ huiusmodi negationem significat, immediate conuenit enti ante quamvis aliam rationem positivam, non intrinsecam rationi eius formali, qualis esset unitas positiva.

Plura argumenta ad huius sententia confirmationem contra Scotum adducunt Metaphysici, quæ apud ipsos videri possunt: nec ab Scotis sufficier excludit difficultas sumpta à ratione passionis, quæ non potest esse pars subiectua eius, cuius est passio: unitas autem, si ratio positiva est, necessario continetur sub ente, cuius proprietas est. Respondet autem Scotus eiusmodi rationem positivam non esse ens, quod sane minimè coheret: nam si ratio positiva est à parte rei, non in solis, nudisque conceptus, absque dubio habet esse: repugnat autem, ut ipsum esse conueniat non enti: quare repugnat, ut sit ratio positiva, quin sit ens. Maior propositio patet ex sufficiente divisione eius, quod vtcumque est: aut enim dicitur esse solum remouendo, aut solum obiectum in mente, aut positum à parte rei: si sit priore modo, est priuatio, si secundo, ens rationis, si tertio, ens cui competit esse actuale à parte rei, hoc vero, cum sit ratio formalis entis, fieri nequit, ut conueniat non enti. Et confirmatur, quoniam repugnat per formam aliquam communicari subiectu particulari modum essendi, quin similis communicetur ipsa ratio communis essendi, ut determinata ad esse particulari: at per unitatem, si est ratio positiva, communicatur particularis modus essendi: nam per eam subiectum est unum: ergo ea includit rationem communem essendi, atque adeo continetur sub ente. Videopof se responderi per unitatem non communicari particulari modum essendi: sed solum rationem unius, quæ nec est ens, nec particularis modus entis: & idcirco ex hoc principio minimè colligi unitatem

con-

VI.

contineri sub ente. Verum enim uerò, cùm ratio vnius de mè eti Scoti sit positiva, quādo ens dicitur esse vnum, illud esse non significat solam veritatem intellectus, siue copulam mentalem coniungentem vnum cum ente, sed veritatem obiectiuam: hæc verò non habet aliud fundamētum, quām ipsum esse vnitatis, quod competit enti: ea propter, cùm ipse uer Scotus hanc multiplicatatem entitatum respuat, eaq; ex ipsius positione sequatur, potius dicēdum est rationem vnius nullo modo esse positivam ex natura rei distinctam à ratione entis.

VII. Ad primam authoritatem Aristotelis respondeo mentem eius non esse vnu addere rationem aliquā positivā, siue naturam supra ens, sed solum non esse substatiam per se subuentem, que sit idea singularium: eo enim textu non agit simpliciter de vno, vt est transcendentis, sed vt est principium numeri, & primū in vno quoque genere, vt patet in exemplis, quæ adducit: at enim, si entia colores esent, ipsum vnum futurum sive albu, quia nimirū est primū in genere colorum, ac mētura ceterorū. Et quia Pythagorici ac Platonici, vt ijs Aristot. attribuit, constituebant ideas rerum separatas, ac per se existentes, eas appellabant ipsum vnum, & mensurā ideatorum: & hoc diētū impugnat Aristot. vt constat ex ipso cōtextu, & interpretatione D. Thomæ ibidem lect. 3. cūm etiāq; Aristot. concludit: *quod igitur vnu in omni genere est quadam natura*, non significat ipsum vnum formaliter esse naturam: hoc enim ibidem negat de vno ac ente, sed sensus est huiusmodi: patet ex dictis id, quod in omni genere dicitur vnum hoc est primū, ac mensura ceterorum, esse demonstratam aliquam naturam, V.g. in coloribus album, in tonis sensibilibus diēsim, in sonis vocale elementum, in figuris rectilineis triangulū, ita vt vnum sumatur hoc loco denominatiū pro re, quæ vna dicitur, vt patet ex verbis sequentibus, & nullius natura hoc ipsum, quod vnum, id est, nullius eorum, vnu dicuntur, natura est ipsa ratio formalis vnitatis, sed hæc potius illi competit: ex quo discursu solum habetur vnitatem nō esse propriam, & adæquatam rationem formalem eorum, de quibus dicitur: an verò sit ratio positiva ex natura rei distincta, & superaddita enti nequam.

VIII. Pro solutione & interpretatione alterius dicti Aristotelici notandum contrarietatem aliam esse propriam, alia impropriam: propria est inter formas positivas, quies suapte natura non repugnat succedere sibi inuicem in eodem subiecto: minus

propria est inter formas siue positivas, siue alteram positivam, alteram negativam requirētes determinatum genus subiecti, sub eoque repugnantes, licet nequeant eidem subiecto mutuo inesse, vt se habent rationale & irrationale, & cetera differentiæ essentialiæ diuidentes idem genus: quarum altera significatur per modum positionis, altera per modū negationis, has enim contrarias appellat Philosophus lib. 10. Metaphys. c. 11. & ita alijs quoq; libris idem philosophus cùm formas aliquas appellat contraria, nō accipit in rigore secundūm propriam contrarietatem, vt patet ex 1. lib. phys. tex. 41. quo loco, cùm dixisset omnes antiquos philosophos conuenisse in eo, vt diccent principia rerum naturaliū esse contraria, adhibet exempla recti ac rotundi, item figuræ angularis & triangularis, quæ non habent propriam rationem contrarietatis: refert item sententiam Democriti ponens principia naturalia esse solidum & inane, quorum aliud dicebat esse, vt quod est, aliud verò vt quod non est, scilicet vt priuationem & habitum. Ex quo patet contrarietatem non semper usurpari ab Arist. pro vera ac propria oppositione duarum formarum oppositarum sub eodem genere ac repugnantium respectu eiusdem subiecti: sed interdum latius, quatenus extenditur etiam ad oppositionē priuationum, & fortasse hoc indicauit loco Met. cit. cùm ex eo quod ex oppositis quādam secundum priuationē dicantur, intulit vnum, & multa, quæ anteā dixerat, opponi tanquam diuisum, & indiuisum contrariè opponi: non enim verba illa ob aliam causam interposta videntur, quā vt constaret modus contrarietatis impropriæ, quam volebat tribuere vnitati, ac multitudini: quomodo enim ex præcedentibus, & verbis illis sequitur consequens illud: *contraria erūt proiecta*, nam ex eo, quod vnum & multa opponantur, vt diuisibile & indiuisibile, itemque ex eo quod sint quatuor genera oppositionū, & horū vnum sit secundum priuationē, nō sequitur propria contrarietas, sed impropria, quæ fundatur in oppositione priuationia. Huic expositioni fauet Auerroes, qui propterea ait Aristotelem vnum & multa, cùm sint priuationē opposita, appellasse contraria, quoniā omnis contraria oppositio supponit priuationem, in eaque fundatur, vt constat ex Aristotele eodem lib. tex. 15. & expositione Diui Thomæ ibidem. Respondetur secundū apud Aristotelem, non omnia contraria dicere naturam aliam à natura subiecti, cui conueniunt: etenim differentiæ omnes essentialiæ

S. Thomas.

Auerroes.

Aristot.

Aristot.

S. Thomas.

S. Soncin.

IX.

rationem contrarietatis habent, ut cōstat ex eodem: & tamen nec genera, nec differentiae dicunt naturam aliam à natura individuorum, & ita licet admittatur modus contrarietatis politiū inter vnum ac multa, non opus est, ut haec significant naturam superadditam enti, ab eoquē distinctam: sed sat est, si ipsum ens sub diuisione significatum per vnum habeat rationem contrarietatis ad se ipsum sub diuisione significatum per multa: & hoc solum vult. Diuinus Thomas in expositione eius textus, ut patet ex verbis ipsius: nam, cūm dixisset hoc differre priuatiū opposita à contrariis, quod hæc, licet imponit priuationem, non tamen illam puram significant, ut significat alterum extreum priuatiū oppositionis, subiungit: *Quia igitur vnum non significat priuationem puram, non enim significat ipsam diuisionem, sed ipsum ens individuum, manifestum est quod vnum, & multum non opponuntur secundum priuationem puram, & habitum, sed sicut contraria.* Ex quibus patet ad rationem contrarietatis inter vnum & multa non aliam requiri naturam, aut rationem positivam distinctam à ratione entis, sed ipsam sumptam diuersimodè sub diuisione, ac diuisione subire rationem contrarietatis, quod etiam notauit Soncinus lib. 10. Met. q. 4.

Ad primum argumentum distingueda est maior propositio: & si intelligatur de ratione aliqua entis, prout abstrahitabente per se, & ente per accidens, concedenda est: neganda vero, si intelligatur de ratione entis per se: nam diuiso aliquo individuo substantiæ homogeneæ dissoluitur ratio eius singularis per se, quod per diuisionem esse definit: iam enim non est hæc numero aqua, à qua incipit diuiso terminata ad plures numero aquas. Ad probationem vero eiusdem maioris respondeo solum probare non definere rationem entis in communi, quod est verum: manet enim ratione partium, quæ post diuisionem habent rationem totius: cum quo non repugnat, ut definit hoc ens singulare, quod est fundamentum vnitatis. Secundo respondeo, rationem entis nunquam simpliciter definere per corruptionem rerum corporearum, quoniam cūm generatio sit coniuncta cum corruptione, ita definit ens ratione corrupti, ut incipiat ratione geniti: si vero obiectatur definere saltem secundum quid: hoc est, ratione corrupti: respondeo eodem modo continuum homogeneum definere per diuisionem: nam quatenus est idem cum ente singulari diuiso, peracta diuiso-

nenon manet, sed esse definit. Ad rationem vero in oppositum respondeo, dupliciter destrui substantiam aliquam corpoream: aut simpliciter, hoc est per separationem formæ à materia, aut secundum quid, & quo ad modum per diuisionem partium integrantium homogenearum: & hoc posteriore modo per diuisionem non definere simpliciter speciem, aut ens commune: quoniam in partibus diuisi manet ratio speciei, & entis: definire tamen quod ad modum, nam definit esse totale, & individuum compositum ex paribus diuisi, & incipiunt plures modi essendi totales & actuales, qui antea erant partiales, ac potentiales: & ita definit certum ac determinatum individuum aquæ, & ratione eius definit secundum quid, & quod ad modum ipsa ratio communis aquæ. Ad confirmationem assumptionis eiusdem argumenti respondeo in toto diuiso non esse quidem aliud specie distinctum, quod non sit in partibus diuisi: esse tamen modum singularem positivum entis completi, qui dicitur ab vnitate transcendentali, & est fundamentum illius: re enim vera antea diuisionem erat quoddam individuum aquæ, quod post illam non est, cuius individui passio est vnitatis, quæ proinde est posterior subiecto. Verum obiecti potest, quoniam repugnat antea vnitatem partium intelligi rationem totius compositi ex partibus: vnitio autem per se primo terminatur ad vnitatem: ergo prius est ratio vnitatis, quam ratio vnius per compositionem: atque adeo ratio vnitatis est positiva, quæ pro diuersitate mutationis secundum vnitatem, vel diuisionem recedit, vel accedit eidem rei secundum essentiam immutat. Reipódeo circa vnitatem partium inter se, & in toto esse diuersas Theologorum sententias in materia de incarnatione ex instituto discussandas: nunc vero quidquid tandem vnitio sit, nempe vel modus quidam entitatus, vel partes ipsæ, ut vnitæ, dico ipsam, ut est terminus ad quem vnitatis, & terminus ad quo separationis, non esse de genere vnitatis transcendentis, quæ vt ait Aristoteles lib. 10. Metaphysic. tex. 6. 7. & 8. ad nullum certum genus determinata est: illa vero est de genere substantiæ: ut patet ex ipsius argumento: siquidem vno hæc est prior composito ex ipsa resultante, & ad ipsum intrinsecè pertinens, vnitatis vero transcendens est passio entis, & posterior illo: prius autem est aliquid esse, quæ esse vnum, ipsum quippe esse est primum, ac fundamentum omnium reliquorum, res autem composita non habet

X. habet etiam ante vnitatem partium inter se, & ita eiusmodi vnius est modus realis positivus, ad quem terminatur vnitio, non autem ad vnitatem, quatenus est indivisiorei in plura: nam haec est posterior re indiuisa tanquam passio eiusdem.

Ad secundum respondetur, cur vnititas transcendens nihil addat enti, cum vnitatis prædicamentalis addat, rationem esse eam quæ in argumento perstringitur: nempe quia vnitatis prædicamentalis includit rationem continuitatis, sine qua nequit intelligi: vnitatis verò transcendens non includit aliquid reale positivum ab ente distinctum: siquidem ipsamet quantitas continua dicitur vna à sola indivisiione. Ad impugnationem huius respōsitionis neganda est consequentia: non enim numerus prædicamentalis componitur ex ipsis negationibus divisionis, quæ accident quantitatē cōtinuæ, sed ex continuitatibus sub negatione sumptis. Ad obiectiōnē verò contra huiusmodi respōsitionem negandum est priuationem divisionis esse vnitatem prædicamentalem, ex qua numerus coalefacit: nam quāuis cōtinuitas sit veluti materiale subiectū respectu indivisiōnis, ea tamen in vnitate prædicamentali includitur in recto, non autem in obliquo: indivisiō verò ipsa non includitur in recto, sed est solum conditio sine qua vnitatis materialis non componet numerum prædicamentalem: alioquin negatio includeretur intrinsecè in ratione speciei positivæ. Non est autem absurdum vnam speciem quantitatis cōtinuæ tanquam partem constitutam speciem quātitatis discreta, quod oppositæ sententiae authores admittere teneantur: nam cūm absurdum reputent numerum prædicamentalem cōstitutum ex vnitatis formalibus, hoc est, ex priuationibus divisionis, necessario cōcedere debent constitui ex vnitatis materialibus, quæ non sunt aliud quām ipsæ continuatates. Id verò quod vltimo loco objicitur, alienum est à doctrina Aristoteles & comm. Imò ipsius Auicennæ tract. 3. Met. cap. 5. quem refert S. Thomas in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. in corpore: nam Mathematicus considerat proprium subiectum sub abstractione à materia sensibili, non tamen ab intelligibili: & ideo cūm consideret vnitatem, quatenus est principium numeri rerum constantium materia, non considerat illam sub abstractione à materia & quantitate: haec enim abstractio est propria Metaphysicæ, sed solum sub abstractione à materia sensibili, quæ est propria Mathematici.

Vnitatis transcendens non significat rationem positivam ab ente virtualiter distinctam.

C A P V T II.

Alij ita cōsent vnum addere aliquid supra ens, vt dicant eiusmodi rationem ab ente non distinguiri actu, sed virtute, ac ratione ratiocinata. Huius sententiae videntur esse Alenis, Albertus, Bonaventura, & exp̄s Henricus, Sotus vbi supra, & aliqui recentiores: ratiocinantur autem in hunc modum: primus conceptus, qui de rebus formatur, est conceptus entis sub præcisa ratione entis: eum verò postea determinamus per alios conceptus: qui vel addunt modos peculiares entis, idque in prædicamenta tindunt: vel ipsum repræsentant sub aliqua perfectione, vel forma communis toti enti, non conceptis interim alijs formis: nam diverso modo concipitur ens, quatenus dat esse, & quatenus dat vnum esse, quod est ratio vnius: quemadmodum ergo ens absolute non distinguitur à generibus summis, sed sub confutione, ita non distinguitur à palliobus, sed solummodo sub præcisa ratione entis, quatenus est subiectum passiōnum. Itaque ratio vnius non est aliquid actu distinctum ab ente, sed virtute sub expressiore conceptu non synonymo cum conceptu entis. Et quemadmodum substantia non distinguitur ab ente per modum additum, sed quia habet fundamentum, vt implicitè sumatur vt ens, explicitè vt substantia, sic vnum addit enti rationem, vt sumatur tanquam fundamentum indivisiōnis, per quam vnitatis explicatur, vt ratio incorporei per negationem corporeitatis. Itaque volunt huiusmodi distinctionem esse similem ex parte distinctioni virtuali diuinorum attributorum. Hæc autem sententia duæ habet partes, altera afferit vnum esserationem positivam, altera ciuiusmodi rationem distinguiri à ratione entis, si non re, virtute tamen.

I.

Aleij.
Albertus.
Bonaventura.
Henricus.
Sotus.

II.

Aristot.

Prior pars ostenditur primo, quoniam inter extrema negativa non est vila oppositio ex quatuor, quas refert Aristoteles in postprædicamentis, & lib. 10. Metaphys. text. 9. cū agit de oppositione inter vnum & multa: at vnitatis & multitudi sunt opposita, & multitudine consistit in negatione: quare vnitatis consistit in positio- ne. Assumptio quoad priorem partem

con-

conceditur ab Aristotele loco citato Met. & omnibus communiter: quoad posteriorem verò ostenditur, quoniam repugnat multitudinem esse quid posituum, & componi ex unitatibus, si harum ratio est negativa. Præterea quia non aliter concipi potest multitudo, quam intellecta mutua negatione eorum, ex quibus coalescit. Secundo, quoniam unitas est perfectio simpliciter: siquidem est cuius enti melior ipsa, quam non ipsa: ideoque Deo propriè & formaliter conueniens, nulla verò negatio, aut priuatio est perfectio simpliciter: quare unitas non est priuatio, sed ratio positiva. Tertio, priuationes non suscipiunt magis ac minus: unitas verò suscipit, ut enim constabit inferius, Deus est maximè unus: at verò nihil vere dici potest maximè tale secundum aliquam formam, sub qua nō est comparatio penes magis ac minus. Posterior pars eiusdem sententiae ostenditur: quoniam unitas est ratio positiva distincta ab ente, nō actu, ut probatum est capite præcedente: ergo virtute; esse rationem positivam patet ex argumentis propositis: distinguere verò modo aliquo ab ente constat ex Aristotele lib. 10. Metaphys. tex. 8. Vbi solum ait rationem entis, & unius esse aliquo modo eandem: at, vbi ratio solum est aliquo modo eadem, est simpliciter diuersa. Deinde quoniam vbi conceptus non sunt synonymi, rationes per nomina significatae non sunt omnino eadem: conceptus verò entis, & unius non sunt synonymi, non enim hæc propositio, ens est unum, est identica, sed directa: ergo ratio entis est alia à ratione unius: non actu ex natura rei: ergo virtute. Secundo, unitas aut significat puram priuationem, aut modum entis vendicantem negationem diuisionis: non puram priuationem: ergo modum entis virtute distinctum, quod est fundamentum priuationis. Assumptio patet ex dictis, & magis confirmatur: nam pura priuatio determinat sibi subiectum: unitas verò nequaquam: namque priuatio eattenuat dicitur determinare subiectum, quatenus in obliquo inuoluit formam, qua priuat, aptam inesse subiecto: at multitudo opposita unitati non est forma apta inesse subiecto unitati. Tertio, ens conceptum præcise, prout abstrahit ab omnibus negationibus, ac respectibus rationis, aut habet in se rationes aliquas, siue fundamenta modo aliquo distincta, ratione quorum rationes ac negationes ipsi conueniant, aut non: si non, nequaquam ipsi conuenient habitudines illæ rationis, ac negationes, quod est aperte falsum, plurimæ namque

sunt proprietates necessariæ conuenientes. si verò habet, ex sunt positiva, & quasi forma entis: quæ proinde sunt verae, ac propriæ ipsius ratione posteriores, proprio atque intrinseco conceptu eiudem sub ratione ostendi: quas nos per relations & negationes magis notas explicare solemus. Idque patet in ipsa unitate: ideo enim ens dicitur unus, quia repugnat ei diuisio: fundamentum verò huius repugnantia est positiva ratio unitatis, quæ est idem re ipsa cum ente, distinguitur tamen virtute: quatenus præcise sumitur sub conceptu identitatis secum, qui est radix indiuisio-

III.

Dico primum. Unitas non est ratio formalis positiva distincta vello modo à ratione entis. Sensus est nomine unitatis non significari rationem positivam saltem virtute distinctam à ratione entis: & ita præter rationem entis, & indiuisio non requiri aliud ad unitatem. Est sententia communis Theologorum. D. Thom. 1. par. S. Thom. quæst. 11. ar. 1. & 2. cum Sylvestro, Caetano, & Thomistis recentioribus ibidem, Heretici quodlib. 4. quæst. 1. & 2. & in 1. d. 24. q. vn. §. Quantum ad secundum, Aegidij eadem dist. prima par. distinctionis q. 2. Richardsoni ar. 1. q. 2. Durandi q. 1. Aurelii q. v. nica art. 3. & d. 45. q. vn. art. 2. ad finem, Francisci de Mayronis d. 8. q. 7. ar. 3. 1. par. Mayron. articuli, & d. 2. 4. q. 2. art. 1. conclusione 2. Ballollii q. vn. ar. 1. & 2. Ochami q. 1. Gre. Baffoli. gorii q. 1. art. 1. Argentinatis q. vnica art. 1. Ocham. Capreoli q. vnica, Gabrieli q. 1. ar. 2. & 3. Gregor. Hippalensi. q. vn. art. 3. notabil. 2. & art. 4. ad argumenta contra tertiam conclusio- nem, Dionysij Carthuliani lib. 1. fidei orthodox. art. 12. n. 1. est etiam magis com- munis inter philosophos lib. 4. Met. Aegidij. 8. Iauelli q. etiam 8. Augustini Ny- plai disput. 3. Ioannis de Landun. q. 4. & 5. Nyphus. Pauli Soncinatis q. 23. Dominici de Flan- dria q. 3. & Petri Fonsecæ cap. 2. q. 5. Hanc recentiores aliqui ostendere conantur ex disparitate, que est inter attributa diuina inter se, & cum essentia comparata, & passiones entis inter se, & cum ente comparata: nam attributa de se inuicem, & de essentiâ praedicantur essentia liter, passiones verò entis nequaquam: alioquin Socrates non posset perfectè concipi sub propria ratione quidditativa, nisi concipiatur ut unus. Item quia hæc non essent verae passiones entis contra communem sententiam Philosophorum, sed enim hæc atque aliae iusmodi rationes infirmae sunt: supponunt enim conceptus omnes, siue rationes obiectivas sola virtute distinctas esse sibi mu-

tuo

tuo intrinsecas, & essentiales: quod licet ex parte verum sit in diuinis, non tamen absolute: nam essentia, & paternitas sola virtute distinguuntur, & tamen paternitas non est de intrinseca ratione essentia: item in creatis, qui dicunt actionem, & passionem distinguuntur sola ratione ratiocinata, negant vnam pertinere ad conceptum quidditatum, & intrinsecum alterius. Eodem modo dicent aduersarij rem se habere in ente, ac eius passionibus: & similitudinem sumptam a diuinis attributis non esse applicandam quoad omnia, sed solum quoad rationem distinctionis virtualis. Nec etiam ex eo, quod plures rationes distinguuntur solum virtute sequi vnam non posse habere rationem proprietatis respectu alterius, cum diuina attributa cōcipiamus ut proprietates essentiae, à qua non nisi virtute distinguuntur: quod ite in creatis dicunt iij, qui dicunt potētias anima ab ipsa non acta sed virtute distinguunt: adhuc enim admittent habere se, ut proprietates anima: eodem modo, quamvis proprietates entis ab eo solum virtute distinguerentur, adhuc retinerent nomen, ac rationem proprietatum.

IV. Precipuum fundamentum est id ipsum, quod superiore capite usurpauit ad impugnandam rationem positivam unitatis distinctionem actu ab ente: nimirum superfluitas talis rationis: etenim per negationem divisionis aditam enti constare potest ratio vnius absque eiusmodi ratione positiva, etiam sola virtute distincta: ergo ea non est ponenda. Antecedens ostenditur: nam vel eiusmodi ratio positiva virtute distincta requiritur, ut per ipsam formaliter res sit una, aut ut sit fundamentum unitatis priuationis: non ad primum, ut enim superiore capite dicebam concepta sola ratione indissisionis superaddita enti non potest non concipi res ut una; quapropter ratio illa positiva non est ratio formalis intrinseca vnius: sine ratione enim formalis intrinseca nec esse, nec concipi potest effectus formalis, si quis autem repondeat per indissisionem concipiens vnum negatiue, non autem positivum, & ad hoc requiri rationem illam positivam, non satisfacit, nisi ostendat necessitatē admittendi ens esse vnum positivum: pō de ratione negationum absolute non est, ut sit similis quādā ratio positiva, quā lateat, & à qua res sumant denominationem positivam, ut patet innumeris exemplis: nam aer dicitur tenebrosus à sola priuatione lucis, animal cæcum à sola priuatione visus, & sic in alijs, quod si non nunquam sub ratione negativa positivam admittimus, prouenit ex eo, quod eiusmodi priuationes necessario

exigunt aliquod fundamentum, quo niantur, non reperitur vero aliud, quam ratio illa positiva, exempli gratia irrationale, quatenus significat negationē gradus rationalis essentialis homini, non potest immediatè radicari in natura generica animalis, quæ est indifferens ad rationem, & eius priuationem, neque potest immediatè diuidi, aut contrahi per differentiam negatiuam: & idcirco admitti debet differentia aliqua positiva, qua contrahatur ad brutum, cuius naturam quia ignoramus, appellamus eodem nomine, quo priuationem rationis, quæ communis est omni bruto: eodemque modo se res habet in incorporeo, incorruptibili & alijs differentijs eiusmodi, quas per modum priuationis significamus. At unitas, quatenus priuatione est, immediatè potest fundari in ipsa ratione entis, absque vlla ratione positiva intermedia: neque diuisio entis per vnum, & multa est essentialis, ut proinde unitas priuationis indigat differentia positiva, qua niantur: quapropter superflua omnino est eiusmodi ratio positiva. Prior pars huius differentiae ostenditur: nam priuationis, qua priuatione est, non repugnat nisi immediatè in subiecto, quod denominat absque alia ratione positiva, ut pluribus exemplis constat: nam ignorantia immediatè denominat intellectum, tenebra aërem, mors cadaver: unitas vero ex speciali sua ratione non habet vnde hoc ipsi repugnet: namque enti potest immediatè competere ratio in divisionis: quod enim diuisum non est, ipsummet absque alia ratione intermedia stat sub indiuisione. Posterior ostenditur: nā tunc unitas non esset proprietas, sed differentia per se diuisua entis, & consequenter essentialis alicui rerum generi: utrumque vero est falsum, & contra communem Philosophorum, Theologorumque sententiam: etenim diuisio entis per vnum, & multa non est entis per se, sed prout abstracta habente per se, & per accidens: nam ens omne per se est vnum, non quidem in primo, sed in secundo modo dicendi per se: quæ vero ad hunc modum pertinent, non sunt de intrinseca, & essentiali ratione subiecti: atque adeo nec differentiae essentiales prædicatum superius essentialiter diuidentes, aut contrahentes.

Secundo plures rationes positivæ non actu, sed virtute distinctæ aut ita se habent, ut vtraque sit de formalis, & intrinseca ratione vnius tertiarum, aut vicissim altera ratione alterius, aut vna solum de ratione alterius, aut denique disparatae, & quasi primo diuersæ: nullo ex his modis se habere

Gillij comment. Theol.

Aaa

potest

Aristot.

potest ratio positiva vnitatis cum ente: quare est impossibilis: non primo, tum quia subiectū, & passio nō sunt de intrinseca ratione eiusdē rei, vt per singula discurrendo constat, vnitatis vero est passio entis: tū quia dari nequeunt duas rationes essentiales eiusdem rei: quae latè patentes: ratio vero vnitatis, & entis: quae latè patet, vt ait Philosophus 4. Met. t.3. & lib. 10. t.6.7. & 8. & aduersarij concedunt: tum denique quoniam non est vllum genus entis, ad cuius rationem essentiale intrinsecam pertineat ratio vnitatis. Non etiam se habent secundo, vel tertio modo: nam passio non est de intrinseca ratione subiecti, à quo constituto in propriā ratione essentiali emanare concipitur: & proinde est posterior illo, quod repugnat rationi essentiali intrinseca: nec item subiectum potest intrinsecè pertinere ad passionem: nam idem esset prius, ac posterior se ipso, quod est absurdum: etenim subiectum est causa, siue ratio passionis prius illa, & omnibus ad ipsam intrinsecè pertinentibus: quapropter, si ipsum intrinsecè pertinet ad passionem, erit prius, ac posterior se ipso. Denique non possunt habere se quarto modo: nam rationes disparatae nō necessariò copulantur, nisi vna habeat rationem causalitatis respectu alterius, aut vtraque in aliquo tertio coniungatur: nō datur vllum tertium, respectu cuius ratio vnius, & entis copulentur: quin potius ratione entis participatur ratio vnius, vna item non est ratio, siue causa alterius: non vnitatis entis, quia hoc est prius illa: non ens vnitatis: quia, vt aiunt oppositæ sententiae auctores, ens de se abstrahit ab vnitate, ac multitudine, quare, si consideretur sola ratio entis, vt dat esse, non necessario vendicat vnitatis rationem: atque adeò hæ duas rationes formales non sunt idem re, & sola ratione distinctæ.

VI.
Aristot.Alensis.
Albertus.

poterior vnitate, sed de materiali, hanc enim negat subiecto, cui tribuitur: ea vero aliquid reale est, vt infra constabit. His positis neganda est assumptio quoad eam partem, qua dicitur multitudinem oppositam vnitati esse aliquid negatiuum. Et ad huius impugnationem dicendum est multitudinem materialem, quæ est opposita vnitati, nō componi ex vnitatibus formalibus, sed materialibus: atque adeò quamvis vnitatis formalis sit ratio negatiua, non proinde multitudinem materialem esse quid negatiuum. Ad aliam eiusdem impugnationem respondeo sub eadē distinctione: etenim vnitatis materialis potest intelligi sine negatione, quamvis formalis non possit.

Ad secundum argumentum dupliciter responderi potest: primum quidē dicendo cum D. Thoma 1. p. q. 6. art. 3. ad primum, & Caier. ibid. vñ ratione formalis significati nō dicere perfectionem simpliciter: quandoquidem est negatio, quæ nihil ponit in re. Ex eo autem, quod cōueniat Deo nō sequitur esse perfectionem simpliciter: nam pleraque alia ipsi cōueniunt, quæ secundum proprium, ac formale significati nō sunt perfectiones simpliciter: Nec vero est perfectio simpliciter omne id, quod est melius cuius enti, quam eius oppositum: sed vt notat Fonseca cit. secl. 3. loco generis *Fonseca*, intelligi dēbet perfectio: hęc enim est, quæ distinguitur in perfectione simpliciter, & secundum quid: & ideo quod non est perfectio, vt non est vlla negatio, aut privatio, nec etiam erit perfectio simpliciter. Ad dunt aliqui nō omnem diuisionem importare imperfectionem; diuisione enim Dei à creatura nō est vlla imperfectio eius, quod in alijs diuisionibus cernere est, quo dicta indicant non omnem vnitatem esse cuius subiecto melius ipsam, quam nō ipsam: atque adeò non esse perfectionem simpliciter: ad hoc enim institutum solum apta est illa additio, alioquin non est ad rem. Verum neque hoc modo intellecta satisfacit: nam vel sermo est de diuone opposita vnitati transcendentis, vel de alia: si de alia parū referat, vtrū ea sit imperfectio necne? Ex eo enim quod diuisione minimè opposita vnitati transcendentis, non sit imperfectio alii subiecto, nequaquam infertur vnitatem ipsam non esse meliorem cuius subiecto, quæ eius oppositum: si vero sermo sit de diuisione opposita vnitati transcendentis, falsum est ipsam nō esse imperfectiōnem cuius subiecto: nam respectu cuiusvis melius est esse indiuisione à se, quā diuisione exemplum vero diuisionis Dei à creaturis non sumitur ab hac diuisione, repugnat enim

enim aliquid esse simul v. n. siue indiuisum transcedaliter, ac diuisum, Deus autem est vnuis vnitate transcedent, cui nō opponitur diuisio eius à creaturis. Responderi secundo potest priuationes formarum includentium imperfectionem in propria, & cōuertibili ratione formali dicere perfectionem: qua ratione, quia corruptibilitas per se primo est forma imperfecta, incorruptibilitas est perfectio simpliciter: carentia enim imperfectionis simpliciter est modus quidam perfectionis simpliciter: & hoc modo se habet vnitatis, qua negat diuisiōnem intrinsecam entis, quod dicitur vnum: qua est maxima imperfectione, sed de hoc fusiō lib. 4. in tractat. de perfectione simpliciter.

VIII. Ad tertium respondent aliqui priuationes posse suscipere magis, aut minus ratione formarum oppositarum: qua ratione, quia lumen est capax remissionis, atque intentionis, aē dicitur magis, ac minus tenebrosus: & idcirco, quoniam diuisio admittit magis, ac minus, vnitatis quoque eam admettit. Qua solutio solum habet locum quādō forma priuata nō semper abest omnino à subiecto, sed secundū aliquid sui remanet, vt se res habet in exemplo adducto: nam, quādō in pluribus subiectis nihil omnino lucis remanet, non dicitur vnum magis tenebrosum, quā aliud: & ita quoniam plurimae reūta vendicant negationē diuisiōnis, vt nihilominus simul quo ad aliquid sint illius participes, vt videre est in continuo, quod habet negationem diuisiōnis actualis, non excludit tamen potentiale, quoniam vnitatis sit priuatio diuisiōnis, potest suscipere magis, ac minus. At inquiet aliquis vnum, sublata hac etiam consideratione suscipere magis, ac minus: nam Deus est magis vnuis, quam Angelus, qui tamen est prorsus expers diuisiōnis actualis & potentialis: atque adeō, cū nihil formae negata in vtroque remaneat, non ratione negationis, sed alicuius positui fiet comparatio penes magis, ac minus. Solutio huius obiectionis pendet ex infra dicendis cap. vlt. Nunc breuiter respondeo Deum non dici magis vnuis, quam Angelus ratione praeceps negationis in plus indiuisu, hoc enim modo aēquē indiuisus est Angelus, ac Deus: sed ratione indiuisiōnis in plures perfectiones actu distiūctas, quā conuenit Deo, non vero Angelo: siquidem in Deo non est actu, aut potentia diuisa ratio vītæ, iustitiae, ac sapientiae sicut ipa sunt in Angelo, & ideo Angelus admittit diuisiōnem, si non secundum perfectiones sibi intrinsecas, & essentiales, sal-

tem secundum extrinsecas, & accidentales, quā analogiē conueniunt cum diuinis: & ta hēc etiam comparatio sumitur ex aliqua participatione formae oppositæ.

IX.

Ad primum argumentum quo suadebatur secunda pars, negāda est maior propositio, quam argumenta priore loco inducta nequaquam probant, vt patet ex solutionibus ipsorum: & ideo, quoniam ratio vnius, & entis sint aliquo modo distiūcta, non sequitur esse positivas sola virtute distiūctas: siquidem distiūctio inter rationem positivam, qualis est ratio entis, & priuatiam qualis est vnitatis, nō est virtuālis. Ad secundum neganda est assumptio: ad cuius confirmationem respondeatur nō semper priuationem opponi formae, cuius capax sit subiectum à priuatione denominatum: nam differentiæ diuidentes, immediatè genus, & constituentes speciem habent annexam oppositionem priuatiam, vt in particulari de nigro respectu albi docet Aristot. lib. 10. Metaph. t. 7. & lib. de aristot. sensu, & sensibili, cap. 4. & patet in rationali, & irrationali, & alijs, nec tamē subiecta, quā per se primo denominantur ab ijs priuationibus, sunt capacia formae oppositæ, vt per se patet: sed sat est vt, aliud siue genus, siue magis latè patens prædicatū, sit capax illius, vt animal est capax rationalitatis. Eodem vero modo ens, quod abstrahit ab ente per se, & per accidens, est capax multitudinis: quod sufficit, vt vnitatis, quā negat multitudinem, dicatur per modum priuationis de ente per se. Ad tertium admissa maiore propositione neganda est assumptio: nam quidquid sit de relationibus rationis, de quibus modo non agitur, tamen vt alīcui subiecto concepto sub præcisa ratione formali eius intrinseca conueniant plures negationes, non requiritur vlla distiūctio virtualis ex parte rationis positivæ: sed ad vnam rationem formalem positivam re, & ratione indistinctam consequi possunt plures negationes: vt videre est in quoniam genere summo concepto secundum eam præcisè rationem, qua constituitur in suo esse: nam per eam immediate fortitur varias negationes: exempli gratia quantitas secundum rationem propriam, qua est determinatum genus entis, vendicat negationem qualitatis, relationis, actionis, & cæterorum prædicamentorum; ideoque dixit Philosophus lib. 1. Post. cap. 11. propositiones negatiuas constantes generibus summis diuersorum prædicamentorum esse immediatas: non essent autem, si darentur vlla rationes positivæ virtute distiūcta, quā essent fundamen-

Gillij comment. Theol.

Aaa 2

tum,

tum, ac radix earum negationum: per eas enim demonstrari possent de generibus summis secundum proprias rationes formales consideratis. Quemadmodum itaque quantitas non per rationem aliquam positivam per modum passionis à se virtute distinctam, sed propter suam rationem formalem intrinsecam vindicat, vt non sit qualitas, aut relatio, ita ens per se non indiget ratione positiva à se distincta, vt sit vnum, sed immediate per propriam, & intrinsecam rationem formalem vindicat, & quasi copulat sibi vnitatem, sive priuationem diuisionis: & ita falsum est, quod in fine eiusdem argumenti dicitur: nempe fundamentum indiuisionis esse rationem positivam à ratione entis virtute distinctam, quatenus ens concipitur sub ratione identitatis secum: tum ob rationes assignatas, tum quia ratio identitatis est habitudo rationis, & nequit esse ratio positiva.

X. Inter eos, qui dicunt vnum non addere supra ens rationem aliquam positivam, sed solum negationem diuisionis, adhuc est controversia vtrum ipsam rationem entis significet formaliter: ira, vt vnum sit idem, quod ens indiuisionis, ex æquo vendicans intrinsecam rationem entis, quam negationem diuisionis. Quia in re sunt tres sententiae: prima astruit significare formaliter vtrumque: secunda significare formaliter indiuisionem, materialiter autem, & in obliquo rationem entis, tertia vice versa significare formaliter, & in recto rationem entis, in oblio quo vero, & de connotato vnitatem. Verum hæc controversia potius ad logicos, vel Metaphysicos, quam ad Theologos spectat: mihi magis probatur ea pars, quæ asserit vnum formaliter, & in recto significare indiuisionem, quæ est negatio, materialiter autem, & in obliquo ipsum ens, quod est ipsius subiectum. Ita docet Heraclitus quodlib. 4. q. 1. & rectè probat Petrus Fonseca lib. 4. Metaphysicæ, cap. 2. q. 5. sect. 5. quæ sane videtur sententia Arist. lib. 10. Metaphys. nam text. 2. cùm variis modis vnius connumerasset, subiungit: Oportet autem considerare quod non est eodem modo accipendum cum dicatur, quæ vnu dicuntur, & quid est vni esse, & queratio eius. Quis verbis significat rationem vnius esse aliam à ratione subiecti, quod vnum dicitur: atque adeò rationem formalem vnitatis, nō includere rationem subiecti, quod est, acceditur vnum, & consequenter nec ipsius entis. Quod clarius appetat ex similibus exemplis, quæ adducit, nempe elementi,

&c. quorum ratio est alia à ratione eorum, quibꝫ accidit, vt sint elementa, & causa, nec ipsam includit: sicut ergo elementum, & causa non includunt formaliter rationes subiectorum, quæ cōueniunt, ita nec vnu includet rationem entis, cuius est passio: idque apertè constat ex verbis, quæ post eiusmodi exempla subiicit, nimurum vnum esse, est indiuisione esse, quasi dicat tota ratio formalis vnius consistit in indiuisione, & hanc formaliter significat vnum connoiendo tamē ens, cui competit: ad modum, quo alia nomina proprietatum, & accidentium sive positivorum, sive priuationum directè, ac formaliter significant formas positivas, sive negatiuas superadditas subiecto, quod denominant: ipsum vero subiectum materialiter tantum, & in obliquo, quæ est communis doctrina Logicorum ad cap. 4. lib. 1. Posteriorum, vbi Aristoteles distinguit inter modum prædicandi per se primo, ac secundo modo: quia quæ sunt essentialia pertinent ad primum modum dicendi per se, quo prædicatum est deratione intrinsecæ subiecti: contra vero ad secundum, cùm subiectum ponitur in distinctione prædicati, non tanquam aliquid ipsi intrinsecum, sed tanquam subiectum, in habitudine ad quod prædicata, sine passionibus habent esse: si vero ratio entis esset intrinsecæ integræ rationi formalis vnius, ens diceretur de vno in primo modo dicendi per se, & consequenter hæc propositio esset directa & essentialis, vnu est ens, & consequenter vnum non esset passio entis: quæ duo sunt falsa.

Vnum, quod est passio entis significat indiuisionem à se.

C A P V T III.

Verum, quoniam vnum significat priuationem diuisionis, & hæc est multiplex, oportet explicare cuiusnam diuisionis priuatione sit. Triplex autem fangi potest diuisione alicuius entis, scilicet ab alio, in se, & in aliis, à quibꝫ distinguitur: verbigratia, Socrates est Plato, nec Aristot. &c. Porro huius diuisionis negatione nequaquam pertinet ad rationem vnitatis per spiculum est, quandoquidem hæc diuisione necessario competit enti: quodvis enim ens necessario est diuisione ab alio, quod non est ipsum: atque adeò negatio huius diuisionis non poterit eidem necessario conuenire: at vnitatis transcendens est proprietas necessaria entis: ergo non est negatio diuisionis ab alijs entibus,

Heraclitus.

Fonseca.
Aristot.

ous, alioquin res eadem est: et multa diuisa, & indiuisa ab alijs: An vero eiusmodi diuisio requiratur per se ad rationem vnitatis infra dicam. Diuisio in se terminatur ad ea, ex quibus res componitur, qua ratione diuiditur homo in materiam, & formam, continuum in suas partes, populus in ciues hæc vero duplex est: nam vel partes sunt entia completa per se, vt se habent ciues respectu populi: vel sunt entia in potentia, & incompleta, quomodo se habet materia, & forma respectu entis naturalis. Hæc iterum duplex est, altera potentialis, altera actualis: potentiale non repugnare vnitati transcedentali, atque adeo priuacionem eius nō pertinere ad rationem vnitatis constat, quoniam continuum, & composita physica corruptibilia védicant vnitatem transcedentem, & nihilominus admittunt diuisione potentiale: nam continuum est potentia diuisibile; vt ait Philosophus 8. Physic. t. 68. & lib. 1. de Cœlo t. 2. & compositum physicum corruptibile est aptum dissolui per diuisiōnem, vel separatiōnem partium: quæ potentia, sive aptitudo coheret cum vnitate transcedente: atque adeo hæc non constituit in negatione illius.

Diuisiōnem à se diuersimodè auctores usurpant. Fonseca lib. 4. Met. c. 2. q. 5. scđt. 5. post Soncinatę 4. Met. q. 23. ad primum, ita illa explicat, vt dicat solum ad eam requiri vt explicetur per hos terminos, ipsa, ac nō ipsa, secundum rationē propriam rei, que dicitur vna: & idē negat in eius negatione cōfistere vnitatem transcedentem, quoniam res aliqua minime vna: potest habere negationem huius diuisiōnis: quomodo, inquit, natura humana in indiuisu est multiplicata, & tamen de ipsa nō verē prædicatur, quod sit ipsa, & non ipsa: similiter acerius est ipse, & nō est nō ipse, & nihilominus nō est vnum ens. Contra vero Heruās quodlib. 4. q. 1. ait cōfistere in eo, vt tota natura secundum intellectum bis accipiatur, ita, vt eadē concipiatur vt ipsa, & eadem, vt nō ipsa, quam diuisiōnē ait esse impossibilem. Verū neuter explicandi modus est adæquatus: non prior, quandoquidem falso nūtitur fundamento: nam de naturis communibus acceptis, in definite ratione inferiorum verificari possunt termini cōtradicōri: cūm vero natura non nisi inferioribus multiplicetur, in ipsis quoque est ipsa, & non ipsa: non quidem considerata præcise propria ratione communi secundum abstractionem, sed coniuncta cum inferioribus. Et confirmatur, quoniam natura in inferioribus est diuisa non in se, quasi in aliud intrin-

secum: ergo à te per multiplicationem, in plura indiuidua eiusdem. Acerius autem non dicitur vnum ens, sed vnius acerius, & idē non opus est vt in ipso ratio acerii sit à se ipsa diuisa, sed solum ratio entis, vt infra explicabo. Modus loquendi Heruās magis est accommodatus, verum ita debet intelligi totam naturam bis sumi, vt ita bis sumpta intelligibiliter concipiatur tanquam duo sub ratione vna communi. Nam quoties intelligitur pluralitas cum conuenientia oportet esse aliquid, in quo plura conueniant: at natura bis sumpta cōcipitur sub aliqua identitate, alioquin nō diceretur bis sumpta: item cum pluralitate, quia bis sumitur, quare debet concipi natura illa ita bis sumi, vt sit hoc, & hoc, in natura, quæ ita diuisa fingitur. Est autem huiusmodi diuisio ad modū eius, qua superiora dūiuntur in inferioribus: nam humana natura secundum speciem considerata abstrahit à diuisione, & indiuisione in plures numero naturas: quando verò diuisa intelligitur, concipiatur tanquam hæc, & non hæc: atque adeo in singulari est diuisa à se, quia est hæc numero natura, & ratione alterius, in quā diuiditur, non est eadem numero natura: & idē merito dicitur diuisa à se, quia in utroque extremo est ipsa cum negatione sui in alio, & hoc modo intelligo diuisione à se; si quis autem velit eandem appellare diuisiōnem in se, quatenus huiusmodi diuisio nō solum incipit à natura, quæ est terminus à quo diuisiōnis, sed etiam desinit in ipsam, quatenus in alijs, atque alijs indiuidus multiplicatur, parum refert. Verū hic loquendi modus nō est adeo congruus: quoniam, cūm diuisio cōfistat in positione huius, & nō huius, per negationem hanc intelligitur seceri, ac separari à se: & idē, rectius dicitur diuisio à se: & vt seruetur differentia inter indiuisiōnem, qua res dicitur indiuisa in partes sibi intrinsecas, quarum singulæ non continent totam rationem formalem ipsius, & inter eam, qua diuiditur in partes subiectivas, in quib⁹ multiplicatur tota, & completa ratio diuisi, prior congruentius appellatur indiuisio in se, posterior indiuisio à se.

Nunc restat explicandum in vtrius negatione cōfistat ratio vnitatis transcedentis. Quia in re certū in primis est vtramque competere omni enti: quandoquidem diuisio vtrique opposita dissoluit vnitatem: nam, sive res actū diuidatur in partes, queis constat, sive actū constet pluribus partibus, quæ sint entia per se completa, sive sit diuisa in plures partes subiectas sub eodem nomine, ac ratione, res no-

Giliij comment. Theol.

Aaa 3

est vna:

III.

est vna: nam totum continuum per diuisiō-
nem definit esse vnum: nō est vero aceruu-
lapidum quia actu cōtinet multitudinem:
quam etiam inducit multiplicatio plurium
sub eadem ratione. Nec vero ex eo, quod
pleraque entia sint simplicia, & careant
partibus, existimandum est non compete-
re illis indiuisionem in se. Hec enim dupli-
citer sumitur, vel pro negatione diuisiōnis
in partes, quibus constat aliquod compo-
situm: vel simpliciter pro negatione diui-
sionis in partes, sive res, quā dicitur indiu-
isa, ijs constet, sive non. Etenim, cūm
esse diuisum in partes, & non esse diuisum
sint contradictoria, alterum eorum verifi-
cari debet de quo quis subiecto: cumque verē
dici nequeat res simplices, quē nō constant
partibus, esse diuisas in partes, verē dicitur
nō esse diuisas: & cōsequenter tā simplici-
bus, quā cōpositis, quādū vnit̄ sunt, verē
cōuenit, vt sint indiuise in partes: indiuisi-
tamē in partes per modū priuationis dicta
magis p̄p̄riē dicitur de cōpositis, quoniam
habēt partes, q̄ cōnotātur p̄ indiuisionē rei
in se: Verū vt cōstat ex doctrina Arist. lib.
5. Met. t. 27. ad rationē priuationis nō sem-
per requiritur connotatio subiecti ap̄i sec-
undū propriā speciem, sed saltē secundū
prædicatū cōmune: at vero rationi entis in
cōmuni, quod est de essentia simpliciū, se-
cundū se non repugnat indiuisione in partes,
etī respectu simpliciū potest habere ratio-
nē priuationis, nō tamen respectu horum
dicitur vnit̄ compositionis: quandoquidem
non sunt vnu ex adunatione partium
ad compositionem, quemadmodū dicun-
tur ea, quā constant partibus, quarū con-
iunctionem exigunt ad sui vnitatem.

IV. Nunc videndū in quanā ex ijs negationi-
bus vnit̄ p̄cipū cōsistat, cōsistere vero in
indiuisione in se, præter recētores citatos
sentire videtur ijs auctores, q̄ vnitatē tran-
scendentē explicando dicunt vnitatē, quā
est passio entis, esse indiuisionē in se. Ita lo-
quuntur Auri. in 1. d. 8. q. 3. art. 2. Hispal. cit.
cap. præcd. nu. 3. Mayr. in 1. d. 8. q. 7. art. 3.
prima parte articuli, & d. 24. q̄st. 2. art. 2.
Greg. q. 1. art. 1. & Syluest. 1. p. cōflat. q. 11.
art. 1. & 2. Ostenditur in primis auctořitate
Arist. qui lib. 10. Met. c. 5. agēs de diuisione,
aut indiuisione, quā importatur per vnu,
ait quēdā esse indiuisa actu, diuisa, vero po-
tentia, quale est continuum: at continuum
nō aliter est diuisum potētia, quā in plures
partes integrantes, quā peracta diuisione
ar̄sim per se existant: ergo, cum dicitur
indiuisum actu, intelligitur de negatione
eiusdē diuisionis: hēc autem nō est diuisio
in se, secundū quam idē continuum bis, aut

lāpius sumatur, sed diuiso in se, hoc est in
partes, ex quib⁹ cōponitur. Et cōfirmatur,
quoniam Arist. lib. 5. Met. c. 6. & lib. 10. c. 1.
ait cōtinuum esse vnu cōtinuatione, cōtinuatio
vero nō nisi inter parter integrantes
reperitur: ergo vnit̄ cōsistit in ne-
gatione diuisionis in partes, ex quib⁹ cōpo-
nitur. Secundo Homo secundū propriam
naturā in abstractione simplici cōsideratus
est vnu ens, quemadmodū reliqua naturā
superiores: nō ppter negationē diuisionis à
se, sed in se, quia scilicet secundū propriam
rationē formalem cōsideratus nō includit
plura entia simpliciter, sive cōpleta: ergo
ratio vnitatis transcendentis cōsistit in indiu-
sione in se. Assumptio ostēditur: quoniam
diuisio, in cuius negatione cōsistit vnit̄
transcēdens, est impossibilis illi rei, que de-
nominatur vna: nam, si possibilis esset, non
omne eneſet vnu, diuisio vero à se, de qua
loquimur, non est impossibilis naturā hu-
mana secundū se spectat: nam licet eam
non vendicet actu, non tamen excludit,
qui imō est capax illius, cūm per inferio-
ra diuiditur: diuisio vero in se est omnino
illi impossibilis, vt constat: ergo in huīus,
nō in illius negatione cōsistit vnit̄. Tertiō
propria ratio passionis alicuius subiecti
illi soli conuenit: at negatio diuisionis à se
nō conuenit soli enti, conuenit enim com-
positis per accidens, & aggregatis: etenim
nauis est ipsa, & non est non ipsa, aceruu-
est ipse, & non est non ipse: singula quippe
composita per accidens habent indiuisionē
à se, quia nec multiplicantur, nec bis
sumuntur secundum proprias rationes:
quare fieri nequit, vt propria ratio vnitatis
transcendentis in hac indiuisione cōsistat.
Ultimo, indiuisio in se est prior indiuisione à se: ergo illa, non hēc est propria
ratio vnitatis transcendentis. Patet conse-
quentia: nam prima entis passio est vnit̄,
atque adē eius diuisionis negatio erit pro-
pria, ac formalis ratio vnitatis, quā per se
primo conueniet enti. Antecedens suade-
tur: quoniam prior, ac magis in trinseca est
habitudo rei ad partes componentes, quā
ad subiectivas: indiuisio in se est in ordine
ad componentes, indiuisio à se in ordine
ad subiectivas: ergo illa est prior hac, & illius
fūlamentum.

Vt q̄stionē satisfiat, suppono vnitatem
opponi multitudini, & non cuilibet, sed
eiusdē rei, quā dicitur vna: nō enim multi-
tudo hominum opponit vnitati diuinæ,
nec multitudō numerica vnitati specifica,
& sic in ceteris. Ad indagandā igitur natu-
ram vnitatis oportet cōsiderare rationē in
multitudinis: hēc vero est pluralitas rerum

sub

Aristos.

Aureol.
Hippolens.
Mayronius.
Gregor.
Syluest.
Aristos.

V.

sub aliquo cōi nomine, ac rat one: v.g. in nauti sūt plura entia, internario hominū sūt plures homines: hoc aut modo cōcipienda est multitudo impossibilis, cui negatione cōtinēt vnitatis: vt n. fīngam⁹ Socratē scđm p̄priā rōem singularē, q̄ Logici Socrateitate vocat, non esse vnu, sed multos, oportet vt cōcipiamus naturā indiuiduā Socratis bis, aut plures sumi in varijs suppositis, q̄ omnia, ac singula cōuenirēt in nomine, ac natura Socratis, nā q̄ diu hoc nō fīnget animo, nequaq̄ cōstat multitudo Socratū, vt ita loquamur: & cōsequēter nō dissoluetur ei⁹ vnitatis, hāc n. non aliter dissoluitur, q̄ per multiplicationē p̄prij significari, q̄ q̄ diu manet indiuiduū, sēper est vnu. Idēq; seruādū quoties expēdītur vnitatis, vel multitudo alicui⁹ secundū alij significatū, siue rōē formalē: inspiciendū quippe est, an ratio eius, secundū q̄ res dicitur vna, sit multiplicata, necne: & si indiuidua sit in multa eiusdem nominis, ac rōis, erit vna. Si multiplicata, habebit rōē multitudinis: quomodo, quādo q̄rimus, an sit vnu numero homo? Solā multiplicationē, vel indiuidionē hominis secundū p̄priā eius rōē aitēdere debemus. Et quoniam vnu est passio entis, quādo proprie, & ab solutē res dicitur vna, negat multiplicationē entis: & ita multitudo opposita vnitati inducit diuisionē, ac multiplicationē rōis entis in plura, q̄ participēt eodē nomine, ac rōē: sā vt id, quod per se primo intelligit diuisionē, sit ratio entis, rōē cui⁹ multiplicatis fīgit hoc ens, & nō hoc ens, & cōsequēter ens diuisionē à se per nō hoc ens. Nā vbi intelligit plura sub eadē rōē, quorū vnu non sit aliud, ibi est intelligibiliter diuisionē illi⁹ à se, q̄ priuat vnitatis apposita negatione, qua hoc ens nō est non hoc ens.

His p̄missis dicendū est propriā rōem vnitatis trascendentis formaliter, ac per se cōsistere in negatione diuisionis à se secundū eam rōem, qua res dicitur vna. Hāc est de mētē Doctorū simpliciter asserētiū indiuidionē à se cōstituere vnitatē, q̄ est passio entis. Ita docēt: Agyd. in 1. d. 24. 1. p. dist. q. 2. Heru. quodl. 4. q. 1. Bass. in 1. dist. 24. q. vñ. ar. 1. §. Dico igitur, Argēt. q. ēt vñ. ar. 1. Ochā. d. 2. q. 1. lit. 1. Gabr. q. 1. ar. 1. not. 1. Bonet. li. 5. Met. c. 1. §. Amplius, Marsi. in 1. q. 2. ar. 1. p̄miss. 1. & Caet. 1. p. q. 11. ar. 2. circ. 10. ad 4. Qui doctores eadē indiuidionē interdū vocant indiuidionē in se. Vnde colligitur Autores supr. cit. asserētes vnu dicere indiuidionē in se, non loq. in sensu explicato à recētiorib⁹, sed vt nomine indiuidionis in se, p̄ indiuidione à se, vt interdū loquuntur reliq. antiquiores Theologi. Fundamētū assertiōnis est, quoniam, vt proxime dixi, ea diuisionē

per se primo, ac formaliter opponitur vnitati trascēdēti, q̄ terminat ad multitudinē, nō q̄libet, sed eā, q̄ per se primo destruit rōē formalē vnitatis: huiusmodi vero est diuisionē à se, nō autē diuisionē in se: ergo in illi⁹, nō in hu⁹ negatione cōsistit ratio vnitatis trascēdētis. Omnia sūt perspicua p̄ter aſumptio nē, q̄ p̄batur primo, quoniam diuisionē in se, cū suapte natura nō exigat multiplicationē eius, quod in se diuidi fīgitur, sed resolutiōne in partes, ex quib. integratur nō inducit multitudinē ipsius: vnitati vero vnu⁹ rei sola eius multitudo per se primo, ac formaliter opponitur: ergo per p̄cisā diuisionē in se nō resultat multitudo opposita vnitati, quod perspicuū est in diuisione compositi Physici in materiā, & formā, atq; adeo in negatione huius diuisionis non cōsistit vnitatis trascēdēs. Contra vero per diuisionē à se cōstituitur multitudo opposita vnitati, qua res dicitur vna secundū alij p̄sonā, ut p̄sidiō ante oſſēdū: si respōdeatur per diuisionē in se entis cōſlati ex plurib. entibus per se cōpletis cōſtitui verā multitudinē oppositam vnitati: sunt n. multa entia simpliciter, & ita in huius negatione cōſtare propriam rōem vnitatis. Non soluitur argumentū, tum quia hoc accidit diuisioni in se, siquidem non competit omni, sed soli ei, qua fīgitur diuisionē in plura completa integrantia aggregatum, tum quia hāc diuisionē est posterior diuisione à se eius ratio nis, secundū q̄ cernit multitudō: exēpli causa aceruuſ lapidum est vnu aceruuſ, & non multi, quia non est diuisionē à se in rōe acerui, non tamen est vnum ens. Sed multa, quia est aggregatum plurim, quorum vnu non est aliud. In qua re duæ interueniunt diuisiones altera ipsius aggregati in se ratione cuius sunt plures partes aetū inter se diuise, & intrinsecā toti non retinentes nomen, ac rationem ipsius, altera entis, secundum cuius rationem aggregatum non dicitur vnu simpliciter, sed multa entia: & hāc antecedit diuisionem in se. Ratio est, quoniam prius est dari, siue concipi plura entia aetū, quam esse, vel intelligi vnu aggregatum ex ipsis, & in ipsis aetū diuisum: non possunt autem concipi plura entia aetū non intellecta diuisione entis à se, & multiplicationē in plura, in quorum singulis sit hoc, & non sit aliud: ergo etiam prius est ens, secundum cuius rationem aggregatum dicitur multa simpliciter, concipi diuisum à se per inferiora, quam aggregatum constant ex ipsis intelligi diuisum in se, siue in partes aetū per se existentes. Ex quo tandem concluditur in quovis ente vno prius esse

negationem diuisionis entis à se in multa entia, quam negationem diuisionis in se, hoc est in plures partes intrinsecas, nam cum positio, siue multitudo resultans ex diuisione entis à se sit prior se ipsa, vt est terminus diuisionis aggregati in se, etiam negatio illius erit prior: arque adeo, cum ea formaliter opponatur diuisioni, ac multitudini entis, in eo priore antequam intelligatur indiuisio in se, res vere, ac p̄prie dicitur vna ab indiuisione entis à se. Exempli causa, Socrates per se primo dicitur vnum, quia Socratis non est diuisa à se, hoc est non s̄p̄e sumpta, ac multiplicata secundum rationem Socratis: dicitur vero vnum homo, quia in ipso non est similiter humana natura diuisa à se: dicitur vnum animal, vna substantia, denique vnum ens ob eandem causam: quemadmodum enim, si quævis earum rationum esset in ipso diuisa à se, & multiplicata, vere esset multitudo, ita per negationem huius diuisionis est vera propria, & formalis vnitatis.

VII.

Obijciet aliquis vnitatem significare indiuisionem subiecti, quod vnum appellatur, est enim vnum ens indiuisum: quare constituendā potius in indiuisione ipsius quam in indiuisione prædicati, secundum quod dicitur vnum: alias prædicatum erit vnum, non vero subiectum: at si, cum Socrates dicitur vnum homo, negatur multitudo, siue diuisio naturæ humanæ, homo, non Socrates erit vnum. Respondeo aliud esse rem dici vnam, aliud rationem, secundum quam dicitur vna: sicut videre est in denominatione subiecti sumpta ab alijs formis: nam subiectum est, ac dicitur simile, ratio vero, secundum quam ita dicitur, est qualitas aliqua, in qua fundatur similitudo: ita quoq; subiectum dicitur vnum, ratio vero, secundum quam ita dicitur, necessario esse debet ipsi intrinseca, vt secundum illam sit indiuisum, & quidem, cum dicitur vnum absolutè absque determinatione prædicati specialis, intelligitur vnum in ratione entis, & negatur omnis prouersus diuisio entis à se, cum vero dicitur vnum cum determinatione aliquius formæ determinatæ, sola indiuisio ipsius importatur, verbi gratia, cum dicitur vnum homo, aut vna nautis solum importatur indiuisio sub ratione hominis, aut nautis: ex quo constat discrimen inter entia per se, ac per accidens, quod ens per accidens dicitur vnum cum addito, hoc est vna nautis, vnum populus, nam quatenus vnum vendicat indiuisionem in plura sub eodem nomine, non tamen dicitur vnum absolutè, quia non excludit diuisionem in plura entia

simpliciter, at ens per se vtroq; modo dicitur vnum: & simpliciter, quia ratio entis completi non est in ipso diuisa à se, & secundum particularem denominationem, quia quatenus vnum non admittit diuisionem particularium rationum sibi conuenientium, secundum quas dicitur vnum: formæ vero, secundum quas ita denominatur, sunt rationes fundamentales vnitatis: itaque, cum vnitatis sit passio entis, primo, ac per se significat indiuisionem ipsius in plura entia, quæ est indiuisio entis à se: nam in pluribus entibus est hoc, & non hoc: & de vtroque prædicatur ens, & in vtroque est diuisum à se, ratio quippe entis reperta in vno particulari distinguitur à ratione entis reperta in alio, qua diuisione sublata ab ente necessario datur vnitatis, quæ in eius priuatione constituit.

VIII.

Ad primum argumentum dicendum est in continuis homogeneis cum diuisione entis in partes integrantes coniunctam esse diuisionem in partes subiectivas, non quidem ipsius cōtinui singularis, nam hoc dissoluitur, nec eius ratio manet in singulari partibus diuisis: sed continuo secundum speciem, vel genus, aut secundum rationem entis analogicam: nam partes, ad quas terminatur diuisio continuo singularis, peracta diuisione iam non sunt partes, sed entia per se, ac indī dua continui in communi: quod proinde in ipsis reperitur diuisum à se, & ita ipsarum aggregatum habet rationem multitudinis, non vnitatis; ideoque continuum singulare est diuisum actu, diuisum potentia, quoniam actu non sunt in ipso plura indiuidua per se eiusdem speciei, sunt autem potentia resultatura per diuisionem: quia igitur ratio communis continui in quouis singulari non est actu diuisa à se in plura, est tamen diuisibilis, idcirco continuum dicitur vnum actu, plura potentia. Ex quo patet non esse verum simpliciter id, quod in argumento dicitur, continuum non aliter esse diuisum potentia, quam in plures partes integrantes: hoc enim solum est verum de continuo singulari, non vero de ratione communi continui inclusa in singulari: ad cuius diuisionem in partes integrantes sequitur diuisio rationis communis in partes subiectivas: quæ si non sequeretur, desqueretur quidem ratio vnitatis, non quidem formaliter per positionem oppositæ multitudinis, sed materialiter per dissolutionem subiecti, quemadmodum cū animal morit, eius quoq; vnitatis corrupitur, nō ex eo quod succedat multitudine

trudo animalium opposita vnitati, sed quia destruitur entitas animalis, quod est subiectum vnitatis: destruēto vero subiecto iam non manet priuatio, quae semper connotat subiectum. Ideo vero Aristoteles ait continuū esse indiuisum actū diuisū potētia, quoniam ratio cōmuniis repartā in continuo singulari non est actū multū implicata ante separationē partium, ea vero posita multiplicatur, & numerū recipit: ipsum vero continuū singulare nō dividitur diuisione direcēt, ac formaliter opposita vnitati singulari ipsius, non enim ipsum formaliter sit multa, ita ut sit hoc, & nō hoc, quandoquidem nulla ex partibus separatis est ipsū totum, per cuius diuisionem resultauit. Ad confirmationem respondeo, sicut cum diuisione continuū singularis in se, hoc est in suas partes integrantes, est coniuncta diuisione continuū vniuersalis in se, hoc est in plura eiusdem nominis, accrationis cum ipso, ita cum continuatione partium constitutum vnum continuū singulare coniunctam esse diuisionem continuū communis in plures partes subiectivas constitutentes multitudinem oppositam vnitati, & ab hacesse continuum formaliter vnum, à continuatione vero materialiter & causaliter: nā idcirco continuum singulare est vnum, quoniam est indiuisum in plura continua actū.

IX.

Ad secundum respondeo vnitatē hominis secundū propriam naturam duplicitē considerari posse, vel secundum indiuisiōnē in plures naturas specificas sub nomine, ac rōe hominis, vel secundum indiuisiōnē actualē in plura indiuidua subse collocata: & hēc posterior indiuisio non constitutit vnitatē specificam transcendentem hominis, sed vnitatē precisionis, quae illi accedit secundum conceptum intellectus abstrahentis à singularibus, supponit tamen vnitatem transcendentem ipsius, quae consistit in diuisione eius in plures naturas specificas, semperq; ipsi conuenit, siue abstrahat ab indiuiduis, siue cum illis cōcretē accipitatur. Hoc posito neganda est assumptio: ad cuius confirmationem est itorum neganda assumptio, quae supponitur indiuisiōnē, à qua homo dicitur vnum specificē, esse negationem diuisionē in plura indiuidua, cum potius sit negatio diuisionis à se in plures species, ut dictum est. Ad tertium dicendū est in cōpositis per accidens non reperiri simpliciter ipsum, & non non ipsum, sed solum secundum quid: quandoquidem licet aceruu sit ipse, & non sit non ple, tamen in ipso formaliter significato eius continetur hoc, & non hoc, verbi gratia duo lapides, quorū vterq; non est alter: à

qua diuisione lapidis à se puenit multitudi, q; tollit vnitatē simpliciter ab aceruo: & deo est simpliciter multa, quoniam in ipso est ratio entis diuisa in plura, vnu vero secundū quid, quoniam in genere acerui est indiuisus in plures, & ita nō cōuenit ipsi propria ratio diuisionis à se secundū rōem entis, in qua p̄prie consistit vnitatis transcendens. Ad ultimū respondeo quēadmodū suapte natura prius est ratio entis, quā ratio entis simplicis, aut cōpositi, ita priorē esse negationē diuisionis à se, q; per se cōuenit enti, quia ens, q; sit indiuisio in se, q; non cōuenit illi per se, sed qua determinatū ens est: habitudo n. entis ad partes cōponētes cōuenit enti cōposito, qua cōpositū est. Est ita negandū est antecedēs: ad cuius confirmationē dicendū est, si res cōpareā cum p̄prie partib. cōponentibus, ac subiectiuis, priorē est cōhabitūdine eius ad cōponentes, q; ad subiectivas, ut videre est in homine, cui prius cōuenit vnitatis cōposita ex materia, ac forma, q; actualis indiuisio in singulos homines, nequaquā vero si cōpareatur cum subiectiuis impossibilibus entitatē, quā dicitur vna à negatione diuisionis in ipsis, tanq; in plura sub eodem nomine, ac rōe cōtentā: nam quemadmodum in quauis re prior est ratio entis p̄cēsumpta, ita ex ipsa immediate sumitur repugnatiā diuisionis à se, per q; concipitur res esse hēc, & non hēc & consequenter multiplicata: quam multiplicationem impossibilem rei, quae dicitur vna concipimus, cum multitudinem ipsi denegamus, vtraque vero ipsarum, hoc est tam multitudo, q; indiuisio ipsam negās concipi p̄t non concipiendo an res sit cōposita, necne: & ita prior est secundū intellectū habitudo ad partes subiectivas impossibilis rei, q; dicitur vna, quam ad componentes. Obijcīes solutionem non esse idoneam, quoniam comparat partes cōponētes possibiles cum subiectiuis impossibilibus. At vero, si cōparentur partes cōponentes impossibilis cum subiectiuis itē impossibilib. negatio diuisionis in se cōpetit per se primo enti, qua ens est: q. n. diuisū est in plures partes cōponentes actū per se existētes nō vnu, sed plura est. Respondeo in primis hac solutione haberi indiuisiōnē in partes cōponētes veras nō pertinere per se primo ad rōe vnitatis trācēdētis, q; fortassis aliqui existimāt. Deinde vero dico quēadmodū cōpositio entis per accidēs ex plurib. per se actū diuisis supponit diuisionem entis in partes subiectivas, q; ipse sint partes actū cōponētes ens per accidēs, ita à simili cōpositione impossibili enti per se supponi sed m̄ esse cōceptū diuisionē entis in partes

subie-

subiectivas, q̄ ipse fingerentur partes componentes alicuius entis: atq; adeo negationem huius diuisionis impossibilis in partes subiectivas esse priorem negatione diuisionis impossibilis in partes componentes, & ita quomodo cuncte componentes, sive secundum esse verum, sive secundum esse impossibile cōceptum, semper negatio diuisionis in ipsis est posterior negatione diuisionis in partes subiectivas entis, & consequenter in hac consistit unitas, quae est passio entis.

Unitas dicit negationem diuisionis,
& multitudinis materialiter
sumpta.

CAPUT IV.

I.

CVM ex superioribus cōstet unitatem super ens solam addere priuationem diuisionis à se, nunc explicādum erit, quomodo se habeat huiusmodi priuatio ad diuisionem, & multitudinem. Multitudo vero vel est intrinseca, vel extrinseca, intrinseca, quae clauditur, aut claudi singitur intra rōem significatam per nomen, quae admodū intra rationem acerui continentur plura grana, intra rationem specificam hominis multa indiuidua. Extrinseca vero, quae est extra terminos rei, cuius unitas indagatur, qua ratione ternarius, & quiuis alius numerus existit extra terminos cuiuslibet unitatis, quae est principium numeri. Plerique autem censem vnum dicere negationem multitudinis. Ita Aufeol. Syluest. Mayron. Argent. vbi supra, Durand. q. cit. num. 9. Gabr. art. 2. concil. 1. & ar. 2. ad tertium dubium, Carthus. loco cit. nu. 2. quibus fauet D. Thom. sāpe docens vnum opponi multitudini per modum priuationis, ut indiuidum diuiso, ita 1. p. q. 11. ar. 1. qu. 3. de potentia ar. 16. ad tertium, & in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 4. & sāpe alibi: fauet etiam Auerro. 10. Metaphys. text. 9. afferens vnum, & multa opponi priuatiue, priuatio vero non se habet ex parte multitudinis, sed ex parte vnius: ergo hoc cōtinet priuationem illius. Accedit quod diuiso includit multitudinem ut terminum, & est media quasi via ab uno ad multa, si enim diuidatur continuum, ex uno fiunt multa, termini vero tendentiae sunt, qui opponuntur inter se, non cum ipsa tendentia.

II.

Ut pateat quid propriè neget vnum, oportet prius explicare quid sit diuiso, quae destruit vnum, & constituit multa, & quis sit ordo inter ens, vnum, diuisionem, ac

multa ex hoc enim pendet respondio. Primum autem se offert diuiso continuo, ex qua, quia notior, exploranda est ratio diuisionis eius, quam negat unitas transcendentis. Diuiso autem continuo est realis separatio partium, qua erant in potentia tantum, ut sint actu singulæ per se, ex qua resultat, ut sit hoc, & illud ens, & hoc non sit illud, & viceversa. Similiter diuiso, cuius negatio transcendent per omnes, quamvis re ipsa non fiat, singitur tamen ad modum, quo sit diuiso continuo: est tamen nonnihil discriminis: namque licet per diuisionem continuo resultent multa ex uno, tamen in illis multis non est adæquata tota ratio formalis illius vnius, quandoquidem ipsum destruitur, & non nisi secundum partem manet in quoquis membro, ad quod terminatur diuiso: at vero in diuisione, quam negat unitas alter se res habet, oportet enim ut in multis, ad quæ diuiso concipiatur terminari, concipiatur esse tota ratio formalis rei, quæ concipiatur diuisa in multi. Exempli causa Socrates est vnu numero homo, cui unitati opponitur diuiso nō vera, aut possibilis, sed imaginabilis: quia natura humana singularis Socratis concipiatur esse hæc, & non hæc, & consequenter diuidi in plures numero humanitates convenientes sub eodem nomine, a ratione Socratis, nisi enim concipiatur esse plures sub nomine, ac ratione Socratis, nō potest concipi diuiso, aut multitudo, quam unitas excludit à Socrate. Differunt etiā, quod diuiso continuo est vera, & possibilis re ipsa, ea vero quam negat unitas transcendentis, nequaquam, sed solum datur ope intellectus concipientis rem aliquam cum negatione ipsius, quod enim in diuisione continuo præstat realis separatio, hoc in transcendentis præstat affirmatio ac negatio, in quibus consistit diuiso: de qua agimus, ut obseruat Diu. Thomas in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. ad tertium. Nam primum ponitur ens per affirmationem cōcipiente intellectu aliquid ut ens, deinde non ens per negationem eiusdem animo cōceptam: quod si copuleat ens cum nō ente, & cōcipiat hoc ens, & non hoc ens, iam est diuiso, fieri enim haudquaquam potest, ut sit hoc ens, & nō hoc ens, quia ratio entis sit diuisa, nam eadem prorūs ratio entis non potest esse hoc ens, & nō hoc ens, itaq; diuiso cōtinet positionē pluriū entium sub mutua negatione eorundem inter se, ita ut sit hoc, & hoc, & neutrum si aliud, describi vero potest in hunc modum: diuiso est positio plurū in actu clausorum eodem nomi-
ne, ac ra-

Aureol.
Syluest.
Mayron.
Argent.
Durand.
Gabriel.
Carthus.
S. Thom.
Auerroes.

ne, ac ratione sub mutua negatione, verbi gratia diuisio imaginabilis naturæ humanæ secundum rationem specificā constitueret plures species hominis, quæ continentur sub eodem nomine, ac ratione formalis hominis: & quælibet non esset alia, cum tamen utraque esse deberet idem quod homo in communi, si vero fingamus diuisiōnem Socratis, opus erat, ut sub ratione formalis per nomen importata continerentur plura entia actu, quorum vnum quodlibet non esset aliud, item in aceruo intra rationem eius formalem per nomen significata continentur plura entia actu, quorum vnum non est aliud, ac proinde bi cernitur diuisio vera: quando vero dicitur *positio plurium entium in actu*, intelligitur respectu eorundem inter se, ita ut esse actuale vniuersus non sit idem esse actuale alterius, quamvis cum alijs comparata sint entis potentia, ut patet in positione duarum partium integrantium pertinentium ad diuersa composita. Verbi gratia, positio duorum capitum diuersorum hominum est sufficiens ad cōstituendam diuisiōnem, quandoquidem neutrum est in altero potentia, aut actu per idem esse, sed per diuersa, quamvis vnumquodque respectu sui totius sit in potentia: at vero positio plurium partium eiusdem totius, verbi gratia capit, manuum, pedum, & aliorum membrorum eiusdem hominis, non dicitur positio entium in actu, nam omnia sunt actu peridem esse totius, in quo sunt potentia, & ideo hæc non est satis ad diuisiōnem, itaque quodvis ens actu habet annexam negationem positionis plurium actu, & negationem negationis sui ipsius, quæ necessario interuenire debuit, si ipsum esset plura actu: ex quo haberet, ut non sit actu plura, & consequenter caret multitudine intrinseca, quæ suapte natura clauditur intra terminos sui significati. Quia vero non repugnat, quod est vnum in se, sit pars numeri postquam ita concipiatur vnum, si adhinc alias sub negatione huius, & cum negatione negationis sui, resultant aliae vnitates, ex quæ coalescit multitudino intrinseca.

Observandum tamen cum Caietano questione, citata articul. 2, circa resonisnem ad secundum multitudinem, sicut & vnitatem, sumi potest materialiter solum pro ratione entis, ac formaliter pro negationibus superadditis, inter quæ hic est ordin, ut vnitatis materialis sit re ipsa omnino prior formalis, ac multitudine tam materiali, quam formalis, nam fundamentum vnitatis formalis est entitas ipsa materialis rei, & multitudino materialis fundamentum

multitudinis formalis, multitudino autem materialis, cum coalescat ex vnitate materiali, est posterior ipsa, & consequenter vnitatis materialis est prior vnitate formalis, ac multitudine tam formalis, quam materiali. Vnitatis autem formalis est prior multitudine formalis re, & ratione, fundamentali vero est ratione posterior. Prior pars afferitur à Diuo Thoma quæstio. 9. de potentia art. septim. ad 15. & patet, quoniam vnitatis formalis est de ratione intrinseca multitudinis formalis, tanquam pars ipsius, & consequenter est prior illa, multitudino vero formalis non pertinet ullo modo ad vnitatem, nec ab ea supponitur. Altera pars constat, quoniam secundum intellectum prius est concipere hoc, & non hoc, & consequenter plura materialiter, quam negationem ipsorum, in qua consistit vnitatis formalis. Denique multitudino materialis est natura, ac ratione prior formalis. Patet quoniam est fundamentum ipsius.

S.Thom.

IV.

Dico primum, vnum formaliter, ac proprie significat negationem diuisiōnem. Hæc est de mente D. Tho. opus. 42. c. 2. S.Thom.

1. p. q. 30. ar. 3. ad tertium, de potentia q. 9.

ar. 7. ad 15. & li. 4. Met. lect. 3. Mayr. ar. cit. Mayron.

ad 4. Gabr. ar. 2. concl. 1. Capr. vbi sup. Ri-

char. ad 1. ex 2. loco positus, Sylvest. art. 2. Capreolus.

Caiet. art. 2. Fonsec. 4. Met. tex. 3. & quæst. Sylvest.

cit. sect. 5. neq; negatur ab alijs doctoribus, Fonseca.

Aristot.

qui afferunt vnu dicere negationem multitudinis: surauit vero ex Aristot. li. 10. Metaph. tex. 5. & 10. qui per negationem diuisiōnis diffinit vnum, & sentit ens etenus esse vnum quatenus nō habet diuisiōnem. Suadetur autem quoniam vnu opponitur diuisiōni, cum qua habet absolutam repugniam, non alio genere oppositionis, quam priuariæ: ergo formaliter includit negationem eius. Antecedentis prior pars est manifesta ex dictis: nam diuisio important positionem plurium entitatum sub multua negatione: vnum vero negat tum positionem entitatum, tum negationem sui ipsius: atq; adeo habet omnimodam repugniam cum diuisione: hanc vero esse priuatiuum constat, quoniam repugniantia penes affirmationem, ac negationem connotando determinatum subiectum habet rationem priuationis: vnitatis vero, ac diuisio repugnantia penes affirmationem, ac negationem, nam positionem, quam diuisio inducit, vnum negat, sicut etiam negationem sui ipsius, quæ clauditur in diuisione, sicut enī in positione plurium entium. At quodvis non est aliud, ita quodvis in se non est aliud, & non ipsum: & hoc intendit Diuus Thomas cum quodlibe. 10. S.Thom.

art. 1. ad

Aristot.

V.

S. Thom.

articul. prim. ad tertium docet significatiōne vnius includi negationem negationis, & rei simul, & ita vnum significat negationem talis divisionis, ex qua possit accipi hoc, & non hoc: & consequenter in quantum negat affirmationem, & negationem, est negatio rei, & negationis simul. Non dicitur vero per modum puræ negationis, ne extenderat ad ens, & non ens, sed per modum priuationis connotando ens tanquam proprium subiectum: vt enim ait Philosopher lib. quint. Metaphys. text. vigesim. septim. priuatio dicitur tribus modis; primo proprie, quando remouetur à subiecto forma, quam aptum est habere pro tempore, quo aptum est suapte natura, secundo communius, quando remouetur forma, quam subiectum secundum se non est aptum natum habere, sed genus eius, qua ratione talpa dicitur ceca; tertio communissime, & minus proprie, quando negatur forma, quā à quo quis alio potest haberi, quomodo carentia animæ dicitur per modum priuationis cum res dicuntur inanima, quod nomen nequam dicitur de entibus fictis, quamvis de ipsis vere dicitur negatio animæ: quandoquidem inanimatum, vel inanimatum dicitur per modum priuationis, & connotat subiectum positivum, quod conueniat in aliqua ratione formaliter communis cum propriis subiectis, de quibus dicitur anima: qua ratione conuenit lapis cum animali in ratione corporis, & hoc ultimo modo dicitur vnum priuative, quoniam semper connotat ens, nec de rebus fictis dici potest, & negat à quo quis ente divisionem, quā in alio genere entis reperitur, quemadmodum divisione in plura individua conuenit speciei, negatur autem de singulari natura, & sic in cæteris.

Dico secundum. Vnitas est negatio multitudinis intrinsecæ, non extrinsecæ, materialis, non formalis. Ad sensum huius assertioñis accipiēndus est Commentator, Diuus Thomas & alij, quando vnum aiunt includere negationem multitudinis, quod exp̄s̄e explicat Diuus Thomas quæstione 3. de potentia artic. 16. ad 3. & in 1. dist. 24. quæstion. 1. artic. 3. ad 4. Vnum, inquiens, non est priuatio illius multitudinis, quam constituit, sed multitudinis, quā negatur esse in ipso, quod dicitur vnum, negat itaque vnitatem pluralitatem clausam intra terminos formæ, quam significat nomen, cui apponitur: verbi gratia, cum dicitur Petrus est vnum homo, negatur multitudo hominum clausa intra terminos naturæ singulatis Petri, non vero hominum, qui sint ab eo di-

uisi, & cum quibus ille tanquam pars possit componere numerum, sive multitudinem; non enim ex eo, quod aliquid dicitur esse vnum, repugnat, vt aliquid sit ex rā ipsum quod cum eo constituit multitudinem, sed negatur divisione ipsius in multa. Ostēditur autem, quoniam vnu est priuatio multitudinis, quā resultaret per divisionem ipsius, si daretur: non enim negat divisionem cuiusvis entis, sed sui, hæc autem non est multitudino extrinseca, quam vnum tanquam eius pars constituit: sed intrinseca, quā si contineretur intra terminos rationis significatae per nomen dissolueret rationem vnius. Posterior pars recte ostenditur à Fonseca vbi supra, & sumitur à Diufo Fonseca, Thoma, nam s̄pē docet vnum significare s̄. Thom. negationem multitudinis, vt supra ostendi, interdum vero idem negat, nempe 1. p. q. 30. ar. 3. ad 3. & opuscul. 42. capit. 2. & qu. 9. de potentia art. 7. ad 15. & in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 2. & reddit rationem, quoniam vnum est natura, & ratione prius multitudine: omnis autem forma negata est hoc modo prior sua priuatione; quā ratio solum procedit de multitudine formaliter sumpta, quā est posterior vnitate formaliter sumpta, non vero de materiali, quā secundum intellectum est prior, non posterior vnitate, vt dictum est supra. Itaque quando D. Tho. ait vnitatem nequam capreolus, negare multitudinem, est intelligendus de Syluest. formalis, de materiali vero, quando concedit. Idem docent Capreolus vbi supra ar. 1. Conclusio 4. & Syluest. art. 2. circa solutionem ad 4. Probatur ratione modo indicata ex ipso D. Tho. Omnis priuatio est posterior natura, atq; intelligentia forma, cuius est priuatio: vnitatis non est posterior natura, imo prior multitudine sumpta formaliter, ergo non est priuatio illius. Hoc argumentum parui pendunt aliqui recentiores, & ideo quoad hoc reiçunt sententiam D. Tho. ob hanc rationem negantis vnum esse priuationem multitudinis, quoniam, inquit, etiam vnu est priuatio divisionis, & prior illa, quod facile probatur, siquidem terminus à quo suapte natura est prior actione, sive via ad terminum, & ipso termino ad quem, divisione autem est via tenens à destructione vnius ad positionem multitudinis, per divisionem namq; continui desinit esse vnum, & sunt plura. Verum, quidquid sit de prioritate quoad existentiam, de qua modo non est curandum, tamen prioritate naturæ, & secundum rationem intelligentiæ, prior est divisione quam vnitatis: vt s̄pē ait D. Tho. & bene ostendit Caieta. art. 2. citato circa responsio- caietan. nemad. s̄. Thom.

nemad quartum, quidquid enim pertinet ad conceptum quidditatiū alterius, nec ineludit illud in suo, est prius natura illo, qua ratione forma Physica est prior priuatione, quamvis hæc via generationis præcedat quoad existentiam, quia priuatione non nisi per formam priuatā intelligi potest, quapropter non videntur congruerter loqui, cum vnitatem constituant esse priuationem diuisionis, & nihilominus a iunt esse priorem illa. Argumentum vero solum probat vnitatem quoad existentiam esse priorem diuisione, quod nihil intereat ad præsens institutum: non enim opus est, ut omne priuatuum sit quoad existentiam posterius forma positiva, qua priuat subiectum, sed solum, ut sit posterius subiecto, cui inelit: & ideo vnitas, quæ semper est posterior subiecto, quod denominat, potest hoc modo esse prior forma, qua priuat.

VI.

Quod vero multitudo, quam negat vnitatis, sit materialis, non formalis faciliè ostenditur. Etenim vnitatis opponitur multitudini, quæ per se primo concipiē resultare per diuisionē: hæc autē est multitudo materialis, quæ, vt patet ex dictis, est prior formalis, & fundamentū eius. Et confirmatur, quoniam illi formæ per se opponitur priuatione, q̄ est terminus immediatus mutationis à priuatione ad formam: at diuisione concipiatur, vt via quædam ab vnitate ad multitudinem: ergo si per diuisionem per se primo intelligitur ponit multitudo materialis, quam formalis, vnitatis erit priuatione multitudinis materialis, non formalis. Secundo posita multitudine materiali sub aliqua rōe communi concipi simul nequeat vnitatis sub eadem: ergo opponuntur priuatione: non enim habent alium modum oppositionis, vt patet; Dicet aliquis hoc idem argumentū probare vnitatem opponi priuatione multitudini formalis, quoniam nequeunt esse simul sub eadem ratione: respondet disparem esse rationem, nam forma, & priuatione pugnant immediate in eadem subiecto, ratione sui, non alterius, quæ vero pugnant ratione formæ præsupposita non proprie dicuntur opponi priuatione, vt patet in actuali visione, & cæcitate, quæ nequeunt esse simul in eodem subiecto, nec tamen opponuntur proprie priuatione, sed impropriæ ac secundario ratione potentiæ visionæ ad visionem necessario præsupposita, quæ per se primo opponi priuatione cæcitatib; eodem modo multitudo formalis repugnat vnitati transcendentib; quoniam necessario supponit multitudinem materialem, quæ illi directe opponitur, & hoc intelligit D. Tho. cum ait vnitatis.

Gillij commen. Theol.

s. Thom.

te negari priuationem, & rem, hoc est multitudinē ipsam materialiter sumptā; si obijcas, vnitatis est priuatione quatenus negat ipsas entitatis cōpletas in suo esse, ex vero cōstituant multitudinem, quare vnitatis est priuatione multitudinis sumpta formaliter. Respondeo singulas eiusmodi entitatis in eo priore nondū cōcipi sub ratione vnius, quoniam hoc est rōe posterius, q̄ diuiso, quæ cōsistit in positione illarum entitatum sub negationibus explicatis, & consequēter entitatis ex secundū suam substantiam, & sub mutua negatione consideratae pertinet ad diuisionem, nōdū tamen ad multitudinem formalem, quæ secundum intelligentiam est posterior vnitate, vt enim ait D. Tho. q. 9. de potentia ar. 7. ad 15. quantumcumq; aliqua intelligentur diuisa, non intelligetur multitudo, nisi quodlibet diuisorum intelligatur esse vnum, & ita vnitatis non est priuatione multitudinis formaliter sumpta, quatenus coalescit ex pluribus vnitatibus sub ratione indiuisionis, sed materialiter sumpta quatenus est collectio pluriū entitatum, & fundamētum pluriū vnitatum. Quod vt magis patet apponam verba D. Tho. loco cit. vbi hunc ordinem declarat. Primum, inquit, quod in intellectū cadit est ens, secundum vero est negatio entis, ex his vero duobus sequitur tertio intellectus diuisionis, ex hoc enim, quod aliquid intelligitur ens, & intelligitur non esse hoc ens, sequitur in intellectu quod sit diuisum ab eo, quarto autē sequitur in intellectu ratio vnius, prout scil. intelligitur hoc ens nō esse in se diuisum, quinto autem sequitur intellectus multitudini, prout scilicet hoc ens intelligitur diuisum ab alio, & utrumq; ipsorum esse in se vnu, quātūcung. n. aliqua intelligentur diuisa nō intelligetur multitudo, nisi quodlibet diuisorū intelligatur esse vnu. Vbi perspicue secundū rōe intelligentiae diuisione præcedit vnitatem, & hæc multitudinē & cōsequēter vnitatis potest esse priuatione diuisionis, non aut multitudinis formaliter sūpt̄: & sic patet quæna sit forma, in cuius priuatione vnitatis cōsistat.

VII.

Authoritas Auerr. non cogit, vt dicamus vnitatem opponi immediate multitudini non interposita diuisione, potest enim opponi vtrique priuatione, sed per se primo diuisione posterius multitudini, vt explicatum est. Ut autem satisfiat rationi dubitandi initio proposita, notandum est discrimen inter diuisionem opositam vnitati, & proprias actiones, quæ procedunt à corruptione vnius termini ad positionem alterius: nam hæc non proprie, ac per se opponuntur terminis, sed quia termini opponuntur, idcirco positio vnius oppositionem habet cum altero illi opposito, di-

B b b

uitio

uicio autem mentalis consistit in affirmatione, ac negatione, quia scilicet ponit rem, & negationem ipsius, q̄ duo cohaerere nequeunt cum unitate, siquidē unitas non admittit negationē sui, q̄. n. est ipsum, nō est non ipsum, & quia nō ipsum, & nō non ipsum, per se, & non per aliud opponunt, idcirco unitas, qua ens dicitur esse ipsum, & nō nō ipsum, per se primo oponitur diuisioni, qua diceretur ipsum, & non ipsum, nō vero rōe multitudinis: nam ēt prius natura, quā intelligitur multitudo, intelligitur diuisione cōcipiente intellectu ipsum, ac non ipsum, quin aduertat ad fundamentū negationis eius, qua ens diceretur nō ipsum, quod est unitas aliqua materialis. Ex quo patet solutio ad argumentū: nam q̄uis diuisione cōcipiatur à nobis, vt via q̄dam à destruccióne unitatis ad positionem multitudinis, tamē re ipsa continet formalem oppositionē cū unitate secundū affirmationem, ac negationem, quia, vt iam dictū est, per diuisionē res est ipsa & nō ipsa, per unitatē vero est ipsa, & nō nō ipsa. Verū quoniā terminus, vel fundamentū negationis, q̄ diuisione videntur, est multitudo materialis, oportet enim vt saltem sint duo entia, ad hoc, vt sit ipsum, & non ipsum, vnu enim nequit subesse terminis contradictorijs, unitas, quā opponitur diuisioni, opponitur etiā multitudini materiali, in qua vnum ens est ipsum, & aliud non ipsum, diuisione vero continui non terminatur ad plura, quorū singula sint id ipsum, & non ipsum, à quo incepit diuisione, vt explicatum est.

Negatio identitatis cum alio non constituit formaliter rationem vnius, sed illam sequitur.

C A P V T V.

I.

Nonnulli præter negationem, de qua supra, requirunt ad rōem vnius negationem vniōis cum alio: & ita diffinunt vnu indiuisionem in se, ac diuisionem à quolibet alio: per terminum illum diuisionem intelligunt negationem vniōis, sive identitatis cum alio. Ita Aureol. in I. d. 8. q. 3. ar. 2. Bassol. d. 24. q. vñ. ar. 1. §. Dico igitur, & ar. 2. Argent. q. vñ. ar. 1. & Augustin. Nypheus 4. Metaphys. disp. 3. ca. 4. Quorum sententia probari potest, quoniam non minus est de ratione vnius, vt non sit diuisione à se, q̄ vt non sit aliud à se: quin vero esse aliud à se negat non solū antecedenter, vel consequenter, sed formaliter cōceptui vnius, ergo in vno includitur formaliter negatio eius. Patet cōsequentia, quoniā nō est for-

malis, & immedia ta repugnantia circa cōceptus formā positiuę, & negationis alicuię, nisi negatio per se formaliter tollat formam positiuę. Antecedens vero ostenditur, quoniā hoc ipso, quo res est aliud à se, inuoluitur multitudo: hæc aut̄ opponitur formaliter unitati, ita vt nequeant concurrere in vnam rōem formalem, sed se mutuo destruant, quare cōceptus aliter à se repugnat per se primo, ac formaliter cū conceptu vnius. Maior propositio ostenditur, quoniā in cōceptu aliud à se includit ipsum, & aliud ab ipso, q̄ sunt duo materialiter, & cōsequēter multitudo opposita formaliter unitati. Præterea ipsū, ac non ipsū est idem prorsus quod ipsum, & aliud à se, sed unitas consistit in eo, vt ens, quod vnu appellatur, sit ipsum, & nō ipsum: ergo etiā cōsiliit in eo, vt sit ipsum, & non aliud à se. Deniq; nō min⁹ diffoluitur ratio vnius ex eo, quod ens sit ipsum, ac non ipsum, q̄ ex eo, quod sit ipsum, & aliud à se: posito enim quod Socrates est et simul Socrates, & Plato, nō esset vnu homo: nō per se primo ex eo, quod sit nō ipse, sed ex eo, quod sit aliud à se, nēpe Plato, qui non est Socrates. Si quis respondeat Socratem eo ipso, quo est Plato, esse non Socratem, & cōsequēter diuisione in multa, non satisfacit, nam in ea suppositione prius est Socratem esse Platonē, & consequenter aliū à se, q̄ non esse Socratem, ideo enim est non ipse, q̄ nō est Plato, qui est aliud: negatio enim sui fundatur in affirmatione alterius de se, & in eo priore, quo est aliud, definit esse vnu, antequam intelligatur formaliter esse non ipse.

Quidam distinguunt nominis acceptiōne, quā multiplex est, nam diuisione ab alio concipi potest per modū relationis ad terminū realēctū existentem, aut per modū negationis, si priore modo accipiatur recte docēt non pertinere ad rōem formalem vnius. Ita Mayron. in I. d. 8. q. 7. ar. 3. I. Mayron. p. ar. & dist. 24. q. 2. ar. 1. præambulo 3. & 4. & aliqui recentiores. Ratio est, quoniam unitas rei in se ipsa est prior cōsilio eiusdem ab alio: idcirco enim hoc est diuisione ab alio, quia in se tale est: & unitas est prior multitudine, quam supponit diuisione ab alio, quā vnu relatio est: non enim est aliud nisi per relationem diuersitatis, aut differentiæ, quā authore Philosopho li. 10. Met. cap. 5. fundatur in multitudine. Præterea nihil supponens necessario existentiam est de ratione vnius, q̄ est passio entis necessaria abstrahens ab existentia; non enim minus vnu erat Deus ante mundi creationē, ex qua cōpserunt esse termini reales diuisionis relatiuę, q̄ fuerit ab ēterno, antequā esset

Aureol.
Bassol.
Argent.
Nypheus.

etiam vlla cr̄eatura. Den. q. si per impossibile non possit dari vllum ens creatum, adhuc Deus est vnu, nec tamen haberet huiusmodi relationem diuisionis, quare ea non pertinet intrinseca ad rationem vnitatis. Addunt vero hi Authores, cum ex ratione intrinseca entis secundum totam suam latitudinem considerati possibilis sit existentia vnius entis cum alio, ad omne ens consequi, vt possit esse distinctum ab alio, quod vnicuique conuenit ex eo, quod est vnu: & hac rōe esse distinctū ab alio, aperte distinguitur a iustitia, consistit in eo, vt non sit iustitia, quae est aliud à sapientia: quae negatio est distincta formaliter ab ea, quare res dicitur indiuisa à se, quandoquidem hāc consistit in hoc, vt res sit ipsa, & non sit non ipsa, includens nimirum negationem negationis sui ipsius, illa vero in eo, vt res non sit aliud à se intrinsece vendicans negationem identitatis, sive vnitatis cum alio à se, quamvis in ratione alicuius à se includatur etiā diuisionis rei à se: etenim vt res dicatur alia ab altera, requiritur, vt sint entitates positivae, quarum vna non sit altera: ita, vt mutua diuisionis, sive negationis sit de intrinseca ratione eius, quod dicuntur aliud, & aliud: quapropter, si eadem res fingatur alia & alia, necessario sequitur vt sit non ipsa: contra vero, vt sit non aliud requiritur, vt non sit non ipsa. Quae duæ negationes non sunt oratione disparate, sed habent connexionem: nam quæadmodum hoc ipso, quo res est ipsa, & non ipsa, est aliud à se: quoniam negatio omnis de quolibet subiecto reali nititur aliqua affirmatione, nō ipsa vero radicari nequit in eo, quod sit ipsa, nam sunt contradictoriæ opposita: quare fundabitur in eo, quod sit aliud à se: ita etiam hoc ipso, quo res non est non ipsa non est etiam aliud à se, & viceversa, si non est aliud à se, non est nō ipsa. Verum si formaliter considerentur, prior natura est indiuisionis sui à se, quae significatur, cum dicitur, res est ipsa, & non est non ipsa, quam diuisionis priuatiua sui ab alio, quam explicamus dicentes non est aliud, quatenus præcisè negatur identitas cum alio. Fundamentum est, quoniam indiuisionis sui à se potest intelligi absq; existentia, & quoniam alia rōe positiva alterius à se, nam, vt dictum est cap. preced. hoc ipso, quo concipitur ipsum & negatio negationis ipsius, hoc est non non ipsum, est ratio vnitatis: ad concipendum vero rem esse ipsam, & non esse non ipsam, non requiritur alterius rei conceputus diuisionis vero negatiua ab alio intelligi nequit absque ratione positiva alterius, in cuius negatione consistit: si enim non est: aut intelligitur aliud, quomodo res potest intelligi diuisa ab alio. Deinde notandum, aliud à re posse accipi dupliciter, vel pro alio imaginabili, vel pro alio possibili. Pro alio imaginabili sumitur, quando per d-

lio, si daret, vere esset aliud, & non esset nō aliud: qua ratione, si de rōibus formalibus loquamur, sapientia in Deo, vbi non est diuisa à iustitia, vere est iustitia, & non est nō iustitia, in creaturis vero sapientia vere est sapientia, & non iustitia, q̄ est aliud à sapientia, itaq: ratio diuisionis priuatiua, qua sapientia creata distinguitur a iustitia, consistit in eo, vt non sit iustitia, quae est aliud à sapientia: quae negatio est distincta formaliter ab ea, quare res dicitur indiuisa à se, quandoquidem hāc consistit in hoc, vt res sit ipsa, & non sit non ipsa, includens nimirum negationem negationis sui ipsius, illa vero in eo, vt res non sit aliud à se intrinsece vendicans negationem identitatis, sive vnitatis cum alio à se, quamvis in ratione alicuius à se includatur etiā diuisionis rei à se: etenim vt res dicatur alia ab altera, requiritur, vt sint entitates positivae, quarum vna non sit altera: ita, vt mutua diuisionis, sive negationis sit de intrinseca ratione eius, quod dicuntur aliud, & aliud: quapropter, si eadem res fingatur alia & alia, necessario sequitur vt sit non ipsa: contra vero, vt sit non aliud requiritur, vt non sit non ipsa. Quae duæ negationes non sunt oratione disparate, sed habent connexionem: nam quæadmodum hoc ipso, quo res est ipsa, & non ipsa, est aliud à se: quoniam negatio omnis de quolibet subiecto reali nititur aliqua affirmatione, nō ipsa vero radicari nequit in eo, quod sit ipsa, nam sunt contradictoriæ opposita: quare fundabitur in eo, quod sit aliud à se: ita etiam hoc ipso, quo res non est non ipsa non est etiam aliud à se, & viceversa, si non est aliud à se, non est nō ipsa. Verum si formaliter considerentur, prior natura est indiuisionis sui à se, quae significatur, cum dicitur, res est ipsa, & non est non ipsa, quam diuisionis priuatiua sui ab alio, quam explicamus dicentes non est aliud, quatenus præcisè negatur identitas cum alio. Fundamentum est, quoniam indiuisionis sui à se potest intelligi absq; existentia, & quoniam alia rōe positiva alterius à se, nam, vt dictum est cap. preced. hoc ipso, quo concipitur ipsum & negatio negationis ipsius, hoc est non non ipsum, est ratio vnitatis: ad concipendum vero rem esse ipsam, & non esse non ipsam, non requiritur alterius rei conceputus diuisionis vero negatiua ab alio intelligi nequit absque ratione positiva alterius, in cuius negatione consistit: si enim non est: aut intelligitur aliud, quomodo res potest intelligi diuisa ab alio. Deinde notandum, aliud à re posse accipi dupliciter, vel pro alio imaginabili, vel pro alio possibili. Pro alio imaginabili sumitur, quando per d-

Gillij commen Theol.

Bbb 2

uisionem

ūisionem oppositam vnitati transcendēti concipitur res ipsa, & non ipsa; qua ratione si sub nomine, ac natura Socratis est plures Socrates, est ipse, & non ipse, & consequenter aliis: pro alio possibili quoties sumitur distincta vnitatis à priore cum ipsa efficiens binarium, quomodo quando Socrati annumeratur Plato, est distincta vnitatis vtriusque, & vnum non est alter, & vterque est aliis ab alio.

V.

His positis dico primum, si diuīsio priuatiua sumatur posteriore modo, non pertinet ad rationem vnitatis, sed est illa posterior, hæc ascertio pugnat cum Autorib. oppositæ sententiæ, qui diuīsionem ab alio sumūt hoc modo, quando ad rationē vnitatis exigunt, vt res sit diuīsa in se, & diuīsa à quacunq; alia: nam in indiuitione in se, iam includitur diuīsio ab alio imaginabili, & diuīsio à quois alio includit negationem idētitatis cum quois alio ente possibili, qua ratione quois res vna diuīditur à qualibet alia, cum qua cōstituit numerum. Non pertinere vero diuīsionem ab alio priuatiua hoc modo sumptam ad rationem vnitatis constat ex dictis: nam eiusmodi diuīsio suapte natura, & secundum rationem intelligentiæ supponit alteram vnitatem materialem, qua prior vnitatis habeat diuīsionem, at quois res est vna absq; suppositione alterius. Præterea, si vntas includeret eiusmodi diuīsionem priuatiuam non minus opponeretur multitudini extrinseca & possibili, ad cuius compositionem ipsa partialiter concurrit, quam intrinseca impossibilis: cuius oppositum supra ostēdi. Paret sequela, quandoquidem sicut per ipsum, ac non ipsum constituitur diuīsio, & consequenter multitudino imaginabilis, cui vnitatis opponitur, ita per ipsum, & aliud possibile constitutum multitudino extrinseca: ergo, si non aliud possibile pertinet ad rationem intrinsecam vnitatis, pertinebit etiam negatio multitudinis extrinseca refutantib; ipso, & alio: denique nostro intelligendi modo Deo prius conuenit vnitatis, quam intelligatur possiblitas alterius rei: ante possibiliterem vero vnius rei non potest esse, aut cōcipi possibilis separatio alterius ab ea, tanquam ab alia: separatio quippe priuatiua vnius rei ab alia supponit vtriusque possibiliterem, ergo diuīsio ab alio priuatiua ad sensum huius assertio non pertinet ad rationem vnitatis. Consequens paret, quoniam alio condaretur vnitatis absq; eo, quod pertinet intrinseca ad eius rationem formalē, quod est impossibile. Maior propositio ostenditur, quoniam possiblitas rerum non est

ante attributa diuina, quibus continetur vis causandi creaturas: vnitatis vero nostro intelligendi modo præcedit attributa causalia, & consequenter possiblitas creaturæ, quæ ex illis penderet.

Dico secundum, si diuīsio ab alio sumatur priore modo, pertinet per se ad rationē vnitatis: non tamen primo, ac formaliter, sed consequenter, & secundario, vt negatio multitudinis. Hanc solu p̄bant argumenta in cōtrariū adducta. Om̄i enditū aut̄ prior eius pars, quoniam per aliud intelligibile sub eodē nomine, & ratione additū enti concepto secundū rōem ipsius conflatur multitudino, cui vnitatis opponitur priuatiue: & tunc in idem tere recidit ipsum, ac non non ipsum, ac ipsum; & non aliud: differunt tamē formaliter, quoniam per verbā illa, non non ipsum, explicatur negatio negationis iū ipius, per illa vero, non aliud, explicatur priuatio vnitatis materialis, quæ est fundamentum negationis rei, quæ dicitur ipsa, idcirco. n. intelligitur nō ipsa quoniam intelligitur alia à se, ex quo ē patet posterior pars: nam, ticut per ipsum, ac non ipsum nondū in intellectu fundamento negationis, qua negatur ipsum, vere cōcipitur diuīsio, qua dectrinatur vnitatis, ita in sola huius diuītione priuatiue eadem vnitatis formaliter cōsūit, vt iam dixi: aliud aut̄ non requiritur formaliter ad eiusmodi diuītione, sed cōsequenter ad multitudinem materialem, q; nondū intelligitur per ipsum, ac nō ipsum, sed per ipsum, & aliud, & ita diuīsio ab alio, q; explicamus dictēs ipsum, & non aliud, non pertinet formaliter, sed cōsequenter ad vntatē. Et cōfirmatur, quoniam absq; eiusmodi negatione constat formaliter ratio vnius, vt patet ex proxime dictis: nondū n. concepta re, à qua seceruntur ens vnum per diuītione negatiuam & consequenter non intellecta ipsa diuītione ab alio potest consti. ipsi diuīsio entis à se, in qua conuicit vnitatis. Etenim eiusmodi diuīsio alio modo denominat subiectum, non nisi vt vniū, post hanc vero diuītione iū à se, antequam accedit diuīsio ab alio, necessario: cōcipi debet illud aliud, nam si nec est, nec intelligi potest aliud, nec erit, nec intelligetur diuīsio ab eo, relatio enim, & negatio in termino intelligentiū haudquā potest, cumq; omnis habitudo rei ad se fundata immediate in natura ipsius sit prior habitudine superaddita ad aliud, prius erit diuīsio rei à se, q; diuīsio ab alio. Hæc autem necessario coheret, vt effectus prioris, nam quod est indiūsum à se, necessario est diuīsum ab alio, quidquid enim non est non ipsum, ne-

cessario

cessario est non aliud, sicut enim ex ipso, & non ipso coniunctis necessario sequitur aliud, ita ex ipso, & non non ipso, necessario sequitur non aliud, cumque diuisio priuatis vnius ab alio explicetur per non aliud, ea erit posterior, & quasi effectus vnitatis transcendentis, quæ explicatur per ipsum, & non non ipsum.

VII. Ad primum argumentum patet solutio ex dictis, nam si sermo sit de alio à se possibili, id non opponitur per se formaliter vnitati, quandoquidem abstrahendo ab ipso intelligi potest ratio formalis vnitatis, repugnat autem concipi priuationem, quin indirecte saltem cōcipiatur forma nō gata, & ita in hoc sensu negandum est antecedens, cuius probatio non habet vim in eodem sensu: nam supponitur in probacione, quod multitudo formaliter opposita vnitati consistat in eo, quod res sit aliud à se, quæ suppositio non est vera, si intelligatur de alio à se possibili, sed imaginabili, si vero obijcias, liceat impossibile sit, vt Socrates sit illud aliud à se, quod est Plato, tamē hoc aliud à se non esse impossibile, nam vere Plato est aliud à Socrate, & ita, si per impossibile supponatur Socratem esse ipsum, & simul Platonem, supponitur esse aliud à se, quod in se considerato in possibili est: hac autem suppositione facta vere destruuntur vnitatis Socratis, nō nisi per positionem aliud à se, Ergo ad propriam, & formalern rationē vnitatis pertinet diuisio priuatis ab alio possibili, ita vt ens vnum necessario explicetur per ipsum, & non aliud à se. Respondeo in alio à se possibili, necessario includi aliud à se intelligibile, hoc enim abstrahit à possibili, & impossibili, & eatenus ex suppositione aletatis à se possibilis d dissolui rationem vnitatis, quatenus in ea habetur ratio aletatis intelligibilis, quæ sufficit, ac requiriatur ad oppositionem cum vnitate: & idēo aletas à se possibilis per accidens opponitur vnitati ratione aletatis intelligibilis ipsa vero in se minime requiritur tanq; terminus eius oppositionis, si vero loquamus de aletate intelligibili, iā ex dictis patet opponi per se vnitati, non tamen primo, ac formaliter, sed concomitanter, quatenus vel ex ipsa deducitur negatio entis, si. n. est aliud à se, est ipsum, & non ipsum, vel ex negatione eiusmodi colligitur aletas, nam si res est ipsa, & nō ipsa, profecto est alia à se. Et ita in hoc quoque sensu negandum est antecedens. Ad cuius probationem respondeo sicut vnitati non opponitur per se primo multitudo, sed diuisio, ita neque per se primo formaliter, sed concomitanter opponi eidem aliud à

se, ex quo resultat multitudo, neque semper formaliter opponuntur ea, quæ nequeunt concurrere in eandem rationem formalem, aut se mutuo destruunt: namq; negatio passionis, & affirmatio subiecti non opponuntur per se primo formaliter, & ramen se mutuo destruunt, neq; possunt cōuenire in vnam rationem formalem, eodem modo indiuisio ab alio, & vnitatis se mutuo destruunt non formaliter, sed consequenter, quoniam ad indiuisionem ab alio sequitur diuisio à se, quæ proxime & immediate opponitur vnitati. Ad secundum distinguēda est maior, nam si intelligatur de identitate materiali, & subiectua, est vera, falsa vero, si de formalis, licet enim res omnis, quæ singitur esse aliud, & aliud, consequenter sit ipsa, & non ipsa, tamē hæc duo formaliter differunt: nam posterius consistit in positione, ac negatione sui, prius vero in positione sui, & alterius, negatio vero sui, ac positio alterius sunt rationes diuersæ, vt patet.

Ad vltimum respondeo solum probare per indiuisionem ab alio dissolui quidem rōem vnius: quod autem hoc fiat formaliter non probare: nam re ipsa dissoluit vnitatis, tam ex eo, quod sit ipsum, ac non ipsū, quam ex eo q; sit aliud à se, non tamē eodem modo, nam per non ipsum dissoluitur formaliter, per aliud à se materialiter, & consequenter: & fortè in aliquo sensu antecedenter, vt. n. in eodem argumēto respōdebatur, si Socrates esset simul Plato, Socrates non esset indiuisus à se, & ideo formaliter non vnu. Ad huius autem responsonis impugnationē respondeo sub alia, atq; alia rōe posse duo inter se diuersimode comparari quoad prius, ac posterius, in praesenti vero materia via causalitatis prius esse, vt ens sit aliud à se, quā vt sit non ipsum: nam fundamentum, cur negatio conueniat subiecto, est prius ipsa negatione, aletas autem est causa, cur res sit non ipsa: via vero intelligentiæ non est necessarius hic ordo: nam cognita re, hoc ipso est intelligibilis eius negatio, vel priuatio, quin sit opus agnoscere causam ipsius: vt videre est in cœitate, q; cognita potentia visuā, & eius subiecto agnoscere potest, quin agnoscatur causa, cur non conueniat subiecto, quod in ceteris negationibus facilè perspicitur, eodem vero modo cognita rei entitate, q; significamus dicendo ipsum, pōt intellectus apprehendere negationem ipsius, q; exprimimus dicendo, non ipsum, quin prius agnoscatur rōem aletatis, quæ est fundamentum eius negationi. Quin vero addo aletam necessario etiam supponere negari

VIII.

onem eius, quod dicitur aliud ab eo, à quo est aliud, atque adeo, ut res dicatur alia à se, necessario esse diuisam à se, hoc est ipsam, & non ipsam. Id vero patet, quoniam alienas vel est negatio identitatis, vel relatio distinctionis ab alio, quæ ntitur eiusmodi negatione: atque adeo, quod est aliud à se, non est idem secum, & ita nō est ipsum. Ex quo sequitur solam identitatem rei cum re non diuidere formaliter vnum, aut statuerre plura nisi adsit diuisio rei à se: quod patet in attributis diuinis, etenim sapientia diuina est idem cum iustitia, nec tamen sunt duo entia, quoniam sapientia non est diuisa à se ex eo, quod sit idem cum iustitia, & ita considerata solum rōe huius, & illius nequaquam erit alias, nisi adsit ratio huius & non huius, quæ proprie pertinet ad diuisione opolitam formaliter vnitati, cum enim aliud, & aliud duo inuoluant, nempe duas rationes positivas, & mutuam negationem vnius ab alia per solas rationes positivas abstractis negationib, nec est multitudo, nec proprie aliud, & aliud: at in negationibus illis mutuis necessario inuoluitur diuisio rei à se: nam si ipsa est aliud à se, non est ipsa, & consequenter est ipsa, & non ipsa, in quo consistit diuisio à se: atque ita formaliter non est diuisa per solam negationem identitatis cum ratione positiva aliud: sed per negationem diuisonis à se, quæ diuisio est omnino necessaria formaliter, & intrinsece, ut eadem res sit aliud, & aliud.

Deum esse vnum non est per se notum, ostenditur vero primum ex fide diuina, & humana.

CAPUT VI.

I.
Aenfis.
Albertus.

Explícata ratione vnitatis transcéndens, restat ut proponatur diuisio ipsius, ut constet vtrum, & qualis vntas Deo conueniat. Et vero triplex, genericæ, specifica, indiuidualis, siue numerica, de quibus Alensis 1. p. q. 13. m. 3. Albert. 1. p. tract. 6. q. 24. membro 1. & alijs. Genericæ important diuisiōnem naturæ genericæ secundum propriam rationem formalem considerata: à genus aliud à se: specifica in diuisiōnem in plures species, indiuidualis siue numerica in plura numero indiuidua. Verū vntas specifica, ac genericæ non est vntas

simpliciter, quoniam non excludit multitudinem numericam, etenim natura indiuidua in plura genera, vel species, diuidi potest in plura indiuidua. Vntas vero indiuidualis, est vntas simpliciter, quoniam excludit omnem prorsus diuisiōnem in plura, qua de re D. Thom. in 1. dist. 24. q. 1. ar. 1. & Bonau. dist. 31. ar. 2. q. 2. porro vnum numero potest adhuc diuidi bisariam, primo quidem cum D. Thom. 3. p. q. 3. ar. 6. ad 5. Thom. primum, & in 3. dist. 1. q. 2. ar. 3. in vnum vnitatem naturæ, & vnum vnitatem suppositi. Vnum in natura solum negat diuisiōnem naturæ, contra vero vnum supposito excludit diuisiōnem secundum rationes suppositales, quæ duæ vntates in substantijs creatis naturaliter coniunctæ sunt, de fide autem constat non repugnare, ut separentur, nam in Deo cum vnitate naturæ cohaeret trinitas personarum, in verbo autem incarnato dualitas naturarum cum vnitate suppositi. Rursus, ut colligitur ex D. Thom. 9. de potentia ar. 7. vnum singulare diuiditur in vnum, quod proprie est principium numeri, & vnum quod non est principiū numeri prædicamentalis, sed convertitur cum ente singulari. Ut vero constet quomodo Deus sit vnum, ostendam in primis vnitatem ipsius autoritate, ac ratione, deinde in particulari explicabo quo gene-re & gradu sit vnum.

Qeamuis, ut ait Magn. Dionysius c. 9. de diuinis nominibus, nihil existentium est non participans vno, quia tamen multiplex est acceptio vnius, & non omnes, qui diuinitatem concedunt, vnum Deum esse credunt, hoc superest demonstrandum. Et rationes adductæ in fine primi libri probant quidem esse aliquam primam causam efficiētem, ac finalē: sed dicere quis posset in qualibet serie causarum recurrēndum ad aliquam primam, verbi gratia in generationibus viventium ad vnam, in motibus ad aliam, & sic in cæteris. Et ex argumentis primo lib. adductis non constat vtrum sit impossibile, dari priores causarū series singulas ad propriam causam primā ultimo terminatas. Ideo oportet ostendere id esse impossibile, & consequenter non nisi vnum prorsus esse causam primam rerum omnium, qui est vnum Deus benedictus in sœcula, & explicare quo generis vnitatis sit vnum. Deum esse vnum iisdem fere fundamentis ostenditur, quibus probatur esse Deum: nempe fide diuina, atque humana, & rōe naturali à posteriore: non enim est per se notū ex terminis, nec à priore demonstrabile, saltem formaliter nobis viatoribus: non. n. habemus euidētem notitiam

notitiam Deitatis, ex qua tanquam ex definitione vnitatis per modum passionis demonstretur: quæ esset demonstratio à priore, vt docet Gulielmus Rubionius in i. d. 2. quæst. 3. art. 2. conclusione prima. A posteriori vero ex ejusdem principijs colligitur vnitatis, ac Deitas, quin etiam loca Scripturæ, quibus habetur Deum ex creaturis agnoscit, indicant cognoscit vnum: ut ille Pauli ad Roman. i. vbi dicitur Philosophos esse inexcusabiles, quia cū agnoscit Deum, non sicut Deum glorificauerunt: non enim ipsi reprobabuntur eo, quod non coluerint numen aliquod, fuerunt enim falsorum Deorum cultores, vt constat ex eodem cap. sed quoniam non adorauerunt vnicum Deum verum, quem ex creaturis agnouerunt: & ita cum Paulus ibidem dixit: *Inuisibilis Dei à creatura mundi per ea, quia facta sunt, intellecta conficiuntur*, de vno vero Deo loquebatur. Quod etiam colligitur ex altero ipsius dicto. *Acto. 14. Semetipsum sine testimonio non reliquit, reciprocum enim semetipsum, nonnulli de singularibus dicitur.* Itaque ex Scripturis constat posse homines ex aspectu, & consideratione mundi aspectabilis in vnius veri Dei agnitionem venire.

III. Verum, quoniam non omnium est rationes naturales exactè perpendere, in primis ex diuina auctoritate, & humanis testimonijs, dænde naturali discursu à posteriori hoc fidei, & Theologiae fundatum stabilietur. In nostra autem fide hoc passim habetur, in lege Moysis Deut. 6. *Audi Israël Dominus Deus noster, Dominus vnum est*, vnum dicit per oppositionem ad Deos gentium, qui plures simpliciter dicebantur: *at Deus Israëlitarum vnum omnino per negationem omnis prorsus divisionis in plures.* Et in Psalm. 85. *tu es Deus solus: nam dictio exclusiva solus addita Verbo Deus excludit ab eo omnem pluralitatem sub ratione, ac natura Dei: quamvis autem addi etiam soleat naturis communibus, & tunc non excludat multitudinem faltem individuorum, vt cum dicitur solus homo est capax risus, cùm quo non repugnat vt sint plures homines risus capaces, tamen quando additur termino singulare excludit prorsus omnino omnino multitudinem, vt cum dicitur solus David interfecit Goliam, omnis alius excluditur à consortio illius facti: pronomen autem *tu singulariter* est, & cum dicitur, *tu es Deus solus*, cætera omnia entia excluduntur à real participatione Deitatis præter singulare illud, cùm quo loquitur Propheta: in novo testamento idem expressit Paul. i. ad*

Tim. 6. Regis seculorum immortali & inuisibili soli Deo, & i. ad Corinth. 8. Nobis autem vnu Deus, & pater ex quo omnia, hoc ipsum vno ore canit Ecclesia in Symbolo, Credo in vnum Deum, nec apud fideles opus est alia probatione. Verum vt eluceat hoc dogma esse maximè conforme luminis naturali vtendum est ad eiusdem confirmationem testimonio eorum, qui inter cæteros mortales sapientia excelluerunt, quibus inter tam densas ignorantiae tenebras huius veritatis lumen affulgit, qui cum gentiles fuerint, magnum apud Idolatras auctoritatis pondus habere debent.

IV. Ut autem singula capita auctoritatis alterius à diuina expendam, ab Angelorum testimonio exordiar. Nam dari substantias aliquas immateriales & intellectuas, omnes admittent cum Platone, Aristotele, & alijs rectè sentientibus Philosophis, & magis, qui dæmonum responsa consulunt: nec negabunt id, quod omnibus ferè historiarum monumentis proditum est, nempè celebre fuisse apud antiquos mortales dæmonum oracula consulere, vt Apollinis Delphis, Iouis, Ammonis in interiori Libya, non enim credendum est historicos ijs de rebus, quæ suo tempore celebres habebantur, tam apertè mentitos fuisse; at ipsi dæmones vel inuiti vni, & vera Deitati testimonium præbuerunt, vt ait Magnus Basilius lib. 2. aduersus Eunomium: celebre imprimis est Apollinis oraculum, quod refert Porphyrius lib. 10. *ἰν λοχὴν φυλακοφίλιαν, Porphyrius.* & ex ipso Eugubinus lib. 3. de perenni *Eugubinus.* Philosophia cap. 14. rogatus enim dæmon quomodo Deus esset colendus, eum appellat Regem, & patrem omnium, quæ producit, & creat, tum ea, quæ oculis usurpamus, tum quæ sub aspectum non cadunt, & sola mente percipiuntur, similia ferè respondit idem Apollinis oraculum interroganti, an ipse Deus esset, obscuris sententijs Dei potentiam, immensitatemque commendans: quæ & alia eiusdem generis refert Eugubinus lib. citato, cap. 15. 16. *Eugubinus.* 17. ex Proclo, Porphyrio, Plotino, & Plutarcho in eo libro, qui inscribitur, *cur Pythagoræ desierit oracula fundere metricè, inter quæ illud refert responsum à dæmonie cuidam roganti, an vlla esset sceleris indulgentia* *ἀναγέννησις οὐχ οὐκέτι θεος, Deo tribuens potestatem, & vsum remittendi culpas: itē est oraculum, cuius meminit Iustinus martyr in cohortatione ad Græcos: solus Chaldeus sapit, & Iudeus appellat per se ipsum genitum, regemq; Deumq; colentes, hoc argumento aduerius Gentes vus est Iustinus martyris in oratione ad Gentes proferens oracu-*

Laetantius.	luiu, quod appellat hymnum glor. & au- ne: similiter etiam Laetantius Firmian. lib. 1. institut. cap. 7. item lib. de ira De- cap. vltimo, vbi refert insigne testimo- nium ex oraculo Apollinis Milesij Deu- regem, & conditorem omnium confiten- tis. Hæc mali Angeli vel inuiti, illa beati: Ego sum Raphael unus ex septem, qui astamus ante Dominum. Tobiæ 12. & Apoc. 22. Vide ne feceris conservus enim tuus sum, Deum adora, sibi cum Ioanne intercedere agnoscit com- munem rationem seruunt sub Deo, qui adorandus sit. Iam vero Sybillæ, quas non solo humano spiritu locutas supra ostendi, nihil aliud quam vnam diuinitatē frequen- tius inculcant, quarū dīcta refert Clemens Alexandr. orat. exhortatoria ad Gentes, & lib. 5. Stromatum, & Laetantius lib. 1. instit. cap. 6. Sybilla, cuius, vt ait Iustinus Mart. in cohortatione ad Græcos, tanquam fati- dicæ Plato, Aristophanes, & alij memine- runt, sic de Deo canit: Est Deus ingenitus ter- magnus solus & unus, Omnipotens, nunquam spectabilis, omnia cernens, &c. multa alia vi- deri possunt in libris Sybillinorū oraculo- rum, qui habentur in tomo 8. Bibliothecæ sanctorum Patrum initio.
Tobie 12.	V.
Apoc. 22.	Sed iam ad homines veniamus: quo- rum antiquissimi in veritatis indagatione Chaldæi habentur: loquor autem de pro- phanis: nam Patriarchas, ac Prophetas in- ter omnes mundi sapientes fuisse primos ostendit Iustinus cohortatione ad Græcos, Theodoretus lib. 2. de curatione Græca- rum affectionum, qui est de principijs, Cyrill. lib. 1. contra Julianum, & Tatianus Tatianus.
Iustinus.	Zoroastres.
Theodoretus.	Plato.
Cyrill. Alex.	Psellus.
Tatianus.	Eugubinus.
	Proclus.
	Eugubinus.
	Mercurius.
	Plato.
	Suidas.

Item Architas Tarentinus eiusdem schola Pythagoricae, seu Italica Philosophiae, ut vocat D. August. lib. 8. de Ciuitate cap. 2. Architas inquam, auctore Iamblico de secta Pythagoreorum: *Quicunque, inquit, posuit omnia genera rerum ad unum, & idem principium resoluere, & rursum componere, & communerare, mibi sapientissimus, maximeque veridicus esse videtur: insuper pulchram speciem reperisse, ex qua posuit contemplari Deum.*

Qui insuper addit hominem a Deo conditum. Empedocles item, quem Pythagorae discipulum fusile ferunt, honorificam Deitatis mentionem facit in ijs versibus, quos Aristot. refert in compendio de mundo, dum ait ab ipso uno omnia promanaesse. Quae doctrina congruit cum dicto Mercurij appellantis vnitatem rerum omnium radicem, ac principium: quem loquendi modum tenuit Xenophanes, ut in lib.

quaestionum Academicarum Marcus Tullius

affirmat, & Theophrastus, ut ex eodem re-

fert Simplicius in lib. 1. Physicorum: qui

dicunt Xenophanem solitum affirmare

ipsam vnitatem, atque vniuersitatem esse

Deum. Eius auditor Parmenides fuit etiam

Thales Milesius vnuus est septem Græciæ sapientibus, qui auctore Augustino lib.

8. de Ciuitate Dei, cap. 2. Ionici generis

princeps fuit, Deum sapientius appellavit: &

Laertio teste antiquissimum, & ingenitum

dixit: &, ut interpretatur Marcus Tullius,

designauit nomine mentis, quæ cuncta ex

aquis finisset, ut refert Eugubinus lib. 3.

cap. 4. Quare miror D. Augustinum loco

citato afferuisse hunc Philosophum, &

quodam eius sectatores nihil ex diuina

mente huic operi vniuersi præposuisse:

quod quamvis de Anaximandro, & Anaxi-

mene dici possit, Thales tamē principium

efficiens agnouit, quod clarius Anaxagoras

quartus a Thalete afferuit, ut loco indicato

testatur Augustinus. Idem etiam sensit Ar-

chelaus, & Socrates eiusdem disciplinæ ha-

redes: & de Socrate quidem testatur Arist.

lib. 12. Met. text. 49. & Eusebius cap. 6. ci-

cato. Ipsius vero discipuli Xenophontis

testimonium refert Cyril. Alexandr. vbi

supra; Denique hanc suisse veteris Philo-

sophie sententiam, quā ab antiquis accepit

Plato, auctor est Euodorus teste Simplici-

o in lib. 1. Phys. & præceptor Simplicij

Syrianus in lib. Met. Quod etiam notauit

Aristoteles vbi supra text. 50. & 51. vbi ait

Antiquos tradidisse vniuersam naturā di-

uinum continere, quamvis cætera fabulis

*inuoluerint, & variatis sèpè artibus, ac Philosophia semper veterū de diuinitate opinione quasi quasdam reliquias saluatas cœse, deinde vero concludit: *Paterna itaque, ac priorum opinio int̄atū nobis manifesta sit.* Paternam quodammodo traditionem appellans mortalium de Deo opiniones, & lib. de Cœlo vocat antiquos & patrios sermones.*

VI.

Et hæc quidem testimonia de Deo prodidit Philosophia adhuc rudis. Nam à tempore Platonis, qui fuit auditor Socratis, sicut exculta magis, ita plura, & illustriora edidit. Et in primis ipse Plato in Timæo re-

Plato.

rum omnium diuisione breui complexus dixit aliud esse $\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha$ aliud $\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha$ nempè aliud esse ipsum, quod est, aliud, quod fit, ipsum vero φ est, nihil aliud, quam Deum significat: qui hoc se nomine manifestauit Moysi, Exod. 3. interroganti quis es? Ego *Exod. 3.* sum, qui sum, & hoc esse nomen Dei etiam apud Philosophos percrebuit, ut videre est apud Plutarchum in *commentatione de*

Plutarchus.

apud Delphos: Nam cum in templo Apollinis Delphici inscriptam vidisset vocem illam $\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha$ *tū es*, ita fuit interpretatus, ut diceret contineri illa responsione ingredientium ad salutationem Dei dicentis $\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha\tau\delta\alpha$, cui illi redderent *tū es*, propria, & germana Dei appellatione. Deinde vero idem Plato in Cratyllo mentem, siue iustitiam appellat reginam, & rerum omnium creatricem: idem fatetur in Philebo: nam proponens eam questionem vtrum machina vniuersi vi quadam temeraria, & irrationali gubernetur, an vero mens quædam, ac sapientia admirabilis cuncta regat, ac disponat, inducit Protagoram respondentem, & posteriorem dicendi modum approbantem. Longum esset singula ex Platone referre, legatur in dialogo de lege, in Critia, in Symposio, in Phædone. Videndum Eugubinus lib. 5. de

Eugubinus.

perenni Philosophia, vbi multa ipsius testimonia de vero numine expendit, sanè eius eius de Deo, ac Theologia dogmata, ut ait D. Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei cap.

Augustinus.

5. cæterorum Philosophorum sententij p̄p̄onenda sunt. Magistrum Platonem discipuli vnanimi consensu secuti verum Deum, ut ibidem testatur Augustinus, & rerū auctorem, & veritatis illustratorem, & beatitudinis largitorem esse dixerunt. Cū vero Plato discendi studio, ut cap. 4. eiusdem libri auctor est Augustinus, quaqua versus peregrinatus sit, & ab *Ægypti*, *Pythagoreis*, & alijs veræ, & antique Philosophiæ arcana didicerit, vox eius, vox antiquitatis censenda est: quam retinuerunt

*Iamblicus.**Proclus.**Plotinus.**Porphyrius.**Eugubinus.**VII.**Aristot.**Proclus.**Eugubinus.**Theophrast.**Aphrodites.**Plutarchus.**Eugubinus.**Epicetus.*

runt eius discipuli Iamblicus, Proclus, Plotinus, Porphyrius, & alij, quorum placita referre non oportet, compertum quippe est in Platonis schola recognosci Deitatem. Videatur Eugubinus lib. 6. cap. 11.

Platone posterior Aristoteles aetate non sapientia, ipse quoque fuit diuinitatis assertor, in primis enim lib. 1. Phys. referens antiquorum placita de principiis rerum naturalium quosdam ait dixisse mentem causam fuisse mundi, totiusque ordinis, & hos censem praeterea sapuisse, & bene ac contruere eiusmodi causam statuisse, ex qua sciaret motus existat rebus, hoc est causam efficientem. Quid porrò aliud nomine mentis intelligit, quam id, quod antiqui quorū sententiam refert, & commendat? Et ita Proclus docet ex ipso Arist. Anaxagoram primum vidisse mentem fuisse rerum causam, à qua omnia principium habuerint, 12. vero lib. Met. tandem concludit his verbis: *Dicimus itaq; Deum sempiternum, optimumq; viuens esse: quare vita, & euum cōtinuum, & aeterno Deo inest, hoc enim est Deus, & moralium ad Eudemum lib. 5. cap. 15.* Deum ait nulla re indigere, moralium ad Nicomachum lib. 7. Deum semper vna, ac simplici gaudere voluptate, lib. 10. cap. 8. Dei operationem, ac felicitatem esse operationem contempliū, & ideo sapientes Deo esse charissimos, & lib. 9. cap. 4. Deum habere bonum, quod ipse est. Mitto sexcenta alia, quae de diuinitate suis libris interserit. Consulatur Eugubinus 4. lib. de perenni Philosophia, quo nihil aliud, quā Aristotelis veram de diuinitate sententiam enucleat. Aristotelem sequuti Peripatetici omnes, & in primis Theophrastus scholae eius successor in lib. de generatione animalium assertuit diuinam esse rerum omnium originem, à qua vniuersa sunt, ac promanant, & in lib. Met. scribit primum, ac diuinissimum velle omnia esse optima, & ipsum esse supra omnem scientiam, & inscrutabile: appellatē diuinū principium, per quod omnia sunt, ac permanent. Similiter Alexander Aphrodites scribens ad Antonium Pium Deum rebus etiam inferioribus prospicere comprobat, sed longū fuerit Peripateticorum de diuinitate sententias recensere, oēs prorsus Græci, Arabes, ac Latini Deum esse primā rerum omnium causam cum Aristot. recognoscunt. Consentunt in hac veritate Philosophi stoici, Plutarchus vnius diuinitatis assertor. *Can multis locis, quae videri possunt apud Eugubinum lib. 6. cap. 6. 7. 8. & 9.* Accedit & alter nobilis stoicus Epicetus nomine, qui inter alia relata ab Eugubino lib.

6. cap. 10. *Monstrant, inquit, Philosophi hoc primum dicere oportere, quod Deus sit, & prospiciat vniuersis, & non est, qui latere posse eum, sed nec cogitans quidem, ac mente reuelens.*

Sed iam tandem ad latinos veniamus, inter quos, tamē maximē idolatria vigerit, ipsa tamē scintilla rationis antiquorum doctrinā adiuta interdum emicabat: ex quo natū est, vt Virgilius optimus Philosophus Deum singulari numero frequenter appellari Aeneid. 1. *Dabit Deus his quoq; finem, & Aeneid. 6. Numero Deus impare gaudet, & in Georgicis: Deum namq; is per omnes terras, tractatusq; maris, celumq; profundum. Hinc pecudes, armenta, viros, genu omne ferarum. Quemq; sibi tenues nascentem arcesere vittas, vnum Deum prædicat, incircumspectum agnoscit, rerū omnium causam, vitæ fontem fatetur; At vero Marcus Tullius,*

in lib. de legibus, & de quæstionibus Academicis diuinitatis mentionē frequenter facit, vbi semel alludens ad sententiam Antiquorum, qui Deum mentem, sive animam mundi dicebant, quam vim, inquit, animam esse mundi dicunt, eandemque esse mentē sapientiamque perfectam, quem Deum appellant. Et lib. 2. de natura Deorum, & esse præstantē aliquā, aeternāq; naturalē & eam suspiciendā, admirandamq; hominū generi pulchritudo mundi, ordoq; rerū cælestium cogit confiteri. Similia proponit in oratione pro Milone, de Aruspicum responsis, & aliis scriptis. Denique, vt hoc postremum ex ipso adducam in Tusculanis quæstionibus:

*Nec vero, inquit, Deus ipse, qui intelligitur a nobis, alio modo intelligi potest, nisi mens soluta quædam, & libera, segregataq; ab omni concretione mortali omnia sentiens, & mouens ipsa prædicta motus sempiterno. Iam vero Seneca alterum latine Philosophiæ lumen in lib. de beata vita: *In regno, inquit, natus sumus, Deo parere libertas est.* In libro vero de prouidentia cæbra sit ab eo mentio Dei, vt singulare censerit nequeant, illud sufficiat: *hos itaq; Deus, quos probat, quos amat, iudicat, recognoscit, exercet, eos autem, quibus iniuriam videtur, quibus parcere, molles venturis malis servat.* Et lib. 1. naturalium quæstionum Deum appellat mentem vniuersi, & mundum illius opus, quod extra, & intra tenet: porrò in Epistolis ad Lucilium innumera continent testimonia Deitatis. Insigne demum testimoniū est apud Macrobius in somniū scipionis. *Catatum, inquit, cum ad summum, & principiū somniū Deum, qui apud Græcos nō agat, nō est, atq; aī, nuncupatur, tractatus se audet attollere, vel ad mentem, quā Græci rē appellant, originales rerum species, quā dō sunt, continent, ex somno natā & profectā Deo, cum de his,**

*Seneca.**Macrobius.*

<i

inquam, loquuntur summo Deo, & mente nibil fabulosum penitus attingunt: sed, si quid de his assignare conantur, qua non sermonem tantummodo, sed cogitationem quoque humanam superant, ad similitudines, & exempla con fugiant. Hęc Macrobius ingenuè fassus Deum esse, & captum humanæ mentis excedere.

IX. Omitto plures alios insignes Philosophos Gracos, Arabes, ac latinos, qui omnes concordi sententia vnum Deum agnoverunt, & scriptis prodiderunt, ita ut merito dixerit Paulus Orosius lib. 6. historiæ, cap. 1. *De uno Deo vnam pene omnium esse opinionem*, quod, si sapientes maximè sunt digni fide, & præfertim ea de re, cuius notitiae longo studio, & commentatione acquiritur, perspicuum manet etiam ex Philosophis, qui Christianam fidem non sunt profosi, maiorem, ac meliorem partem vnum Deum agnouisse principem, ac moderatorem rerum omnium, impermissum rebus creatis, & ab operis sui concretione longissimo non spatijs, sed naturæ interuallo separatum: quibus proinde maior fides habenda est, quam imperitæ multitudini vitiorum labi infectæ, & ignorantiae tembris obcæcatae. Quin vero eti paucissimi ex gentibus ad huius principi cognitionem peruenissent, est tanta fidelium sapientium ab initio mundi ad nostra sæcula libi continua succedentium auctoritas, vt ea pluris facienda sit, quam gentium omnium consensus: etenim, vt dixi lib. 1. tractat. 7. cap. 12. probitas, & sapientia conciliata auctoritatem, qua duo in sanctis Patriarchis, Prophetis, Apostolis, & eorum successoribus ita excelluerunt, vt ceteri mortales longo superent interuallo. Probitatis excessum ex eo colligit Augustinus lib. 13. contra Faustum Manichæum, cap. 15. quod religionis nostræ antistites Dco, quem nouerant, non autem ficti tis, & vanis Diis cultum exhibebant, nec metu mortis vero cultu, & Deitatis prædicatione deterrebantur. At maior pars gentilium Philosophorum Deum, quem nouerant, timore mortis aperte prædicare non audebant: & quod peius est, idolis sacrificabant, nē ciuium offendio incurrerent; scientiæ vero præstantia colligunt ex eopore, quod eorum, qua ad veri Dei cognitionem, & cultum pertinent, nostri nihil ab exteris acceperunt: illi si quid habent boni, ex libris sacris, & antiqua nostrorum doctrina hauserunt: id que vel ex eo constat, quoniam omnes magorum, Poëtarum, & Philosophorum lucubrationes, qua quidem extant, sunt

multo posteriores libris Moyris vt recte ostendit D. Augustinus in lib. 18. de Civitate, cap. 32. Iraque si credendum est senibus, & antiquis, vt ait Aristoteles lib. 6. Ethicorum, cap. 10. si bonis, & sapientibus, vt ratio dicit, cum nulla sapientium turba antiquior, sanctior, & diuinarum rerum cognitione præstantior fuerit, quam multitudo Patrum, & Doctorum veræ religionis à mundi exordio ad hanc nostram ætatem continua successione vnum Deum prædicantium, & colentium, horum sane auctoritas plus momenti habet ad faciendam fidem, quam infinitus stultorum, & impiorum numerus.

Augustin. Aristot.
Deum esse vnum est demonstrabile viatoribus, saltem à postiore.

C A P V T VII.

VNitatem Dei non esse demonstrabile afferuit Ochamus in centilogio *Ocham.* conclusione 2. quodlibet. 1. quæstione prima, quodlibet. 2. quæst. 1. & in 1. dist. 2. quæst. 10. à lit. N. Adamus quæst. *vn. art. Adam.* 2. Bassol. quæst. 3. art. 3. & quidam alius *Bassol.* doctor apud Toletan. quæst. *vn. art. 3.* contra secundam Conclusionem, Gulielmus Varro quæst. 1. apud Aquilan. quæst. *Varro.* 1. art. 3. Maior quæst. 1. conclusione 3. *Al-* Maior. liacensis quæst. 3. art. 3. à lit. DD. Gabriel. *Alliacensis.* d. 2. quæst. 10. art. 2. conclusione 3. Gaspar *Gabriel.* Casalius lib. 1. de quadripartita iustitia, *Casalius.* capit. 17. & 18. ex doctrina Andreæ de *Novo Castro.* *Novo Castro* in 1. d. 2. quæst. 5. ad hoc vero probandum non aliter procedunt, quam soluendo rationes, quæ pro sententia affirmante adduci possunt, maximè eas, quibus Scotus vititur.

Opposita sententia est omnino certa, cui fauent testimonia Scripturæ, & Patrum, quibus lib. 1. tractat. vltim. cap. 5. ostendi Deum esse cognoscibilem ex creaturis: nam omnia illa loquuntur de vero Deo, & uno. Ex instituto vero vnitatem Dei demonstrare conantur, Alensis 1. p. quæst. 14. m. 2. & 3. Albertus in summ. tractat. 6. quæst. 29. m. 1. art. 1. Sanctus Thom. 1. quæst. 11. art. 3. & lib. 1. contra Gentes cap. 42. cùm Ferrarensi. ibidem, Sanctus Bonavent. in 1. dist. 1. quæst. 1. *Egypt.* 1. p. distinctionis quæst. 1. & quæst. 1. de ante, & essentia. Henric. in summ. art. 25. q. 2. & 3. Richard. in 1. dist. 2. art. 1. q. 1. Durand. & Heruæus q. 1. Scotus quæst.

II.

Alensis. Albert. S. Thom. Ferrarensi. S. Bonavent. 1. Egyd. Henric. Richard. Durand. Heruæus. cor.

Aureol.
Mayronius.
Toletan.
Argentin.
Aquitan.
Bachon.
Anton. Andr.
Marfil.
Hispalens.

quæst. 3. Aureolus d. 3. quæst. 1. Mayronius d. 2. quæst. 4. Toletan. quæst. vnicæ, art. 2. conclusione 2. Argent. q. 1. Aquil. q. 1. art. 3. Bachonus d. 21. q. vnicæ, Antonius Andr. d. 2. q. 3. Marsilius in 1. q. 5. art. 1. conclusione 4. Hispal. d. 3. q. 3. & alij recentiores. Prima ratio sumitur ex subordinatione causarum secundarum ad primam, quæ in præcedentibus probata est: Nam, vt ex effectis plures cause primæ afferantur à Philosopho, opus est, vt sint eiusmodi, quæ in vnam referri nequeant: omnia vero, quæ in vniuerso sunt, optimè reduci possunt in vnam primam causam: nam hæc inferiora pendent à cœlo tanquam à causa vniuersali in suo genere: ergo etiam pendebunt à causa prima, cui subordinatur cœlum: quidquid enim penderit à causis medijs, penderit à prima, & ideo cum effectus omnes continentur mundo elementali, & cœlesti, si in vtroque nihil apparet, quod non subordinatur causæ primæ, non erit multitudo causarum primarum, atque adeò neque plures Dij, in natura enim nihil superfluum omnino est: quapropter, si vna tantum causa prima est sufficiens ad productionem omnium effectuum, non est vndè Philosophus possit astruere plures eiusmodi causas, si enim sol creatura corporea, ac circumscripta in suo genere sufficit ad viciſſitudinem generationum & corruptionum, & conseruationem viventium, cum causa, quo magis vniuersales eo perfectiores sint, profecto causa sole superior, & prima in ordine causarū sat erit ad iuandum, & determinandum causas omnes intermedias ad proprios effectus producendos. Nec homini ratione vtenti restat via, qua plures Deos indagare, aut astruere possit, vt recte vrget Tertullianus lib. 1. aduersus Marcionem, cap. 11. 12. & 16. Athanasius oratione contra Idola, S. Edmundus Archiepiscopus Canthuar. in speculo Ecclesiæ, cap. 28. & Ambros. lib. 1. de fide Trinitatis, cap. 2. Vnum Deum, inquit, communis natura testatur, quia vnum est mundus: At inquiet aliquis impudens, et si in hoc mundo sit vnum tantum Deus, esse tamen plures mundos pluribus causis primis subordinatos: ita, vt singulæ singulis mundis præsideant, nec in alijs vim ullam, aut causalitatē exerceant. Verum hic concedere saltē debet omnes eos, quos miseri gentiles colunt, non esse Deos, sed figmenta: nam iij non colunt numina aliqua, quæ hunc mundum nihil pertinere credant, sed à quibus vitam, & beatitudinem petunt, & expectant. Deinde, quo fundamento, aut ratione sibi persuadent esse plures alios

mundos singulos singulis causis primis subordinatos? Non est profecto vndè id ratio nostra colligat: nō enim est per se notum, non à priore demonstrabile, non habemus effectus, à quibus id colligere possimus. Itaque sunt hæc mera figura sornianum nullo fundamento nixa. Denique illi alij mundi essent nè eiusdē rationis cum hoc, an diuerſi? si eiusdem, cur etiam non potuissent ab eadem prima causa produc̄ti diuersæ, sanc̄e alij alij perfectiores: & consequenter prima ipsorum causa quod ad essentiam, & potentiam inæquales: atque adeò alia alijs subordinata, faltem quod genus causa exemplaris: nam primum in vnoquoque genere est mensura, & exemplar ceterorum: inò etiam finalis: nam minus bonum est propter bonū maius, atque perfectius: quare si primæ illæ causæ sunt quo ad perfectionē inæquales, perfectissima omnium erit finis, & exemplar reliquarum: & ideo simpliciter prima, & sola inde pendens, atque adeò unus solus Deus benedictus in secula.

III.

Ex eadem suppositione colligitur primam causam esse ens necessarium à se: hoc vero non nisi vnum esse potest: quare vnum tantummodo Deus. Maior propositio est euidens: nam quod est, & non ab alio, & à quo cætera omnia sunt, debuit saltem natura præcedere ea, quæ ab ipso sunt: aut ergo fuit à casu, aut per se: à casu esse nequit; tum quia ea, quæ sunt per se, priora sunt ijs, quæ sunt per accidens, vt ait Philosophus lib. 11. Met. sum. 3. cap. 2. ea vero quæ sunt à casu, sunt per accidens: tum quia casus, & fortuna, vt docet Philosophus lib. 2. Physic. cap. 6. sunt in ijs, quæ habent causam, & ideo pertinent ad genus causæ efficientiæ, causa autem prima est expers omnino causa: nequaquam ergo potuit esse à casu, si fuit per se, & à se non autem à causa extrinseca: ergo ex proprijs, atque intimis efficientiæ principijs habet adiquatam rationem effendi, que adeò estens necessarium: quæ enim ex principijs efficientiæ competunt, necessariò conueniunt.

Assumptio vero, nempè quod ens necessarium, & à se non possit esse, nisi vnum, multipliciter ostenditur ex doctrina Diuī Thomæ lib. 1. contra Gentes, cap. 42. cum Ferrariens. ibidem. Henr. in summ. art. 25. quæst. 3. & Scot. in t. dist. 2. quæst. 3. in sexta via. Primo, quoniam siens, cui per se primo competit esse, non sumitur sub indivisione omnimoda, sed communi: & admittit divisionem in plura sub eadem ratione formalis, ipsum non

IV.

S. Thom.
Ferrariens.
Henr.
Scot.

non includet in se formaliter rationes particulares, quibus in plura dividitur: nec ab ipsis vicissim includetur, quandoquidem differentia diuidentes, & ratio communis ipsis diuisa non se mutuo includunt. Ex hoc autem evidenter sequitur nec eiusmodi rationem communem, neque ullum ex particularibus sub ea contentis debere existere necessario: ergo ratio entis necessarij non potest esse communis pluribus, sed debet esse omnino indiuisa atque indiuisibilis. Assumptio quo ad priorem partem ostenditur: quoniam id, quod per se primo est ens necessarium, debet continere necessarium omnem rationem formalem requisitam ad ipsum esse actuale per se: ens vero commune diuisibile in plura non ita continet: quare repugnat, ut sitens a se, ac per se primo necessarium. Maior propositio est eidens: nam quod non continet requisita necessario ad aliquam formam, neque illam per se primo continet, quod enim vendicat formam aliquam, quatenus ipsum, siue per se primo praecisus reliquis omnibus in ipso minimè contentis, adhuc illam vendicat ac retinet; quod si non nisi accidente alio illam vendicat, iam non conuenit illi per se primo, sed coniuncto ex ipso, & eo, cuius accessus exigitur. Assumptio probatur, quoniam omne commune, ut existat necessarium, vendicat singularitatem, adeo ut sit aperta contradicatio, existere actu rem vniuersalem per se ipsam: id enim, quod est per aliud, dependet essentia liter ab eo, quod est per se: cuncta vero vniuersalia existunt per singulare: ergo prius natura est horum existentia, & ad vniuersalium existentiam omnino requisita. Nihil autem magis commune atque vniuersale continet actu differentias inferiores: sed est quodammodo in potentia ad ipsas, quare non includit ea, quae prærequirunt ad actualem existentiam. At responderi poterit, ut forma conueniat aliqui per se primo, non requiri ut includat formaliter in sua essentia omnia ad eam requisita: sed sat esse, ut contineat causaliter: qua ratione vis sentiendi, quatenus proprietas, per se primo conuenit animali: nec tamen proportio primarum qualitatum & structura, ac distinctio organorum sentiendi includuntur formaliter in eius essentia, sed solum causaliter continentur. At vero ens necessarium, & a se secundum communem rationem consideratum, licet non contineat formaliter rationes singulas individualium, continere tamen causaliter easibi necessario copulandum, quoniam suapte natura existit in om-

nibus, quae sub communis illa ratione conueniunt. Hæc tamen responsio commentitia est: nam in ceteris rationibus communibus ex parte ipsarum non est illa connexio necessaria cum rationibus particularibus: cur ergo in hac erit? Deinde est longè diuersa ratio in exemplo adducto: nam omnia requisita ex parte subiecti ad vim sentiendi, licet non includantur intrinsecè in ratione formalis animalis, consequuntur tamē necessario ad illam reciprocè, ita ut cuicunq; conuenit natura animalis, illa conueniant, & vice versa, at in materia præsenti aliter se res habet, non. n. est illa existentia singularis conuertibilis cum ente necessario communi, sicut est communis ratio complexionis, & organorum animalis propriæ: & ideo, licet natura entis necessarij copularet sibi necessario plures existentias singulares, ipsa in se non esset per se primo necessaria. Deinde ratio illa communis, vel copulat sibi necessario differentias singulares & individualias, quibus inferiora differunt supposita ipsarum existentia: ita ut existentiam habeant ipsæ ex se; connexionem vero cum ratione communis ex vi propriæ existentiae, aut effundit ipsas ex se, ut existant, ita ut effusio terminetur ad existentiam ipsarum. Hoc secundo modo fieri nequit: si fiat priore, existere per se primo non conuenit naturæ communi: nullo igitur modo concedendum est dari rationem aliquam communem, qua per se primo necessario vendicet existentiam & connexionem cum singularibus. Non posse vero naturam, siue rationem communem effundere ex se existentiam singularium, atque individualium proprietatum constat primo: quoniam res nondum existens non habet vim germinandi ex se alterius existentiam: natura, siue ratio communis in eo priore; quo singitur antecedere proprietates individuales, nondum existit: quandoquidem caret adhuc connexione cum existentia singulari, sine qua concipi nequit existere: quare fieri nequit, ut partiat proprietates individuales. Secundo, quoniam, si in eo priore habet aliquam vim, qua illas continet, absque dubio ipsum solum simpliciter est a se: singularia vero constituta ex ipsa, & proprietatibus singularibus nequaquam erunt a se: atque adeo non erit ullum ens singulare, quoad omnem suam entitatem improductum, & expers cause, sed secundum quoad rationem communem: id vero non possibile esse cap. sequenti ostendam, & ita maner probata prior pars assumptionis.

Gillijs comment. Theol.

Ccc

Poste-

Posterior pars, nempe si esse necessarium conueniat per se primo alicui rationi communi, nullum ex singularibus erit per se necessarium, ostenditur in hunc modum. Nullum ens constitutum ex duabus rationibus, quarum altera non est necessaria, habet necessitatem existendi: in casu vero, de quo nunc loquo, quodvis singulare contentum sub ea ratione communi constaret altera parte non necessaria quod existentiam: ergo ipsum non es- set simpliciter necessarium. Consequen- tia est perspicua, propositio euidens exter- minis: nam, cum pars aliqua totius potest non esse, totum quoque habet eandem potentiam, & ideo non est necessarium: pars autem non necessaria aliter intelli- gi nequit, quam per potentiam, siue non repugnantiam, ut non sit. Assumptio faci- le probatur: nam quidquid necessario est, vel est per se primo, vel ratione alterius; si vero ratione communi per se primo conuenit necessitas, eo modo conuenire ne- quit proprietatibus singularibus, ut patet ex terminis: nam, quod per se primo competit inferiori, competere nequit superiore sub eadem ratione, & vice versa: non competit ratione alterius: ergo nullo modo. Non competere autem ratione alterius suadetur, quoniam vel ratione alterius competit formaliter, vel causaliter, vel formaliter simul, & causaliter, formaliter dicitur competere, quando, ratione cuius competit, & id, quod competit, est forma intrinseca pertinens ad essentiam: quomodo homini compet- et esse sensituum non per se primo, sed ratione animalis, cuius forma intrinseca & essentialis homini vendicat per se primo, & intrinsecè rationem sensitui: causaliter solum competit praedicatum ratione alterius, quando ratio conueniendi & forma conueniens est extra rationem formalem, & conceptum obiectuum eius, de quo praedicatur, adeo tamen nece- ssario via alicuius causæ, quomodo esse cale- factuum competit igni ratione caloris; formaliter simul & causaliter, quando ratio conueniendi est intrinseca subiecto, forma vero conueniens extrinseca: quo- modo risibilitas conuenit Socrati ratione humanitatis. Necesitatem vero existen- di nullo ex his modis competere proprietatibus singularibus patet; Nam rationes communes, & proprietates singulares, & quævis aliae differentiae inferiores non se mutuo includunt: & idcirco necessitas ex- istendi non potest competere proprietati- bus individualibus ratione naturæ, vel

prædicti communis formaliter: quo- niam non includunt illud intrinsecè, non formaliter simul & causaliter ob eandem causam, quia desideratur ratio conueniendi per aliud formaliter. Non item cau- saliter, quoniam ens necessarium ex se ne- quit vlo modo habere causam, quoniam erit à se, & non erit à se; Verum responderi potest non requiri veram causalitatem quoad esse in se, sed quoad conuenire al- teri: qua ratione homo non est causa, vt sit animal, sed vt conueniat Petro: & ideo, quamvis sit ratio aliqua, cur individuus conueniat necessitas existendi, non pro- pterea ens necessarium à se haberet veram causam. Hæc tamen solutio rem non ex- pedit: nam quidquid alicui conuenit per aliud extrinsecum à ratione formalis indi- uidui, eius causalitatem exigit, quomo- do enim habere poterit absque causalita- te id, quod non vendicat ex intimis essen- tia principijs, & consequenter secundum ea præcisè consideratum est in potentia pasiuia ad illud, à qua proinde ad actum reduci non poterit aliter, quam per actiuam. In exemplo vero allato est disparatio: nam animal non conuenit Petro causaliter ratione hominis, sed formaliter, homo enim est de ratione intrinseca Petri, & consequenter absque extrinseca causalitate per solam formalem conue- nientiam communicat illi gradus omnes sibi intrinsecos: at vero nulla natura com- munis est intrinseca differentijs inferiori- bus, aut pertinens ad rationem formalem ipsarum: ideoque, vt illis communicet proprium aliquem effectum formalem, opus est medio aliquo, siue causalitate ex- trinseca. Respondebit aliquis rationes communes se ipsis immediate copulari cum differentijs inferioribus: & mutuo hoc nexus communicare sibi inuicem suas rationes formales: quomodo animal, & rationale immediate copulantur: ita vt rationale conueniat animali per se ipsum immediate absque interuenienter alterius. Et hoc modo rationem communem entis à se necessarij immediate coniungi cum o- minibus, ac singulis rationibus particula- ribus inferioribus. Ex qua coniunctione & hæc p[ro]cipiant ab illa necessitatem, & illa ab his determinatum modum existen- di. Sed hæc quoque solutio non est suffi- ciens: nam aliud est loqui de connexione ad constituendum unum per se, & mu- tuam prædicationem secundum non re- pugnantiam unius ad alterum, quomodo naturæ communes cum differentijs diui- sis coniunguntur, aliud vero de imme- diata

data conuenientia secundum quod ipsum, seu per se primo, & de connexione quoad existentiam: nam hæc nequaquam reperitur inter rationes communes, ac differentias diuidentes: etenim animal est per se primo sensituum, non autem rationale, homo est per se primo rationale, non verò animal; & existentia animalis non necessario inuoluit existentiam rationalis: imò vt sit actu animal rationale, opus est causa producente hunc numero hominem, in quo coniungantur duæ illa rationes, scilicet animalitas ac rationalitas: & ideo, quamvis admittetur aliqua natura communis, cui per se primo competet necessitas existendi, non posset ab ea deriuari necessitas per se absque causa extrinseca ponente in actu existentiam singularem, cui in indiuiduo natura communis copularetur. Et ita repugnat omnino concipere ens necessarium communem, & indeterminatum de se ad plura indiuidua: hoc enim ipso ratio illa abstrahit ab esse singulare ac determinato, sine quo repugnat concipere esse actuale: quam rationem tetigit Diuus Thomas libro primo contra Gentes cap. quadragesimo secundo, dum ait ens per se necessarium habere necessitatem essendi, inquantum est hoc singulare, supponens rationem communem non posse per se primo includere ipsum esse.

VI.

Ex toto hoc discursu euidenter apparet haudquaquam fieri posse, vt sint plura entia necessaria ex se. Sed dicet alius quidem ex se, reliqua verò ab hoc uno tantum à principio: nam ratio geniti atque ingeniti non constituit discrimen essentialis: Adamus enim non est genitus ab alio homine, sicut Abel filius eius; & tamen sunt eiusdem naturæ specificæ: quare cum communicatio sive naturæ sit perfectio viuentium, adesse quoque debet primo enti, & consequenter erunt plura entia necessaria conuenientia in ratione communi deitatis. Hæc etiam responsio eodem argumento impugnat: nam secundum eam dicendum est dari naturam communem, cui per se primo secundum rationem conueniat essendi necessitas in uno indiuiduo, per id verò ceteris causulis, quod iam impugnatum est, sed impugnari etiam debet ex proprijs: nam repugnat esse plura singularia sub eadem natura communi in eis diuisa, & unum ex ipsis esse improductibile, alterum productibile, quod hæc responsio admittit. Dixi plura singularia sub eadem natura com-

muni in eis diuisa, ad excludendam obiectiōnem, quæ poterat occurrere ex diuīnis personis, quarum prima est ingenita, duæ aliæ productæ: & nihilominus conueniunt in eadem natura deitatis, quod non repugnat, quia tres personæ non sunt singularia, sive indiuidua contenta sub natura deitatis in ipsis diuisa, non enim in personis diuiniis diuiditur, aut multiplicatur essentia, quæ est una proorsus atque indiuidua in tribus, sed huius explicatio non est huius loci, vbi cum homine infideli agitur secundum lumen naturale rationis, cui euidentis est producibile, ac improductibile non posse conuenire singularibus eiusdem naturæ multiplicatae in inferioribus: qualia necessario esse deberent ea, de quibus nomen Deus affirmaretur in numero multitudinis. Id verò probatur, namque omnis aptitudo vel repugnantia ad aliquem actum vel passionem prouenit à natura proprij subiecti, quod enim per se conuenit in intimis essentiæ principijs radicari debet: esse autem producibile & improductibile per se, ac necessario conueniunt subiectis, vt patet. Nam si per accidēns conuenirent, mutari virtute possent de productibili in non productibile, ac vice versa: ex quo sequitur nec antea fuisse eius rationis, cuius esse dicebantur, in indiuiduis autem conuenientibus in eadem natura specifica non est ratio determinans naturam per se productibilem ad negotiationem productibilitatis: ergo fieri nequit, vt indiuidua productibilia sint eiusdem naturæ cum non productibilibus. At dices, naturam secundum se abstrahere ab aptitudine ac repugnantia, ut producatur, ratione verò indiuiduorum hæc indifferenter vendicare: falsò tamen, nam aptitudo ad productionem passiuam fundatur in potentialitate naturæ, cui non conuenit per se primo esse; & iam probatum est nullam naturam communem per se primo vendicare ipsum esse: ergo habet proprium fundamentum aptitudinis ad productionem passiuam, & proinde secundum se est productibilis: quare repugnat ut determinetur ad singulare productibile, vel improductibile. Præterea ratio actuus puri infert differentiam essentiali ab actu non puro: ens necessarium non productum est actus purus, quia essentialiter includeret ipsum esse: ens productum non est actus purus, quoniam quod per essentiam est non indiget productio: & vice versa, quod indiget non est per essentiam: ergo differentia essentialiter, & non sola singularitate. Patet consequentia,

Gillijs comment. Theol.

CCC 2

quo-

quoniam differentia penes solam rationem individualem in ipsis, quae in ceteris conueniunt, est tantum materialis; nec propriè constituit differentiam essentialiè, ut Philosophi loquuntur. Maior propositio patet, quoniam illa differunt essentialiter, quae differunt actu formaliter intrinseco, differentia enim essentialis est per formam: sed ratio actus puri est maximè formalis, ab ea autem deficit ratio actus non puri, differunt ergo essentialiter & natura. Denique quidquid est productum, est etiam propter finem, & consequenter id, quod est efficienter à prima causa, est propter illam, tanquam propter ultimum finem, finis autem ultimus, ut pote bonum, ac perfectio eius, quod est propter ipsum, est alterius naturæ multo excellenter, quæ sit res ad eum ordinata: ergo quamvis essent plura entia necessario producta à primo ente necessario ex se, differunt ab eo essentialiter, & essent inscripia quoad perfectiōem essentialiè: quare non possent habere nomen, ac naturam Dei?

VII.

Ex his patet responsio ad rationem dubitandi: nam aliud est esse genitum, & non genitum, aliud generabile & ingenerabile, producibile ac improducibile: genitum quippe, & non genitum per communicationem naturæ distinctæ à natura generantis solum differunt penes accidentem, actu enim propria generatione gigni est accidentis rei generabilis: quæ licet à causa secunda non nisi per generationem produci queat, à Deo aliter fieri potest: & ideo Adamus non genitus ad inlatus hominum reliquorum per veram generationem est tantum à Deo productus: & quia suæ naturæ generabilis est, & potuit de facto generari, si Deus alium hominem priorem ipso condidisset, idcirco conuenit specie cum alijs hominibus: non conueniret autem, si nullo modo secundum se capax esset generationis passiæ, ut reliqui, quoniam aptitudo ad generationem fundatur in natura specifica constituta ex partibus physicis mutuo separabilibus, quarum una est in potentia ad aliam: inceptitudo vero in natura ex parte partium eius rationis, sicut igitur generabile & ingenerabile, quia non statuunt discrimen accidentale, arguunt distinctionem specificam, ita quoque essentialiter, & non solum numericè differunt producibile ac improducibile, quæ fundantur in natura distinctæ penes rationem actus puri & immixti potentialitati, quod non est accidentale discrimen. Ad alteram rationem, quæ

eadem reponitione inuoluitur, respondeatur communicationem nature distinctæ realiter non esse perfectionem simpliciter, sed secundum quid, & ideo ex hac parte non opus est, ut conueniat enti primo ac necessario. Non est perfectio simpliciter, quoniam supponit potentialitatem in natura, potentialitas vero opponitur rationi actus, in quo est summa perfectio: est autem perfectio secundum quid, quatenus posita potentialitate, corruptibilitate, ac diuisibilitate naturæ perfectio nonnulla est, ut per propriam virtutem & operationem, se ipsam perpetuo conseruet in alijs, atque alijs individuis, quandoquidem in uno non potest: & ideo in substantijs viuentibus materiali & corruptionis expertibus non est huiusmodi perfectio, quoniam in uno individuo conseruari in perpetuum possunt.

Excluditur à diuinitate communitas analogica, genericæ, & specifica.

CAP V T VIII.

Demonstratum est absolute Deum non nisi unum esse posse. Oportet deinde in particulari excludere singulos modos divisionis in plura: sunt autem tres nempe analogi in analogata, generis in species, speciei in individua, omnibus autem ferè modis conatus est inimicus homo super seminare zizania super purum granum verbi Dei de unitate eiusdem; Et enim Plato, licet sèpè veram de Deo uno sententiam tradidicit, tamen alibi, vel quod sibi à populo pertinuerit, vel quod tunc veritatem penitus ignorarit, ut ait Theodoretus libr. secundo de principijs multorum Deorum mentem fecit, quos vocat secundos deos à primo illo ac supremo conditos, illius beneficio immortalitate donatos, cum forent suæ naturæ mortales: ac proinde specificam inter hos & illum distinctionem & solam similitudinem genericam admittat necesse est, mortale enim atque immortale saltem specie differunt. Platonem aliquo modo imitatus est Valentinus, ut pote Platonicus: qui ut reserunt Irenæus libr. primo aduersus hæreses cap. primo, Tertullianus libr. contra Valentinianos, & Theodoretus libr. primo hæretic. fabularum posuit

philastrius.
Augustin.
Theodoretus.
Damasenus.
Rabanus.
Isidorus.

suitzo. Aenon à primo illo principio produci, quorū Aenon meminerūt Philastrius, Augustinus, Theodoretus, Damascenus in lib. de hæresibus, Raban. lib. 2. de insti. cleric. cap. vigesimoctauo, Isidorus lib. octauo Etymolog. cap. quinto. Numerical distinctionem cum vnitate specifica introduxerunt, qui sexum distinctionem & generationem cum distinctione personali in dijs commenti sunt: sexum enim distinctione ac generatio cōmuniter est inter individua eiusdem speciei. Prius autem ratione naturali agam contra eos, qui non recipiunt scripturas: deinde verò ex scripturis contra quosdam hæreticos, qui eas non omnino reiiciunt. In primis autem dicam de negatione diuisionis secundum analogiam: ea verè in vniuersum duplex est, altera per attributionem, altera per proportionabilitatem. Pluralitatem verò secundum analogiam per attributionem non cadere vlo modo in ens à se manifestum est: nam ea consistit in attributione ad unam causam essentiæ, vel existentiæ: atque adeò, si sunt plures dij secundum rationem analogicam, vel omnes habent attributionem ad causam extrinsecam, vel cæteri omnes ad unum, vel omnes, ac singuli ad principium aliquod ipsis intrinsecum. Primo, vel secundo modo impossibile est, ut ens à se habeat attributionem, siquidem, cùm sit à se, non est ex vlla causa: quod autem causa caret, conuenire nequit in ratione, quæ non aliter sumitur, quām per attributionem ad causam. Neque item tertio modo, quia nihil dicitur analogicè per attributionem ad causam intrinsecam, hac enim ratione etiam vniuoca dicuntur entia à principiis intrinsecis essentiæ: fieri ergò nequit, ut vnitatis analogica per attributionem conueniat deitati.

II. aristot. Vt autem ostendatur ens necessarium à se minimè posse habere vnitatem analogicam per proportionem, multa essentia tractanda dico: genere analogiæ: quod quia alienum est à Theologico instituto, pauca supponam communiter receptionem metaphysica. Primum est huiusmodi rationem vnitatis consistere potius in proportionum similitudine, quā in ipsa substantia: ut patet in oculo, quatenus analogicè dicitur de oculo corporis amentis, inter quæ est similitudo proportionum, ut constat ex Aristotele libro primo Ethicorum cap. sexto, vbi bonum negans esse vniuocum, & modum æquationis indagans, sicut: *Nunquid eo, quod ab uno sunt, vel ad unum omnia conferuntur,*

Gillij comment. Theol.

an magis secundum proportionem? nam quemadmodum in corpore est visus, sic in anima est mens, & aliud in alio. Ex quo patet agnoscere analogiam secundum proportionem in oculo & mente: his verò secundum rationem visus non est vlla propria ratio, aut natura communis: sed sola propria similitudinis secundum propriam cuiusque naturam; secundum est, licet analogia huius generis interdum conueniant in natura aliqua, quœus modo vna, eam tamen secundum rationem illam analogicam confusè & imperfectè concipi atque esse. Terium nullo modo distingui per differentias ab ea formaliter distinctiones, quæ eam in suo conceptu formaliter non includant. Quæ conditiones omnes repugnant naturæ entis ex se. Prima quidem, quoniam si quæ conueniant in communione ratione entis ex se, substantia utique, & propria ratione essentiæ conuenient: nam enti ex se non est alia substantia, vel essentia, quām ipsum esse, ipsa ratio actus puri: atque adeò, si plura in eo conuenient, in substantiali ratione conuenient. Secunda quoque manifestè repugnat: nam si sint plura entia ex se, ratio communis essendi necessariò erit perfecta atque completa, cui enim deest aliquid complementi in proprio genere, per se esse nequam potest: quare vel non est ens ex se, sed ex alio, vel si ex se est, completum in sua ratione est, & consequenter non analogum per proportionem: nam, quemadmodum ens secundum rationem communem analogicam, neque est determinatè substantia, neque accidens, ita ens ex se, si sit analogum, non est determinatè hoc aut illud: atque adeò, cùm ad esse actuale necessariò requiratur determinatio, fieri nequit, ut ens ex se concipiatur sub esse analogico confuso, ac determinato.

III.

aristot.

Iam verò enti necessario non tribuendam vnitatem communem vniuocam facile ostenditur: quoniam omne superius vniuocum secundum rationem, & naturæ ordinem, prius est aliquid in se, quām sit in multis: idcirco enim Philosophus libro quinto Met. cap. vndecimo dixit vniuersalia esse priora secundum rationem, singularia secundum sensum: ex hoc autem sequitur contineri in virtute alicuius causæ, quod repugnat cum ratione entis à se: ergo id nullo modo est unum vnitatem communi vniuoca. Maior propositio constat, quoniam aptitudo ad essendum in multis non est aliquid pos-

CCC 3

situum

stituum esse[n]tiale naturæ vniuersali vniuocæ materialiter sumptæ : alioquin non competeret necessariò particularibus omnibus sub ea contentis : sed est aliqua negatio , aut relatio consequens gradum naturæ secundum se spectatæ : ergo gradus eiusmodi , quoad suam rationem formalem est prior omnibus inferioribus. Patet consequentia , quoniam prior est aptitudo quæm actus , ad quem est aptitudo : & consequenter prius est radix aptitudinis , quæm idemmet actus: sed esse in inferioribus est actus respondens aptitudini naturæ communis , vt in sit in pluribus: ergo si hec supponit tanquam fundamentum rationem formalem naturæ , quæ est apta esse in pluribus , profectò ipsa quoque secundum se est prior ordine naturæ omnibus suis inferioribus. Minor probatur , quoniam ratio , cur gradus , verbi gratia humanitatis , sit aptus diuidi in plura , non est aliunde sumenda , quæm ab ipsa eius natura: nam , sicut ex ratione formalis proprietatis individualis sumitur repugnantia diuisionis in plura , ita ex propria ratione gradus communis sumitur aptitudo diuisionis in plura , quibus insit. Quin verò , eti[us] aliquis contendat ipsam aptitudinem rei vniuersalis , non distingui à natura , siue gradu ipso communi , sed esse modum illius , vt censem aliqui recentiores , de quorum sententia non est modò differendi locus , adhuc stat vis argumenti , nam siue aptitudo sit modus naturæ , siue non repugnantia semper est prior actu , cuius dicitur aptitudo. Ex hoc autem sequi potentiam passuam respondentem aetiuæ , in cuius virtute continetur , vt dicitur in assumptione principalis syllogismi , ostendo , quoniam natura communis , quatenus prior est suis particularibus , non est actu in omnibus , aut ergo tantum in uno : aut in nullo , si in nullo , profectò egebit causa extrinseca , qua accipiat esse in ipsis : siquidem id , quod secundum se , & propriam rationem intrinsecam non habet esse actu , sed tantum potentia in alio , non potest à se ipso reduci ad actum , & indiget actione principij extrinseci. Sin autem prius natura est in uno , dcinde in alijs , hunc ipsum ordinem sortiri debet ex causa extrinseca : nam cum natura secundum se ex quo abstrahat ab inferioribus , non est vnde prius intrinsecè determinetur ad eundem potius in uno , quæm in alio : Quamuis enim inter aliquas eiusdem generis species ratione causalitatis , a-

lia fuit priores alijs , vt naturalis potentia habita , tamen inter entia à se non potest esse ratio causalitatis : ex alio vero capite particularia omnia naturæ communis vniuocæ ex æquo conueniunt in ipsa : quare non est cur ea sit prius in uno , quam in alio: & consequenter natura entis à se si sit communis vniuocæ ex principijs proprijs præcisè , non erit sufficierter determinata ad existendum , sed egebit auxilio causæ extrinsecæ determinantis , & conferentis esse. Denique natura communis vniuocæ , vt prior suis inferioribus , vel fuit actu , vel non? si fuit: ergo non communis , sed individua , nihil enim commune existit per se : si non fuit actu , aut igitur fuit in potentia , aut non? si non , ergo est ens impossibile , si in potentia , ergo factibile : quare repugnat omnino ens à se esse communem unitatem vniuocæ. Patet consequentia , quoniam natura communis in priore , quo antecedit sua inferiora , concipi nequit , vt ens actu , sed vel concipitur cum abstractione ab actu , ac potentia , vel vt ens in potentia reducendum ad actum extitendi per causam extrinsecam : utrumque verò repugnat cum ratione entis à se.

Sed iam videamus repugnantiam ex virtu modo vniuersitatis vniuocæ , nimirum generico , ac specifico. Impugnatur autem in primis modus vniuersitatis genericæ ex ratione communi generis : omne quippe genus differentijs oppositæ & in aequalibus distinguitur : at ens necessarium ex se diuidi nequit per eiusmodi differentias , quare rationem generis habere nequit. Assumptio ostenditur , primo , quoniam differentiæ oppositæ inducunt in species , quas constituunt , mutuam negationem : ex quo fit , vt species ipsæ non sint actus puri atque perfecti , sed potentia & imperfectioni permixta : hoc autem repugnat speciebus , quæ sunt essentia & entia ex se : fingi enim nullo modo potest communitas generica in ratione entis necessarij ex se. Sequelam maioris ostendo : nam differentiæ diuidentes ens ex se , debent esse eiusdem generis , quoniam differentiæ per se non transcendunt rationem generis , debent quoque esse perfectiones simpliciter , quoniam habent rationem actus comparatione generis , quod diuidunt , & contrahunt : ipsum verò habet rationem materiæ ac potentia : ideoque sunt actualiores & perfectiores genere , vt discurrendo per singula genera , & ipsorum diui-

fiones

IV.

species perspicuum ficit: at genus ipsum, hoc est ens necessarium à se, est perfectio simpliciter: ergo etiam differentiae erunt. Quapropter cum singulæ species careant differentijs specierum contradiuisarum, singulæ species entia à se carebunt pluribus perfectionibus simpliciter, & consequenter non erunt actus puri, neque simpliciter perfectæ. Huius, & alijs eiusmodi argumentis respondet Ochamus in 1. distinctione 2. questione 10. lit. N. & quodlib. 1. questione 1. ad finem & quodlib. 2. questione 1. & Bassol. articul. citato ad primam rationem, plura entia à se non per alias formalitates superadditas, sed se ipsis conuenienter, ac distinguunt species, ac se ipsis esse primo necesse esse. Quæ responsio destruit omnino rationem generis, ac speciei: nam, si in ipsis non est aliqua ratio formalis, in qua conueniant, genus illud non habet rationem unam in se communicabilem pluribus speciebus, quod omnino requiritur ad propriam rationem generis, hoc enim est unum aptum esse in pluribus differentiis species: quare si ab illis pluribus à se non potest abstrahi una ratio communis in qua conueniant, profecto non habent commune genus, item, si se ipsis sunt primo necesse esse, profecto ratio essendi ex se non conuenit generi illi per se primo, & ratione eius inferioribus: nam quæ per se primo conuenient individuis, per accidens se habent ad genus, ac speciem. Ideoquæ hæc duo non possunt simul coherere, nempe habere commune genus cum differentia specifica, & non habere distinctas rationes formales, quarum una sit ratio conuenienti, altera differenti: & consequenter hoc modo defendi nequit multiplicitas generica entium à se. Secundo, ut rectè arguit Aureolus in 1. d. 3. q. 1. art. 1. & Argent. d. 2. q. 1. conclusione 2. omnino diuisio generis est per differentias inæquales quæ ad perfectionem essentiale: ideoquæ, quædam significantur per modum priuationis, ea nimurum, quæ continent imperfectionem gradum entitatis, sicut irrationale, quod Philosophi accipiunt loco differentiæ constitutiæ brutoqua de causa Aristotel. lib. de sensu, & sentib. c. 4. & lib. 10. met. t. 7. ait nigrum esse priuationem albi: repugnat autem plura entia à se, quæ nomine Dei censeantur, esse quoad perfectionem essentiale inæqualia: ergo repugnat ens à se habere rationem generis uniuocam. Maior huius syllogismi non videtur euident, & idcirco Ochamus in

1. distinct. 2. questione 10. lit. N. in fine, Gabriel questione 10. articul. 2. conclusione Bassol. 2. Bassol. questione 3. articul. 3. volunt hoc argumentum esse probabile, non demonstratum. Nam rationes similitudinis, & æqualitatis sunt diuersæ, & poterit una esse sine alia, quomodo relationes diuinæ quoad esse relativum sunt dissimiles, siue disquiparantia, ut vocant, & nihilominus quoad ipsum quoque esse relativum sunt æquales: Et eodem modo inquiet aliquis, habere se differentias diuidentes rationem genericam entis à se, ita ut sint essentialiter diuersæ, atque a deo dissimilis naturæ, æquales tamen in ratione entis, siue in virtuali quantitate perfectionis entitatiæ. Verum hæc solutio petitæ ex relationibus diuinis non adhibetur à Philosopho naturali discurrente ex lumine rationis, cum quo nunc dispiuto, & in naturalibus speciebus substantiarum non est villa instantia. Deinde, quando similitudo, & æqualitas habent diuersa fundamenta, non se consequuntur necessariò, ut videre est in duobus quoad magnitudinem æquilibus, dissimilibus tamè quoad qualitates, quando vero idem est virtusq; fundamentum, dissimilitudo & inæqualitas se mutuo comitantur: nam, si inter duos est quoad cædoris participationem dissimilitudo, etiam est inæqualitas, & si est similitudo etiæ est æqualitas, at vero æqualitas, vel inæqualitas quoad quantitatem non propriam, sed virtualem, qualis est secundum perfectionem entitatiæ habet idem omnino fundatum, cum similitudine, vnde etiam res, quæ sunt minus inæquales quoad perfectionem substantialiæ, magis similes appellamus, magis similis secundum substantiam est equus homini, quæ sit lapis: nam, cum similitudo, & inæqualitas non sint proprie in substantia, sed in quantitate, & qualitate, quando de substantia dicuntur, fundantur in quantitate, vel qualitate virtuali, hæc autem non est aliud quam ipsa rei essentia, ideoque ea, quæ non solum numero, sed essentia sunt dissimilia, sunt etiam inæqualia secundum rationem entis: nam, si eadem prorsus mensura à non ente receidunt, quomodo differunt in ratione entis? cum itaque maior illa inductione pareat in creatis, & eadem sit in illis ratio dissimilitudinis, atque inæqualitatis, non est de illa dubitandum propter æqualitatem relationum diuinarum: nam propter identitatem cum essentia etiam redundat æqualitas in relationes, præfertim cum relationes perfectionem sumant à fundamentis. Nam, si ex diuinis, & increatis licet

Durand.
Henricus.
Aureolus.
Toletanus.
Argentin.

V.

argumentum sumere ad creatam, etiam contendet aliquis in nobis pars nobilitatis esse intellectum, & voluntatem, scientiam practicam, & speculativam, charitatem, & iustitiam, quoniam haec in Deo sunt aequalia, quae collectio inanis esset, & ita secundum lumen naturae maior illa, *divisio generis per differentias inaequales*, certa omnino esse debet, & ut talis affumitur a Durando in 1. dist. 2. quæst. 1. numero 5. & 6. & dist. 44. quæst. 3. Heruæo d. 2. quæst. 1. Aureolo citato, Tolentano in 1. dist. 2. quæst. 1. vñica art. 2. conclusione 2. in ultima ratione Argentin. & alijs. Assumptio autem eiusdem syllogismi patet: nam inaequalitas quoad perfectionem essentialis arguit inaequalitatem quoad perfectiones attributales, & operationes potentiarum naturalium: haec enim, cum radicentur in ipsa natura perfectione, ab ea sumunt mensuram: cum vero inter eas est inaequalitas, potest esse subordinationis vnius speciei ad aliam, tanquam ad causam saltem impediti operationum ad extra, & perfecti operationum ad intra, quod omnino repugnat enti a se, & prima causa: quare fieri nequit, ut ens a se habeat rationem generis. Posse vero dari huiusmodi subordinationem constat: nam in rebus corporeis, quarum experimentum habemus, quae pollent maiorem vi actiuam, agunt vel imprimendo in alias proprios motus, vel eas a suis operationibus extrinsecis impediendo, cur ergo, si ex duabus speciebus entis a se altera est potentior, non poterit vi sua alterius impetum, & actionem ad extra prohibere? Eodemque modo probatur de subordinatione quoad operationes intrinsecas perfectivas: nam homines eiusdem speciei, qui alios intelligendi vi, aut scientia superant, doctrinam sua eorum mentes illustrant, & actus intelligendi perficiunt; similiter ergo, si inter species substantiae a se alijs alijs perspicaciores sunt, & plura intelligendo penetrant, aliarum ignorantiam doctrinam luce depellere poterunt. Quo dato iam in ijs, quae instruuntur, est potentia passiva ad eiusmodi perfectiones: & consequenter nec actus puri, nec entia a se simpliciter dicendae sunt: repugnat ergo simulatio entis a se cum ratione generis.

Impugnatur deinde excludendo a ratione entis a se duos modos generales unitatis genericæ, scilicet, generis summi, ac subalterni, quoniam in

primis nequit esse genus summum: nam, cum non sit accidens necessariò pertineret ad prædicamentum substantiae: non esset autem caput omnium substantiarum, quoniam substantia generationi, & corruptioni obnoxia non continentur sub ente a se: ergo constitueret aliud prædicamentum substantiae distinctum, & sic essent duo contra commune placitum Philosophorum, nec singi possunt differentiae vñlae generales, quibus ens a se dividit possit in plures species subalternatas. Non potest etiam esse genus subalternum, hoc enim est simul species subiectibilis, atque a deo conuenit vniuocum alijs speciebus contra diuisis in genere aliquo superiore: hoc vero repugnat enti a se, quare habere nequit rationem generis subalterni. Assumptionem probo, conceputus obiectiuus generis non includit in sua ratione formalis differentias diuidentes, quae semper sunt illi extrinsecas, & ideo ratio illa generica vniuocata enti a se, & enti ex alio, si esset, abstraheret ab ente a se, & ex alio: imo vero secundum se summa non esset ex se: nam de quauis ratione formalis, & gradu entitatiuo vniuoco affirmari debet altera pars contradictionis: cum itaque de ratione illa generica dici non possit esse a se, necessario dici debet non esse a se, atque a deo non quidquid est intrinsecum conceptui formalis entis a se estens a se: nam ratio illa generis superioris est illi intrinsecas, & non a se: quare totum compositum non erit a se, quando enim pars est ab alio, existentia totius dependet ab eo, a cuius potentia actiuam dependet pars. Respondebitur rationem communem illam genericam, et si secundum principia intrinsecam non sit ex se, identiter tamen propter connexionem cum differentia essentiali entis ex se conuenire in eodem modo essendi ex se: nam quemadmodum in ente causabili propter coniunctioem cum eius differentia habet modum essendi ex alio, ita in ente causa experie habet modum essendi ex se: sicut substantia genus summum secundum suam rationem intrinsecam non est corporea, aut incorporea: est autem in inferioribus pro diuersitate differentiarum, quibus contrahitur. Longe tamen diuersa ratio est utroque: nam in alijs prædicatis non importatur dictio determinans ad principia subiecti, cui ascribuntur, sed solum de illo simpliciter asseruntur, ut cum dicitur substantia est

corpo-

corporea, quo prædicandi modo non indicatur ipsi per se primo competere rationem corporeitatis, sed solum verè competere: ad quod non requiritur, vt prædicatum in sit ex principijs intrinsecis subiecti, sed vt quomodo libet sit idem cum illo saltem subiecto, at esse ex se est prædicatum tribuens subiecto ipsum esse sub modo determinato, hoc est quasi habitum ex principijs intrinsecis, & non aliud: qui modus non respicit solum identitatem in aliquo tertio, sed rationem intrinsecam, & radicalem habendi esse: ac proinde, licet verum sit dicere substantia est corporea, i. incorporea, tamen falsum est dicere substantia est ex se corporea, i. incorporea: eodem modo, licet genus illud superius enti ex se esset in ipso idem subiecto cum ratione essendi ex se, non tam ipsum esset ex se, quoniam ex suis intimes principijs non vindicat esse.

Denique positio tribuens Deo unitatem specificam, qualem antiqui idolatriæ supponebant, expositam tot libidinibus, ac flagitijs, adeò absurdæ est, vt ipsa sua indignite absque alia impugnatione corruat. Quod fusè ostendit Iustinus in Parænci ad Græcos, Clemens Alexandrin. oratione exhortatoria ad gentes, Tertullianus Apologeticus aduersus Gentes, Athanasius oratione contra idola, Athenagoras Atheniensis in legatione pro Christianis habetur tomo 9. bibliothæcæ sanctorum Patrum, Tatianus Assyrius oratione contra Græcos, Theodoretus citatus, sed quod neque absque his scelerum maculis concipi possit multitudine Deorum sub eadem specie ostenditur in primis, quoniam natura specifica est indeterminata ad existendum potius in uno, quam in alio individuo: hæc verò indeterminatio cohædere nequit cum ente à se, atque ex intimes essentia principijs determinato ad existendum. Deinde probatur idem ex ratione divisionis unitarie, quæ causari debet ab extrinseco agente: nam id, quod secundum se est individuum, non à se, sed ab alio dividit, ac multiplicari debet: natura autem specifica secundum principia essentia confiderata individua est, & minime multiplicata, capax tamen multiplicacionis: quare ut actu multiplicetur in individuis, indiget externa causa: hoc verò pugnat cum ratione entis necessarij, & à se, quod nulli superiori causa subordinatur. Quapropter cum eodem pugnat ratio unitatis specificæ. Responderi poterit naturam specificam secundum principia in-

trinseca, atque formalia non esse actu, sed virtute diuisam, & ideo in posteriore naturæ effundere ex se singulare proprietas, quibus in plura dividitur: qua ratione homo secundum principia intrinseca humanæ naturæ non est formaliter risibilis, sed virtute quatenus ridentiæ potentiam continet causaliter, & in secundo signo naturæ eam cum ceteris proprietatibus germinat. Sed nec instantia, nec solutio est ad rem: etenim humana natura, & quævis alia proprietates suas non continent solum materialiter, sed efficienter; Et ratione virtutis actiua eas ex se emittit: at naturæ superiores differentias, & proprietates inferiores non continent instar efficientis, sed materia, seu potentia passiva, q. modus continendi non sat est ad actualem existentiam illarum, nisi accedit agens extrinsecum. Deinde verò, licet admittamus naturam specificam continere in potentia actiua individuales proprietates, opus est ad actualem productionem ipsarum, vt ipsa eas secundum existentiam præcedat, nihil enim non existens per se, vel suam virtutem agere potest, quomodo igitur existit? num per se seorsim absque illa differentia individuante; at hoc vniuersa Philosophia, & lumen rationis, vt falsum excludit, num coniuncta alio cui ex ijs proprietatibus? At neque hoc intelligi potest, de hac enim ipsa interrogabo à quoniam agente producta sit, & naturæ communi coniuncta. Nam, si natura non est per se singularis, sed ad plura indifferens, alterius ope indiget, vt singularis fiat. Præterea coniunctio cum hac potius determinata individuali proprietate, quam cum alia est in casu, an ex necessitate naturæ, ita ut hanc sibi primo vendicet? A casu esse non potest, quoniam necessaria non pendent ex ijs, quæ sunt à casu: quare cum natura illa sit ens necessarium, & à se, pendere non debet à fortuita coniunctione cum hac proprietate individuali. Præterea casus coniunctus est cum actione agentium naturalium, ita ut prius natura sit res aliqua, & eius actio, quam casus, at ante existentiam primi entis à se, ac necessarij non potuit esse res illa, aut agens naturale, ad cuius actionem sequat hic effectus casualis, si verò fuit ex necessitate naturæ: ergo vel causalitate ipsius naturæ specificæ effundetis ex se eiusmodi proprietatem, & hoc esse nequit, quia nondū existit: anteriori cause intrinsecæ, vel extrinsecæ, & hoc minùs, quoniam ens à se nulli alterius actiuitati subditum est: aut quia natura de se est hec, & fingu-

Iustinus.
Clem. Alex.
Tertullianus.
Athanasius.
Athenagoras.
Tatianus.
Theodoretus.

singularis', quod etiam destruit rationem effusionis, quod enim à se necessariò est hoc, non effunditur à se, itemq; rationem unitatis, & multiplicitatis specificę, natura enim in plura multiplicabilis non est de se hæc. Denique, si primo vendicat existentiam in hoc, oportet vt id sit à se tam quo ad naturam specificam, quam quo ad proprietatem individualē, & consequenter vt sit in creatum, atq; improducibile: cetera verò, quia ad hoc, vel à natura specifica, vt est in eo, effunduntur, saltem quod individualē proprietates erūt producibilia: atq; adeò distincta specie, vt iam suprà ostensum est: quare enti à se repugnat unitas specifica cum multiplicitate numerica.

VII.

Restat adhuc una respōsio: nempè proprietates ipsas individualē singulorum esse à se, atque improducibas: & vnamquamque sua existētia copulari necessariò natura cōmuni determinando eam ad existendum, & ita non contineri virtualiter in illa, neque ab æterna causa produci, sed simul cum natura cōmuni, ex se ipsis in singulis individualibus habere esse. Sed enim hæc ipsa responsio destruit suppositionem in qua loquimur. Ex ea enim planè sequitur non dari naturam specificam communem pluribus entibus à se: quandoquidem nulla ratio propria naturæ specificæ conuenit per se primo proprietatibus individualibus, quæ sunt extra propriam rationem formalem speciei, neque illam in suo conceptu formaliter includunt. Ex data autem solutione habetur proprietates individualē singulorum entium à se sub natura specifica contentorum, prout ab ipsa natura distinguuntur, esse à se: ergò ratio entis à se non est communis secundū unitatem specificam. Id verò sequi ostēdo, quoniam id est à se, q; non accipit esse ab alio, neque est ratione alterius, quod à se actu est. Ex responsione verò data proprietates individualē, prout à natura communī distinguuntur, neque sunt ab alio principio extrinseco, neque ratione ipsius naturæ: nam si ratione illius essent, illa utique prior esset, & haberet ad ipsas modum aliquem principij: quare, cum simul cum illa esse dicantur, sunt ratione sui, & à se, atq; adeò ratio essendi à se non est specifica.

VIII.

Durand.
Scot.
Mayron.
Tolitan.
Argentin.

Tandem vt argumentatur Durand. in 1. dist. 2. q. 1. numero 8. Scot. qu. 3. in 6. via, Mayronius q. 4. Tolitan. q. vniā artic. 2. conclusione 2. in vltima ratione, Argentin. quæst. 1. conclusione 1. si natura diuina non habet nisi unitatem specificam, planè erunt numero infiniti Dij, species enim, quæ multiplicationis est capax, non ha-

bet vllum terminum multiplicationis, cur enim potius erit status in vno numero finito, quam in altero, & cur natura creata erit capax infinitæ multiplicationis individualium, & non diuina? quare, si diuina multitudinem numericam admittat, perfectius est, vt sine termino potius quam cum illo eam recipiat: quod si illius capax est, erunt de facto infiniti Dij: nam, cum Deus sit ens necessarium, quod uis individualium deitatis erit necessarium; & consequenter, si sub specie deitatis, quam singunt, dari possunt infinita individualia, iam modo dantur, quandoquidem in necessarijs esse, ac posse idem est. Quo argumento vtitur Prudentius in *Ha-Prudentium, martigenia* his versibus:

*Si duo sunt igitur, cur non sunt multa Deorum
Millia? cur numero deitas cōtentā gemello est?
An non in populos diffessa iu munera Diuum
Fundere erat melius, mundumque implere ca-
pacem
Semidei p̄fam nullo discrimine monstris?*

Infinitatem verò Deorum nec ratio agnoscit, nec mens capit, nec natura patitur, neque ordo rerum admittit. Etenim mens non potest in infinitis rationem primi adinuenire: nec natura id, quod magnitudine, ac perfectione infinitum, & ambitu suo omnia continet, diuidi patitur in infinitum, nec ordo constare vllus potest, vbi cum pari potestate multarum fuerit diuersitas voluntatum, & quod vnu facere vult, alter voluerit impedire, quid enim si in eodem mundi spatio singuli ipsorum vno, eodemque momento velint singulos creare mundos, ita vt alij velint esse noctem, quando alij diem constituant, alij hyemem, quando alij aestas placet; alij ventos, ac pluuias, quando alij sudum, ac serenum tempus exoptant? esset profecto aut nouum chaos, aut noua aliqua Theomachia, vtrumque Deo indignum. At non cadet *l.* eorum animos hæc dissentio; hoc verò libere singitur: nam cur idem omnes necessario volent, si liberi sunt, & nullus est regulacriterorum? maximè si quod posita distinctione natura fieri potest, singuli ignorent, quid cæteri concupiscant. Hacratione sumpta à perfectione, & ordine monarchiæ vtitur Lactantius lib. 1. institut. cap. 3. Cyprianus lib. de idolorum vanitate, Athanasius oratione contra idola post medium, Damascenus lib. 1. de fide cap. 5. & Sanctus Thomas 1. par. q. 103. art. 3. & lib. 1. contra Gent.

cap.

*Lactantius.
Cyprian.
Athang.
Damascen.
S. Thomas.*

*Irenæus.
Eusebius.
Epiphanius.
Irenæus.
Terterus.
Irenæus.
Terterus.
Irenæus.
Terterus.*

cap. 42. Restat ergo, ut natura diuina sit indiuisa prorsus, atque indiuisibilis, vna numero perfectionem omnem effendi complectens. Quæ conclusio ex partium enumeratione deducitur: nam causa prima est ens aliquod vnum, non unitate analogica, generica, ac specifica, ut probatum est: ergo numerica.

Non sunt plures Dij sibi contrarij.

C A P V T I X.

I. **Q**uoniam plures Deos non gentiles solum, qui sacræ Scripturæ authoritatem non recipiunt, sed etiam hæretici aliqui afferuerunt, postquam rationibus naturalibus aduersus illos demonstrata est omnimoda unitas deitatis, ex scripturis, ac ratione idem contra hæreticos probandum. Omissio autem Valentino, qui plures xonas, ac demiurgo statuit, quem superius cum gentilibus refutauit. Alij hæretarchæ fuerunt, qui plures Deos sibi inuicem contrarios asserebant. Porro contrarietas substantiarum, quæ sumitur ex oppositis operationibus, carumque principijs, duplex esse solet, alia naturalis, alia moralis: prima per conflictum qualitatum oppositarum in mutuam contrariorum perniciem vergit, qualis inter aquam & ignem intercedit, quæ duo elementa actione frigoris & caloris se inuicem carpunt, & extingunt. Secunda per voluntatum contrarietatem salua substantia, in dictis, factis, eorumque motiis dissentionem nutritaniorum. Vtroque modo Manichæus posuit duo prima rerum principia sibi opposita, bonum scilicet, & malum: & huc quidem deum tenebrarum corporeæ, visibilisque authorem creaturæ, illum verò Deum lucis incorporeæ, atque inuisibilis conditorem appellauit: inter quos perpetuum bellum in mutuam saltem partalem perniciem substantiæ commentus est. Posteriore modo duos Deos contrarios esse docuit Cerdon, ut refert Irenæus lib. I. cap. 28. Eusebius lib. 4. histor. cap. 10. & Epiphanius hæresi 41. & post. op. Marcion, ut refert Irenæus lib. citato cap. 29. Tertullianus lib. I. aduersus. Marc. cap. 6. & Epiphanius, atque Eusebius citati, duos enim Deos agnoscent alterum noui, alterum veteris testamenti authorem: ita ut hic sit iustus, hoc est a mans vindictæ, punitor scelerum, ille bonus, hoc est mitis, misericors, & facilè in-

dulgens: quam distinctionem Deorum ex quam tenui, vel potius nullo fundamento eruerint piget referre, cum in ipsa meridiana luce tenebras ostenderint: Sed nihil mirum, quoniam *ebrys*, ac *lippientibus singularis lucerna numeroſa est*, ut ait Tertullianus lib. citato cap. 2. Manichæus igitur, cum videret mala esse in mundo, nec existimaret fieri posse, ut Deus bonus eorum author esset, intulit esse dampnum principium aliquod malum, quod est à se ipso, & à quo cætera mala forent: ut indicat August. lib. 2. de moribus Manich. cap. 2. Marcion verò ferè ex simili fundamento in fraudem inductus est: nam legens in veteri testamento plurima mala peccata tribui Deo authori vindictæ, qui pròinde à propheta dicitur Psalm. 93. *Deus Psal. 93. vltionum Dominus*, & Exod. 20. vindicare peccata Patrum in filios usque in tertiam, & quartam generationem, in nouo autem nihil huiusmodi Deo tribui, sed misericordiam, ac mansuetudinem, ob quam causam ab Apostolo Paulo, secundæ ad Cor. 1. dicitur, *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis*, cum autem inteligeret quod non potest arbor mala bonos fructus facere, nec bona malos, & quod ex fructibus arbor agnoscitur, utriusque testamenti diuersum authorem Deum finxit, ut Tertullianus vbi suprà cap. 2. docet: quia in re etiam Manichæi consenserunt, ut notat Augustinus de moribus Ecclesiæ Cathol. cap. 10.

Vtique hæresis stulta, & insana est: nec vlo fundamento nititur, non enim illud habet in scripturis, aut creaturis, non in creaturis: ex his enim, ut iam ostendi, vna solum causa, vnum principium rerum colligitur, quod si hac inferiora Deus ille tenebrarum condidit, ut aiebat Manichæus, sanè Deum lucis non habet unde inuestiget, nec enim ratio naturalis habet, vnde ad inuisibilium notitiam perueniat, quam ex visibilibus, hæc autem ducunt in agnitionem boni, ac iummi Dei, quem omnes adorare, & colere tenemur, de quo loquitur Paulus ad Romanos 1. *Invisibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicuntur: sempiterna quoque eius virtus, ac diuinitas, ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt.* Iam verò Marcion, cum Deo utriusque testamenti tribuat superioritatem in homines, vnum sane, ac eundem esse concedat necesse est: nam, si Deus scriptura veteri celebratus mundum eluione deleuit, infames Ciuitates cum ciuibus

Ad Rom. 1.

7. Irenæus.
8. Marcion.
9. Cerdon.
10. Irenæus.
11. Eusebius.
12. Epiphanius.
13. Marcion.
14. Irenæus.
15. Tertullianus.
16. Epiphanius.
17. Eusebius.
18. Tertullianus.

cuibus igne cælesti consumpsit, Pharaonem, & exercitum eius demersit in mare, & pleraque alia id generis exempla iustitiae punitiæ edidit, illi profecto cœlum, terra, & vniuersa creatura subiecta est: atque adeò non relinquitur ulli alteri vis dominandi in creaturas: scimus autem Deum noui testamenti in easdem dominatum habere: ergò non alter ab illo, sed idem prorsus est. Parere autem Deo noui testamenti creaturas patet ex infinitis Christi miraculis supra vim, ordinemque causarum naturalium factis: quomodo enim ægris sanitatem, cæcis visum, mortuis vita solo imperio redderet, nisi illi mors, vita, & omnis creatura subderetur? quomodo imperaret ventis, ac mari, nisi eius imperiū recognoscerent? quomodo compelleret dæmonas ab obsessis corporibus exire, nisi vim cogendi haberet? Itaque si idem effectus nequeunt in plures causas primas reduci, si vna cauarum series, & concathenatio non nisi ab uno principio pendet, vnu & idem est veteris ac noui testamenti Deus, creator cœli ac terræ, visibilium omnium, atque inuisibilium.

III.

Actor. 17.

Matth. 6.

Genes. 1.

Genes. 2.
Basilius.

Sed planius ex scripturis vterque error conuincitur: & in primis insanía Manichæorum, quoniam Paulus non alium Deum quam bonum prædicabat, & tamen Actor. 17. testatur ipsum cœli, terreneque conditorem, ac Dominum, Deum inquiens, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo sunt, hic cœli, & terra, cum sit Dominus, non in manu factis templi habitat, de eodem loquebatur Christus Matth. 6. cum dixit: si autem sonum acri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, authorem plantarum præcans, & auium cum dixit: nonne quinque passeries vaneunt dipondio, & vnu ex ijs non est in obliuione coram Deo, denique idemmet dicitur Genes. 1. fecile lucem, eamque à tenebris diuulisse, & appellasse lucem diem, tenebras vero noctem: at diuilio seu dispositio, & nominis dispositio verum indicant dominatum, vt tradunt authores in illud Genes. 2. vt videret quod vocaret ea, & D. Basilius homilia, quod Deus non sit author mali ex hoc sumit argumentum ad probandum non esse duos Deos alterum boni, alterum mali authorem, qui dicit inquiens, Ego facio lucem, & preparo tenebras, creationis authorem sepe per hæc, non mali aliquius conditorem significat. Ne ergo existimes aliam lucem, aliam tenebrarum causam esse: se ipsa dixit eorum quæ contraria inter se videntur, secundum creationem factorem, & opificem esse. Error autem Marcionis apertissimis etiam conuincitur testimonij sacrarum literarum, in prim. Pauli ad Hebr. 1. multi-^{ad Hebr. 1.} fariam, multisq; modis olim loquens Deus Patribus in Prophetis nouissimè diebus iſis locutus est nobis in filio, idem qui loquebatur in prophetis, & non alius locutus est in filio, idem qui loquebatur Patribus, adeo factus caro post Patriarchas, & Prophetas in terris vi-^{ad Hebr. 1.} sus, & cum hominibus conuerteret. Denique Deus noui testamenti est Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, idem vero est Deus veteris testamenti, quem Iudei Deum suum esse gloriabantur dicentes: Nos scimus, quia Moys locutus est Deus, vt constat ex verbis Christi Domini Ioan. 8. Est Ioan. 8. Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus noster est, constat ergo ex fide vtrumque esse vtriusque testamenti Deum.

Sed quoniam scripturæ solùm fidem

faciunt fidelibus, ex lumine rationis contra vtrumque errorem disputandum est.

Pro quo supponendum in primis est, quid Dei nomine intelligat, vt enim recte Ter-

Tertullianus.

um vt scias vnum esse debere, quare, quid sit Deus, & non aliter inuenies, quantum humana con-

ditio de Deo definitivæ potest, id definitio, quod

omnium conscientia agnoscat, Deum summum esse, magnum, in eternitate constitutum, innatum, infectum, sine initio, sine fine. Priora duotangit Augustin. lib. 2. de moribus Manich. c.

Augu.

1. Quod semper eodem modo se habet, quod omni modo sui simile est, quod nulla ex parte corruppi, ac mutari potest, quod non subiacet temporis, quod alter nunc se habere, quam habebat ante, non potest, id enim est, quod esse verissime dicitur: subest enim huic verbo manentis in se, atque in-

commutabiliter se habentis, naturæ significatio: hanc nihil aliud, quam Deum possimus dicere. Et Tertullianus vbi supra, Deum summum esse,

magnum, in eternitate constitutum, innatum, infectum, sine initio, sine fine, quæ est quædā circumscriptio entis necessarij, & æterni. Vbi

etiam subdit Deum summum, magnum, & ratione, & vi, & potestate: nam summum forma idem est, atque essentia infinitum, summum ratione idem ac sapientia, summum vi, & potestate, indicat infinitam potentiam.

Quæ omnia ex ratione primæ causa deducuntur, quæ cum non ex alia, sed a se ipa sit, debet esse sufficiens existendi ratio:

quare, non crit, si contingens sit: nam hoc cum sit indifferens ad vtrumque indiget principio extrinseco, quo determinetur ad esse, & ita ratio contingentia repugnat causa primæ. Quod si est ens absolute necessarium, æternum quoque esse debet: si quidem nec delinere potest, cum sit necessarium, nec incipere, quoniam tunc ab alio quæ se acciperet existentiam, debet etiam esse

infini-

infinita quo ad essentiam, quoniam aliter clauderetur certis limitibus, nec posset esse exemplaris causa rerum omnium possibilium, infinita quoad bonitatem, quoniam est rerum omnium finis ultimus, qui satiat, atq; explet appetitum omnis omnino creature: nam, si sit finis bonitatis, tot bona possunt ex altera parte cumulari, ut bonitatem illius exequunt, aut etiam superent: & consequenter non minus ac illa explet appetitum rationalem, quo dato iam bonum finitum non necessario appetetur, & proinde non erit finis ultimus rerum omnium. Hoc argumēto vtitur Augustinus lib. I. de moribus Ecclesie Catholice ca. 11. Deniq; summe potens, ac sapiens esse debet, ne in suis operibus, vel ignoratione erret, vel ex imbecillitate deficiat.

Hoc posito iam patet malum illum Deum oppositum bono nec esse, nec intelligi posse, quoniam summa essentia contrarium nihil omnino est: esse enim non habet contrarium nisi non esse: & proinde Deo nulla est natura contraria, vt arguit Augustinus, citato libro 2. de moribus Manichae. cap. I. non igitur Deus ille malus est ens, quoniam malum defectus entis est: Quod si ens fingatur esse, non poterit esse ens a se, malum enim, ut potest non existens per se, sed in subiecto, posterius est bonitate subiecti, quo ntitur, & ita ex se non habet sufficiens existendi fundamentum, nec sine bono incipere, & conseruari potest, vt rete Basil. homil. 9. *Quod Deus non est autor malorum post medium, non enim subsistit, inquit, velut animal, iniquitas, neque ipsis essentiam hypothetice statuere possumus: nam malum boni priuatio est, oculus creatus est, cecitas ex oculorum perditione prouenit: ex quo, nisi oculus corruptibilis fuisset natura, nunquam cecitas successum habuisset: sic & malum in propria subsistet, non est, sed in animalibus gignitur, non enim ingenitum est, ut impiorum est opinio, par condione bona natura malum ponetum, si malum itaque non subsistit per se, necessario supponit bonum, cuius existentia fulcitur: non inest autem summo bono, quod est prorsus incapax mali: ergo sequitur ad bona alia inferiora, quae a bono ad malum, & ab hoc ad illud mutuo traducuntur, & ita cum inferiora bona non sint simpliciter necessaria, nulla est radix necessitatis mali, si vero Deus ille malus necessarius non est, & eternus quoque, aut immutabilis non erit, sed corruptioni obnoxius: Non etiam erit infinitus: non in primis in genere boni, quia tunc iam non esset malus: non potest autem dari infinitum in genere mali: nam quemadmodum infini-*

tum bonum excludit omne malum, ita quoque infinitum malum excludit omne bonum, vbi autem nullum est omnino bonum, nulla est entitas, omne enim ens bonum est: restat ergo, vt Deus ille malus non sit ens, sed chimera Manichaei. Quod si quoad substantiam infinitus non est, nec quo ad bonitatem, nec quo ad sapientiam, nec quo ad potestatem erit: non enim rami vim, succumque radicis excedunt: quod vero summe bonus minimè sit ipsi concedunt, qui malum vocant, & oppositum summo bono, quod si non bonus, neque Deus, vt arguit Basilius citatus. Deus igitur ille Manichaei non solum non Deus, sed nihil omnino est: quia Deus, si non bonus est, non est: dignus enim creditur non esse, quodcunque non ita fuerit, vt esse debet. Hæresim Manichaei impugnant Athanasius oratione contra idola, post principium: Nyssenus lib. contra Manichæos cuius fragmenta habentur tomo 3. bibliothecæ sanctorum Patrum Gulielmus Parisiensis primæ partis de vniuerso p. 1. a ca. 2. ad 10. Alensis 1. p. q. 14. m. 3. & 2. p. q. 1. m. 2. art. 1. Albert. in sum. tract. 6. q. 29. m. 2. in 2. particula, & in 1. d. 2. art. 21. Henricus in sum. ar. 25. q. 2. a solutione ad 3. & Argentinus in 1. d. 2. q. 1.

Hac vero non ita militant contra Marcionem, nisi quatenus ab alterutro Deo perfectionem virtutis excludit. Nam vel ita fingit duos illos Deos quo ad iustitiam, & misericordiam oppositos, vt Deum legis scriptæ neget esse misericordem, & Deum Euangeliu iustum: vel ita, vt Deus Euangeliu ad miserendum, Deus vero legis scriptæ ad puniendum magis procluem ostenderit, si in priore sensu loquatur, rationi, ac scriptura repugnat. Rationi, quoniam vtrumque Deum imperfectum credit in numero iustitiae, alterum misericordia exortem: iustitia sola sine misericordia societate in hominibus etiam crudelitas appellatur: misericordia vero sine iustitiae temperamento remissio: cum itaque vtrumque sit perfectio simpliciter, vtrumque in summa rerum causa, atque principio reperiatur debet. Et idcirco, vt recte notat Tertullianus lib. 1. citato cap. 2. & 3. Marcion duos astruens deos vtrumque negavit: primum, quem fateri cogebatur, de malo infamando destruit: alterum de sola, ac pura benignitate commendans iustitiae finxit experitem. Quo argumento etiam vititur Irenæus lib. 3. aduersus haereses cap. 42. Lactantius libro integro de ira Dei, & Origen. in calce dialogi primi, & initio secundi contra Marcionistas. Repugnat etiam scriptura:

Basilius.

Athanasius.

Nyssenus.

Guliel. Paris.

Alensis.

Albert.

Hemic.

Argentinus.

VI.

Tertullianus.

Irenæus.

Lactantius.

Origenes.

	nam ut infra dicam, Deus in utroque testamento iustus, ac misericors predicatur. Si vero secundo modo intelligatur fundatum Marcionis, non bene ex eo colligitur distinctio deorum: namque unus, & idem pro diuersis temporibus potest plures, vel maiores diuersarum virtutum effectus ostendere, ut re ipsa Deus praestitit iuxta sapientiam suam: nam, ut ait D. Augustinus lib. I. de moribus Ecclesiae Catholicae cap. 7. habet potestas illa iustissima misericordia, & incomprehensibilibus modis per quasdam secretissimas successiones rerum sibi seruientium, quas creavit, & severitatem vindicandi, & clementiam liberandi: nam cur Deo non conueniat haec pro temporum opportunitate varietas, si in hominibus commendabilis est? laudatur enim Numer. 12. mansuetudo Moysis, & tamen Exod. 32. zelus quoque eius commendatur, quo idoloatram multum intererit. Idem cernere est in Daudice, & pluribus alijs sanctis viris. Ne vero a puris hominibus solum argumentum capiamus, ipse metu Christus, qui in vita miti se, atque humilem ostendit, in ultimo iudicij magni die, veniet in nubibus caeli, cum virtute multa, & maiestate Matth. 24. & arguet in aequitate pro mansuetis terra, Isaiae 11. & dicet his qui a sinistris eius sunt discidite a me maledicti in ignem aeternum. Matth. 25. quo nullus maior iustitiae effectus in toto testamento veteri reperitur, sicut igitur non est alius Christus, qui mortuus est propter nostram charitatem, ac misericordiam suam, & qui in fine saeculi veniet iudicare viuos, & mortuos, ita ex eo, quod Deus in veteri lege maiora punitionis exempla ediderit, in noua autem misericordiae thesauros effuderit, non proinde erit alter Deus. Praeterea in utroque testamento Deus predicatur iustus, ac misericors: in utroque utriusque virtutis exempla ostendit: vel ergo etiam in utroque testamento sunt duo alii, quod nec verum est, nec a Marcione conceditur, vel unus, & idem utroque predicatur. Longum esset omnia opera misericordiae Dei erga homines in veteri lege numerare, sane ea contemplans Daud dictum Psal. 144. Misericordia eius super omnia opera eius; Deus misericors, inquit Moyses, Exod. 34. & clemens patiens, et multa miserationis, & loquebatur de Deo veteris legis, de quo David Psal. 111. misericors inquit, & miserator, & iustus, misericordiam cum iustitia copulans. Deum verum autem noui testamenti iustum, & punitorum neget, qui Apocalypsim Ioannis non legit, & plagas in ea descriptas, iudicium meretricis magna Babylonis, & qui non audit Paulum	ad Roman. 2. tu autem secundum duritatem tuam, & impunitus cor thesaurizas tibi iram in diem irae, & iudicij magni Dei, qui reddet unitus, iuxta opera sua. Itaque cum utroque iustus, ac misericors predicetur, non alius, sed idem omnino Deus est. Marcionis impugnationem fuis prosequitur Tertullianus lib. contra eundem. Irenaeus lib. 2. c. 3. & 10. & toto feret lib. 3. & Chrysostom. hom. 16. in cap. 5. Matthaei.
Augustinus.		ad Rom. 2. Tertullian. Irenaeus. Chrysostom.
Num. 12.		VII.
Exod. 32.		
Matth. 24.		
Isaiae 11.		
Matth. 25.		
Psal. 144.		
Exod. 34.		
Psal. 111.		
	Et quo etiam principio fundamentum Marcionis corruit: nam punitio, quamvis sit malum puniti, non tamen punientis: alioqui Christus Dominus, quem ille Deum bonum testamenti noui appellat, inepte laudaretur ex eo, quod cum iustitia iudicet, ac pugnet; item quod iudicabit de meretricie magna: ut habetur Apocal. 19. & rem indignantem Deo postula rent.	VIII.

rent sancti Martires, cum illum orant in patria, ut suum sanguinem vindicet, ut dicitur Apocal. 6. itaque Deus testamenti veteris non propterea malus censeri debet, quia intulit malum poenitentiae, non enim actus iustitiae est fructus malus, sed optimus, atque pulcherrimus: & proinde Deus idem veteris, ac noui testamenti bona est arbor vitae, ac virtutis ex eadem radice iustitiae, ac misericordiae fructus germinans: *quoniam misericors Dominus & iustus, & Deus noster miseretur*, repetit sanctus Rex Psal. 114. contra cuius testimonium blasphemare audet Marcion, & contra sexcenta alia, quibus Deo veteris testamenti non minus misericordia, quem iustitia tribuitur, sicut & in nouo Christi iustitia commendatur, quare cum non solum in hoc, sed in ceteris omnibus tanta sit virtusque paginae consensio, ut ne vel in minimo quidem iota repugnet, planum restat eundem esse Deum, qui multifariam, multisq; modis olim locutus est Patribus in Prophetis, & nouissime in filio suo Iesu Christo, qui est super omnia Deus Benedictus in secula. Quo argumento virtutis Augustinus lib. I. de moribus Ecclesiae Catholicae contra Manichaeos, quod adductis plurimis virtusq; instrumenti testimonij fusè prosequitur, atque confirmat, atque adeò ex dictis constat unum esse Deum, quem mundi machina prædicat, ratio suaderet, Philosophia docet, virtusque testamenti pagina commendat.

Deus est unus per se unitate singulari, ac numerica.

C A P V T X.

IN superioribus reieci à Deo omnem prorsus multitudinem sub eodem nomine, ac ratione. Nunc explicandus est proprius modus unitatis divinae. Non est verò unitas per accidens, primo quoniam, cum omne per accidens supponat id, quod est per se, si Deus esset unus per accidens daretur aliud ens per se prius ipso, quod est contra rationem primæ causæ. Secundo quoniam alioquin erit simpliciter plures Dij, vel Deus constituetur in se, in se exente creato, quorum utrumque est absurdum: primum quia contra fidem: secundum quia ens creatum est dependens, potentiale, corruptibile: atque adeò si est de intrinseca ratione Dei, ipse quoque erit corruptibilis, quod abhorret omnino à natura entis primi à se, ac necessarij. Sequitur alterum illorum patet: nam v-

Gillij comment. Theol.

num per accidens coalescit ex pluribus entibus per se completis in sua ratione essentiali: quare, si Deus est unum per accidens constat ex pluribus per se: aut ergo singula vendicant sibi nomen, ac natum Dei, & ita erunt simpliciter plures Dij, aut inter ipsa est aliquid ens creatum, & ita Deus constitueretur intrinseco ex ente creato.

Non esse verò unitatem Dei genericam, vel specificam probatum est superius hoc ipso tractatu, & constat ex sacris literis toties inculcantibus unitatem Dei. Porro, ut notat Diuus Bonaventura in I. distinctione 3. articulo 2. questione 2. nomen simpliciter dictum stat pro potiore significatio: & ideo, quando simpliciter alicui enti additur terminus *unus*, indicat unitatem simpliciter, quam numericam, sive individuali appellamus. Nec verò intelligentia est unitas Dei singularis ad modum, quo homo est singularis in quoque individuali naturæ humanae, hæc enim unitas competit ipsi, per accidens, per se verò specifica: neq; verò conuenit per se unitas singularis, quoniam secundum propriam naturam est incapax omnis omnino divisionis, sicut est Petrus, Paulus, & quodvis aliud individuali sub natura specifica constitutum. Nec verò huic veritati obstat, quod unitas importare videtur determinacionem, ac limitationem, quæ repugnat enti infinito, qualis est Deus: ut enim recte responderet Henric. in summ. art. 31. quest. I. *Henricus.*

duplex est limitatio, altera secundum rationem quantitatis discretæ, altera secundum rationem continuæ, sive propriæ, sive virtualis, atque Metaphorica, qua ratione perfectio cuiusque rei potest dici quantitas ipsius, ut dicam in tractat. de perfectione dei, limitatio secundum rationem quantitatis continuæ sonat imperfectiōnem: nam, qui habent terminum perfectiōnēs in genere sapientie, aut cuiusvis alterius perfectiōnis simpliciter, non carent imperfectiōne, & hæc limitatio longè abest à natura divina: limitatio verò secundum rationem quantitatis discretæ non est imperfectio, in perfectio: negat enim divisionem, pluralitatem, & similes imperfectiones, quæ accidunt rei numerabili: & solum dicit certam, & singularem rationem essendi, & ideo ex hac parte non repugnat deum esse unum.

Nunc restat videndum quomodo sit unus unitate individuali, & numerica: constat verò in primis non esse unum numero unitate suppositi, ut in materia de Trinitate ostenditur. An verò sit propriè unum

II.

S. Bonavent.

III.

vita-

D d d 2

S. Thomas.

vnitate naturæ individuali transcendentali dubitari potest: Negarunt aliqui antiqui, quorum meminit Diuus Thomas q. 9. de potentia art. 7. existimantes non esse discrimen inter vnum, quod est principium numeri, & quod conuertitur cum ente: atque adeò omnem vnitatem numericam addere aliquod esse accidentale supra substantiam, quæ denominatur vna: cum verò Deo nihil accidentale conueniat, inferebant non esse propriè vnum, sed dici ita metaphorice ad remouendam multitudinem à natura diuina, quemadmodum propriè sumptum, dicitur de creatura ad remouendam multitudinem discretam. Eandem sententiam ex alio fundamento tuerit Iandunus lib. 4. Met. qu. 4. ad primam rationem tertiae cōclusionis afferens vnum dici aequiuocè de Deo, quia in illum non cadit priuatio, quæ sapit imperfectiōnem: vnitatis verò propriè dicta est priuatio: quare vnitatis diuina sumitur ab aliqua ratione positiva, idque probatur quoniam vnitatis dicitur in abstracto de Deo, vt constat ex Philosophis, & Patribus referendis cap. vltim. numero 6. nulla verò priuatio dicitur in abstracto de ente positivo.

IV-

S. Thom.
S. Bonavent.
Durand.
Hervaeus.
Bassol.
Gregorius.
Marsil.

Iandunus.

Auerroes.

modum natura diuina, & creata in ratione entis conueniunt analogicè, ita indiuisione vtriusque à se conueniet analogicè: & consequenter vnitatis in indiuisione consistens propriè conueniet Deo secundum rationem analogicam.

Fundamenta oppositæ sententiaæ facile dissoluuntur: primum quidem negando simpliciter, cùm communi sententia Philosophorum, & Theologorum numerum predicamentalem constitui ex quibus vnitate, censent enim componi solum ex vnitatis materialibus quantitatibus: & ita illum à transcendentie distingunt; sed quidquid sit dicendum de essentia numeri predicamentalis, hoc certum omnino est transcendentem præter priuationem non exigere rationem positivam accidentalem distinctam à substantia rei, quæ dicitur vna, vt docet D. Thomas q. 9. de potentia art. 7. ad tertium, ideoq; ex hoc capite nō excluditur Deus à propria ratione vnius. Ad fundatum Ianduni respondetur cum D. Thoma q. 9. de potentia art. 7. ad II. vnitatem non esse priuationem propriè dicta, quæ supponit in subiecto aptitudinem ad formam negatam, sed esse priuationem latto modo, vt dictum est cap. 3. numero 3. & idcirco non opus est, vt vnitatis in Deo consistat in sola ratione positiva, sed consistat etiam in indiuisione sui à se: Ad alia confirmationem respondeo, cùm priuationes simul inuoluant fundamenta, ratione ipsorum dici nōnunquam de Deo in abstracto, quia ratione etiam Deus interdum dicitur ipsa simplicitas, ipsa infinitas: quæ duo, vt docet communis sententia Theologorum, negationem significant: in rigore verò si attendatur formale significatum non est ita loquendum.

An verò vnitatis numerica, quæ est principium numeri saltem transcendentalis, simpliciter Deo conueniat, maiori cum fundamento dubitari potest. Negant simpliciter Bonaventura in I. dist. 24. art. 1. q. 1. & lib. 1. compendij Theolog. ca veritatis cap. 2. quod habetur in appendice opusculorum, Henricus in summa artic. 29. q. 7. in fine corporis, Richard. in I. dist. 24. art. 1. q. 1. Aureolus q. vnicar. art. 4. propositione, Scotus q. vnicar. Bassol. q. vnicar. art. 2. Huic sententia patrocinari videntur nonnulli Patres negantes Deum esse vnum numero. Ita Ruffinus in expositione symboli super illa verba, (in vnum Deum) Hoc modo, inquiens, intelligendum est, vnum non numero dici, sed vniuersitate, verbi gratia si quis dicit vnum hominem, aut vnum equum, hic vnum pro numeropositum: potest enim & alius homo esse, & ter-

V.

S. Thom.

VI.

S. Bonavent.

Henricus.

Richard.

Aureol.

Scot.

Bassol.

Ruffinus.

tius,

tius, vel equus: vbi autem secundus, vel tertius non potest iungi, vnuus si dicatur, non numeri, sed uniuersitatis est nomen, id est, qui propter ea vnuus dicatur, quod alius non sit. Ambrosius lib. 8. in Lucam in id cap. 18. Nemo bonus nisi filius Deus, Deus, inquit, vnuus est, non vnuus est numero, ita & Dei filius quasi vnuus exceptus est, non quasi vnuus ex multis etiam vnuigenitus est, non vnuus ex genitis, & Angelomus in lib. 1. Regum, vnuus inquit, appellatur Deus non de numero, & Glosfa ordinaria in id 1. Regum 1. Fuit vnuus vnuus, vnuus, inquit, dicitur Deus, non numero, sed quia nunquam mutatur. Varia sunt fundamenta, propter quae scholastici citati hanc sententiam fecuti sunt. Bonavent. in d. 19. 2. p. distinctionis q. 4. & Basfol. vbi supradicta sententia: quoniam vnuus numeralis siue transcendens, siue de genere quantitatis addita alteri unitati, semper facit aliquid maius, & perfectius, quam vna soluim vnuus: at verò, si Deus connumeretur creaturae, cōiunctio ex ipso, & creatura non est quid perfectius solo Deo. Richard. autem, Henr. Scot. & Aegid. in l. d. 24. q. 1. ad quartū, probant idem quoniam Deus non numeratur cum creatura sub aliquo communi vnuoco, vnde propriè loquendo hæc propositio est falsa. Deus & lapis sunt duo; denique Aureol. quoniam rationem formalis unitatis sentit esse expressam clausiōnem alicuius individualis in sua individualiōne, nihil verò quod est indistinctum in Deo potest à mente præcisè concludi in sua indistinctione: quoniam cum Deus concipitur, ita intelligitur indistinctus, vt actu sit trinus, de conceptu enim Dei est trinitas actualis. Probari etiam potest, quoniam vnuus numerica additio super terminum, cui additur, aliquid positivum re, vel ratione distinctum: in Deo verò nil essentialē est re, vel ratione distinctum à completa, & adæquata forma deitatis: ergo non conuenit illi vnuus. Major propositio patet inductione: nam, cum dicitur Socrates est vnuus homo. Bucephalus est vnuus equus, terminus vnuus, appositus terminis illis communibus, homo, & equus, addit differentias individualis, quibus Socrates constituitur in esse huius hominis, & Bucephalus in esse huius equi, & sic in ceteris: in Deo autem præter adæquatam rationem essentialē, quam nomine, Deus, significare intendimus, nihil prorsus positivum est re, vel ratione distinctum, à quo vnuus dici queat: nam quidquid Deo competit, aut essentialē, aut notionale est: notionalia non dant unitatem, essentialia clauduntur intimè in ratione deitatis: quapropter nihil huic aduenire intelligitur, quo constituitur in ratione vnuus. Deniq;

impossibile est deum connumerari alijs: nam, si connumeraretur maximè sub nomine entis, quod repugnat: non enim id, quod est per essentialiam, connumeratur ijs, quae sunt per similitudinem: vt vide re est in homine vero, ac pietate: non enim Alexander connumeratur sub ratione hominis cum sua statua: deus autem vt constat ex superioribus, est ens per essentialiam, creaturæ secundum similitudinem, ac participationem: ergo nequit adnumerari ijs sub nomine, ac ratione entis.

VII.

S. Thom.

Aegid.

Durand.

Argentin.

Capreol.

Hispalens.

Henric.

Aristot.

Basilius.

Ioan. Theffal.

dico secundum, deus non dicitur propriè vnuus numero iuxta receptionem acceptionem numeri: dicitur tamen, si numerus extendatur ad transcendentem. Prior pars est Diuini Thomæ 1. part. quest. ii. art. 3. ad secundum, in 1. dist. 24. qu. 1. art. 1. ad primum & q. 9. de potentia art. 7. Aegid. in 1. dist. 24. 1. part. distinctionis quest. 1. ad primum, & secundum, & quest. 2. Durand. quest. 1. Argentinus qu. vnuica art. 4. Capreol. quest. vnuica art. 2. Hispalens. quest. vnuica art. 1. conclusione 2. art. 3. notabil. 2. & art. 4. ad argumenta contra secundam conclusionem, Henric. in summa art. 25. q. 1. ad tertium. Et facilè constat ex vsu vocabuli: numerus enim apud Philosophos propriè accipitur pro multitudine discreta, quae constat vnuibus quantitatiis, vt patet ex Philosopho in prædicam. cap. de Quantit. qui numerum recenset inter species quantitatis, & facit obiectum arithmeticæ: quae licet abstrahat à materia sensibili, non tamen ab intelligibili, ex quo perspicuum est numerum prædicamentalem, siue propriè dictum de mente ipsius non nisi ex vnuibus materialibus coalescere, atq; adeò non posse dici propriè Deum esse vnum numero. Confirmatur auctoritate Sancti Basili Epistola 14. quæ est Basilius. Apologia ad Cæfarianos circa principium: Non est, inquit, Deus vnuus numero, & in fratre rationem subdit: est namque numerus corporalis, naturæ, neque obstat quod ibi dicat Angelum esse vnum numero, in ea enim fuit sententia, vt existimaret Angelos suos corporeos, vt refert Ioannes Episcopus Thessalonicensis in 7. synodo actione 5. vnde immerit ab aliquibus recentioribus trahitur in oppositam sententiam, ex eo, quod homil. quod Deus non est auctor materialum, circa medium diuidat creaturam in corporalem, & spiritualem: ibi enim tantum diuidit in intellectuam, vel intelligibilem, & corporalem: at in intellectuam ibi includit naturam humanam, quam manifestum est non esse spiritualem. Po-

Gillij comment. Theol.

Ddd 3

sterior

Alenſis.
Mayroni.
Gregorius.
Marsili.
Hispalensiſ.

ſterior pars eſt Alenſiſ. t. part. quæſtione. 13. membro 3. ad finem Mayroniſ quæſt. 4. prologiſ. Tertium fundamentum, Gregorij in diſt. 2.4. quæſt. 1. articul. 2. conſuſione 4. & Marsiliſ quæſt. 27. art. 1. ad finem conſuſione 3. & eſt de mente Hispalensiſ. vbi ſuprā concedit enim numerum tranſcenſentem in alijs entibus à quantitate. Eſt veſtò maniſta: nam ex omni unitate muſtipliſata potest coaſcere multitudiſo, & iſed, ſi Deo propriè cōuenit unita tranſcenſens, potest cum alijs eiusdem generiſ unitatiſbus conſtituere multitudiſe tranſcenſentem: nam omniſ entiſ comparaſta entitatib, ab eaque diuina multitudiſem conſtituit: vbi veſtò multitudiſo concediſt, numeruſetiam concedi potest, omniſ quippe multitudiſo potest ſuſi unitatiſbus numerari. Idque conſtat ex ſcripturis, vſu Eccleſiæ, Patrum, & ſcholaſticorū: nam perſonās diuinas ſimpliſter appellaſt tres, naſtas, & voluntates Chriſti duas, trinitas veſtò, ac dualitas non niſi numerando conſcipiuntur. Denique quotiescumque ſub aliquo nomine, ac ratione reſ vna diuidiſt, ac ſecerniſt ab alia, ita vt in vtraque ſit vera negatio vniuſ de altera, ibi eſt vera diuifio, & connumeratio vniuſ cum altera, & vera ratio numeri tranſcenſentis: at ſub nomine, ac ratione entis veſtò ſecerniſt Deus à creatura, & Deus non eſt idem enſ, quod illa: quare, cūm per intellectum creatura Deo addiſt, veſtò numeruſ tranſcenſens.

VIII.

Vt veſtò explicetur mens Patrum ne-
gantium Deum eſſe vnum numero, ob-
ſeruandum eſt aliiquid appellari vnum
numero duobus modiſ: nempè vel ſim-
pliſter, & abſque addiſo, quomodo dici-
tur, Socrates eſt vnuſ numero: vel ſub
determinata forma, qua ratione idem So-
cres dicitur vnuſ numero homo. In-
ter quæ, hoc eſt diſcriben, quod priore
modo non requiriſt vlla determinata
forma, vel ratio, ſub qua reſ habeat unita-
tem: ſed ſuffiſit ratio communis entiſ:
nam de quoconque ente ſingulari ſub ac-
tuali indiuiſione in plura veſtò dicitur,
quod ſit vnuſ numero. Poſteriore veſtò
modo opus eſt, vt ſit vnuſ numero
ſub forma eius prädicati, cui addiſt ter-
minus ille, vnuſ numero, verbi gratia ſi di-
citur, Socrates eſt vnuſ numero homo,
ſenſus eſt iſipſum habere unitatem nu-
mericam ſub ratione hominis; codem-
q. modo cum dicitur Gabriel eſt vnuſ
numero Angelus, deſignatur unitas nu-
merica ſub natura Angelica: haec veſtò da-
ri nequit, ſi natura, vel ratio eſt intrinſe-
ce individualis, & non multiplicabilis in
plura, & conſequenter non numerabiliſ: qua de cauſa ineptè dicitur hic
eſt vnuſ numero Socrates: nam So-
cres non recipit numerum, & conſequen-
ter ipsius natura eſt ſingularis vniuſ nu-
mero hominis, non veſtò per alias uni-
tates numerabiliſ: aptè veſtò dicitur vnuſ numero homo, angelus, equus, &
ſic de ceteris prädicatis communibus.
Hoc poſto appetat non incongruè di-
ci, Deuſ eſt vnuſ numero abſque addiſi,
quoniam ſaltem ſub ente numerari
potest cum alijs, at non aptè dicitur Tri-
nitas eſt vnuſ numero Deus, ita vt ter-
minus ille (vnuſ numero) determinet Deuſ
ad unitatem numericam, quaſi fe-
cundū ſe illa caret: & hoc modo Paſtres
negarunt Deum eſſe vnuſ numero in
telligentes non eſte vnuſ de numero plu-
riū contentorū ſub nomine, a crati-
one Deitatis, quomodo Socrates eſt vnuſ
numero homo, quia naturam humanam
ſuſpīt natura multiplicabilem ipſe ſub in-
diuiſione numericā particiپiat: Deus au-
tem longe aliter diuina naturam habet
indiuiſam ſciliſt ex ſe, & nullo modo
in plura multiplicabilem, cuius totam
perfectionem vniuſa ratione adæqua-
ra concludit. Qua de cauſa à Ruffino vbi ſuprā dicitur vnuſ vniuerſitatem, hoc
eſt tali unitate, quæ ſola conſtituit totam
amplitudinem naturæ diuinae: quod poſt Ruffinum D. Bernarđus lib. 5. de
conſideratione cap. 7. explicat ſimilitu-
dine foliſ, qui eſt vnuſ non numero, ne-
enim cum alijs eiusdem naturæ con-
numerari potest: ſed vniuerſitatem, quia in
ipſo ſoſo natura foliſ reperitur: qua ratione
Petrus, aut Paulus non ſunt vnuſ homo.
Quæ ſimilitudo multo melius rem
declarat poſta ſententia Philoſophi ex-
ſtimantis eiusmodi reſ neceſſariās, & ex-
ternas non eſſe multiplicabiles: nam, ſicut
ſecundum hanc ſententiam ſol ita
eſt vnuſ, vt plures eſſe nequeant ſub ea-
dem natura, ita Deus perfecte, & adæ-
quatè habet totam naturam deitatis, &
iſed non niſi unitate vniuerſitatis vnuſ eſt.
Quia tamen nihil creatum eſt o-
mninò, tunc Deo, deficit hæc ſimilitudo:
quoniam ipſa natura foliſ de ſe ad vnuſ
ſolū indiuiſum determinata con-
cipi adhuc potest ſub ratione communi-
ni abſtracta à conditionib individuali-
bus: natura veſtò diuina hoc modo con-
cipi nequit, quoniam ſe ipſa eſt ſingularis,
neque diſtingui in ea potest ratio com-
munis.

Ad

IX.

ambrofus.

Ad hunc modum intelligendi sunt Patres, quando negant Deum esse unum numero, ut patet ex verbis Ambrosij, nam cum dixisset Deum esse unum, non verò unum numero subdit, ita & Dei filius quasi unus exceptus est, non quasi unus ex multis, & unigenitus est, non unus ex genitis, quemadmodum ita filius dicitur unigenitus, non quia sit unus ex multis genitis, sed quia est indiuisus in ratione geniti, ita est unus Deus, quia indiuisus in ratione deitatis, non quia unus ex numero plurium, qui sunt Dij. Verum quoniam gentiles multos Deos nominant, & ex modo loquendi nomen Deus propter hominum abusum non videatur determinatum ad singularitatem, idcirco ad tollendam ambiguitatem scriptura, & Ecclesia addunt illi terminum *unus*, ad ostendendam singulararem ipsius unitatem: quæ additio minimè necessaria esset, si rem significatam perciperemus, nam terminis significantibus res singulares non addimus terminum, *unus*, quoniam ipsi per se indicant singularitatem, & unitatem, & ita non dicimus unus Socrates, aut unus Plato, nisi quando idem significat quod solus, communibus tamen addimus terminum, *unus*, cum volumus designare certum individuum, vt ita determinatè accipiantur, quomodo dicit Ennius: *Unus homo nobis cunctando restituit rem.* Indicare volens certum ac singularē hominem, nempe Fabium, & cap. 14. Iudith, dixit Vagao Eunuchus: *Vna mulier Hebraea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor.* Designans nempe Iudith, ita propriè loquendo, quia Deus est terminus omnino singularis, si singularitas eius nota esset omnibus, non oporteret addere terminū, *unus*, sed huic significacione indicaret nobis unitatem Dei, quemadmodum quia solem unus omnes agnoscimus, cum de ipso loquimur, non addimus terminos designantes unitatem, quia auditio solis nomine solem hunc singularem concipi mus; & hec modo frequenter loquitur scriptura, vt vel in ipso eius principio Genes. 1. ac 2. videre est: *In principio, inquit Moyses, fecit Deus cælum & terram, & infra, dixit q̄ Deus, quæ verba frequenter repetit, satis indicans loquise de natura singulari, cui actiones, locutionesque tribuit: nam alioquin inepta, confusa, & obscura esset narratio: si quis enim ita suam historiam exordiret: initio anni homo sumpsit insignia Regis, & cæt. ineptus omnino esset, & nihil significaret: nam, cum sint multi homines, & ex modo loquendi non constet, de quoniam sermo ha-*

beatur, torus historiæ contextus vanus eset, & fides eius incerta, quæ vitia nequam sunt admittenda in sacræ literis. Et idèò Moyses congruenter admodum locutus est, quandoquidem usurpans terminum singularem per se non debuit addere terminos designantes singularitatem. Addiderim terminum, *unus*, maximè quando additur nominibus singularibus idem significare ac terminus *solus*, & hac ratione propriè termino, *Deus*, additur, *unus*, quod Diuus Ambrosius lib. de institutio ne Virginis cap. 10. probat ex pluribus locis scripturæ, maximè ex illo Ecclesiast. 4. *Est unus, & non est secundus.* Denique unus numero dupliciter accipi potest positivè ac negatiuè, positivè est unus numero, quod habet unitatem connumerabilem alijs, qua ratione Socrates est unus numero homo: negatiuè verò id, quod est quidem unus in se secundum aliquam formam, sub qua connumerari nequit alijs, & idèò dicitur unus numero, non quasi sit unus ex aliquo numero, sed quia in se ipso caret numero, quomodo sol est unus numero sol. Priore modo non est dicens unus numero, *Deus*, sed posteriorre, quoniam ita secundum formam Dei est unus, vt sub ea nulli omnino rei connumerari queat.

ambrofus.
Ecclef. 4.

X.

non concludit: namq; ad vnitatem numericā sat est expressa, & omnimoda clausio in sua indiuisione secūdūm eam rationem, secundūm quam res dicitur vna numericē: namq; ea sola exclusio ab indiuisione dis-
soluit vnitatem numericā, quæ admittit diuisionem eiusdemmet rationis, secūdūm quam res dicitur vna numero, quamvis ad-
mittat diuisionem secūdūm alias rationes: quo pācto vnitatis specifica transcendens nō dis-
soluit, etiamsi adsit diuisione numeri-
ca. Etenim humana natura diuisa āctu per
plura indiuidua adhuc est vna specie, quoniam clauditur in sua indiuisione secūdūm rationem specificam. At verō, et si demus
naturam diuinā includere intrinsecē per-
sonas diuinās, quæ secundūm rationem
personalitatis sunt diuise ab inuicem, ipsa
tamen omnīd clauditur in sua indiuisione
sub ratione naturæ, quæ non multipli-
catur in personis, sed omnīd indiuisa cō-
municatur: & ita cum Trinitate personarū
manet vnitatis numerica naturæ, si quis di-
cat exemplum vnitatis specifica nō esse ad
rem, namq; natura specifica non includit
intrinsecē in suo conceptu indiuidua, sicut
nūc admittitur naturam diuinam include-
re tres personas. Respondeatur exempla nō
deberē esse prorsus similia, sed solum secundūm id, ad quod assūmuntur: Exem-
plum verō vnitatis specificæ coniunctæ cū
diuisione numericā solum adduxi, vt ostē-
derem non dissolui vnitatem per quamli-
bet diuisionem, sed solum per eam, quæ se-
parat rationem, secundūm quam res dicitur
indiuisa: quod verō in creatis non sit
exemplum usquequaq; simile diuinis non
obstat, quo minus cōuenire possint quoad
ea, in quibus est aliqua similitudo.

XI.

Ad penultimum argumentum respon-
deo, maiorem, si absolute sumatur, esse fal-
sam: nam vnitatis transcendens, vt patet ex
cap. 2. non addit aliquid posituum supra
ens: & ita, cū aliquis dicitur simpliciter
vnu, præter entitatem eius propriam non
requiritur aliquid posituum re, aut ratio-
ne distinctum ab entitate subiecti, quod
denominatur vnum. Veruntamen, si res
dicitur vna sub aliquo nomine communi
multis opus est, vt præter rationem com-
munem significatam per nomen, cui addi-
tur terminus vnu sit aliquid re, vel ratione
distinctum, quod sit fundamentum vnitatis,
vt cū dicitur, Socrates vnu numero
homo, aut Gabriel vnu numero Angelus:
non ad vnitatem numericā sive homi-
nū, sive Angeli præter rationes communes
ijs nominib. significatas addi oportet
conditions indiuiduales, quæ sunt funda-

mentum vnitatis numericæ: Deus autem
non est hoc modo vnu numero, vt con-
stat ex dictis: ideoque ad hoc, vt vnu sit,
ac dicatur nō necesse est, vt habeat aliquid
posituum non intimum essentia ab ea re,
vel ratione distinctum. In forma neganda
est maior propositio: cuius probatio solum
conuincit id, quod modo dixi, scilicet
quando res dicitur vna sub aliqua commu-
ni forma vendicare aliquid posituum ab
ipsa saltem ratione distinctum, quod sit
fundamentum vnitatis, vt patet in exem-
plis adductis in ipso argumēto; si verō ob-
ijcias Deum esse vnum ens, & vnam substā-
tiā, & ideo debere ipsi aliquid inesse dis-
tinctum à ratione essentia ac subāstia, ijs
minimē intrinsecum. Respondeo, si essentia
ac substātia sumantur sub abstractio-
ne communi Deo & creaturis, verē per ter-
minum vnu, quando Deus dicitur vnum
ens, aut vna substātia, designari aliquid
posituum ratione distinctum ab essentia,
& substātia in communi, quod sit funda-
mentum eius vnitatis: id verō est peculia-
ris ratio essentia ac substātia diuinæ, qua
Deo distinguitur à quouis alio ente ac sub-
stantia, quod locum non habet, quando
dicitur vnu Deus: nam vnitatis saltem fun-
damentaliter importatur ipso nomine De-
us: cuius obiectum, seu significatum est in-
trinsecē singulare atq; indiuiduum, quod
non habet essentia, vel substātia simpliciter
dicta. Ad vltimum dicēdum est ea, quæ
dicuntur per similitudinem ad alia, esse in
duplii differentia, quædam enim non par-
ticipant formaliter eandem formam com-
munem, sed solum dicuntur talia per attri-
butionem ad veram formam: quomodo
se habet homo pīctus comparatus vero, &
hæc connumerari nequeunt simpliciter
sub eadem ratione communi: quædam ve-
rō conueniunt formaliter in ratione com-
muni saltem analogica, qua ratione acci-
dential, et si dicuntur entia per attributio-
nem ad substātiam, connumerantur tam-
en cum illa, quoniam formaliter conue-
niunt in ratione formalī communi entis:
hoc autem modo se habent creaturae ad
Deum, cum quo habent analogiam sub en-
te, nō solum per attributionem, sed etiā p
proprietatem, & ita non repugnat sub
eadem ratione connumerari

Deum cum creaturis,
& dici vnum nu-
mero ens.

(?)

Vnitas

Vnitas Dei est omnium
maxima.

C A P V T XI.

Per specto fundamento ac radice unitatis diuinæ, considerandus est modus ipsius per comparationem ad alia. Porro comparatio fieri potest, vel cum personis diuinis, & earum proprietatibus, vel cum creaturis. In primis autem unitatem non suscipere magis aut minus, ideoque secundum ipsam non posse fieri comparationem, atque adeo neque dici Deum esse maximè unum, suadetur, quoniam unitas est pura negatio diuisionis, puræ vero negationes non suscipiunt magis ac minus: nam si adit forma negata, etiam in minimo gradu, non est negatio, erit autem, si illa omnino absit: at, cum forma penitus abest à subiectis, negatio ijs omnibus competit ex quo. Qua ratione, si res habet aliquid diuisionis, quam priuat unitas, nequam erit una, si vero nihil omnino diuisionis habeat, erit æquè una, ac qualibet alia maximè una. Quod attinet ad personas maiorem esse ipsarum, quam naturæ unitatem probari potest, quoniam persona est ultimo terminata & omnino incommunicabilis, nec admittit distinctionem realem eorum, quæ sunt idem quod ipsa, nec ullus numerus de ipsa prædicatur: quæ trianō conuenient naturæ diuinæ: quapropter erit maior unitas personæ, quam naturæ. Consequentia est manifesta. Nam ea unitas est maior atque perfectior, quæ plus distat à diuisione, distinctione, ac numero. Maior etiam propositio per se patet. Assumptio ostenditur, siquidem natura diuina est communicabilis, & subsistit in tribus personis, & ideo non est per se ultimo terminata. Item deitas, & unitas sunt omnino idem, absque illa distinctione, ex natura rei: & tamen Trinitas inuoluit distinctionem realem; atque adeo personæ, quæ sunt idem, quod essentia diuina, realiter differunt: denique Deus est, ac dicitur trinus, & ita unitas ipsius non repugnat cum numero, sicut unitas personæ. Quod vero attinet ad ipsas proprietates personales præter rationem adductam, quæ quoad eas etiam procedit, est alia: quoniam proprietates excludunt omnem distinctionem, etiam virtualem: non enim paternitas, quatenus præcisè est relatio, admittit eiusmodi distinctionem, aut potest terminare plures conceptus non synonimos, sicut natura

divina: quo magis autem res distant à distinctione, eo magis in se ipsis indiuisibæ, & consequenter vna sunt: si vero de rebus creatis loquamur, plurimæ sunt, quæ & sunt diuisibæ à quouis alio ente, & in se nullam habent compositionem, aut diuisibilitatem: quæ duo imminuant aliquid de ratione vnius, quapropter habent maximè perfectam rationem unitatis, & consequenter unitas diuinæ essentia non erit maior. Antecedens suadetur, nam anima rationalis, & Angeli non habent ullam compositionem actualē, nec admittunt ullam diuisionem: & ideo sunt indiuisibiles actu & potentia. Si quis autem dicat pati compositionem cum accidentibus, quæ sunt perfectiones extrinsecæ essentie, & ab ipsa ex natura rei distinctione, non soluit argumentum: nam eiusmodi compositione imminuit quidem unitatem compotiti per accidens ex substantia Angeli, & perfectionibus accidentalibus, non tamen substantia ipsius: quæ licet non possit venire in eiusmodi compositionem, non magis esset una, quam est modo: neque ea compositione inuehit multiplicatatem in natura Angeli, sed in composite per accidens ex ipsa, & accidentibus, ideoque propterea non est minus una. Si quis respondeat admitti compositionem ex genere, ac differentia, essentia, & esse: quæ non cadit in Deum, non omnino satisfacit: nam saltem ipsa differentia, & ipsum esse non patiuntur ullam aliam compositionem, & ita excludunt omnem prorsus diuisionem actualē & potentialem, ideoque attingunt summam, & maximè perfectam rationem unitatis.

II.

Unitas, ut ex superioribus constat, formaliter consistit in negatione diuisionis, seu multitudinis eius rei, quæ dicitur una: & ideo ex varia ratione diuisionis, seu multitudinis intrinsecæ, quam negat unitas, expendi debet perfectio atque excellētia ipsius. Porro, cum Deum dixerimus esse unum per se, & suo modo unum numero, nō est cur quoad unitatem comparetur cum ijs, quæ sunt unum per accidens, aut unum specie, genere, vel analogiæ: His enim modis omnibus unitatis, perfectior ac maior est unitas per se numerica. Porro singularium per se multiplex fingi potest diuisio, adæquatè tamen diuiditur in eam, quæ tendit ad realem separationem, & eam, quæ perfecta actuali distinctione ex natura rei; Prisemper facta separatione terminatur ad plura, nullo singulari nexu copulata, ut

cūm

cum continuum diuiditur in plures partes, quæ postquam sunt diuisæ, manent sum-
pliciter diuisuæ. Posterior cum actuæ
distinctione patitur vnitatem natu-
raliter inseparabilem, qua ratione cælum
admittit distinctionem, & consequenter
diuisionem, de qua sermo est, inter mate-
riam & formam: & nihilominus iuxta
sententiam, quæ assertit esse incorruptibile,
nunquam admittet vtriusque separa-
tionem. Itaque prior dici potest diuisionis
separabilitatis, posterior diuisionis distinc-
tionis ex natura rei. Prior etiam duplex
est, altera actualis, qua vnum diuiditur in
plura, & definit esse vnum, qua ratione
continuum diuiditur actu in plura, quæ
antè diuisionem erant partes vnius totius,
ea vero peracta singula per se habent ra-
tionem totius: altera potentialis, quam
habent partes in ipso continuo, in quo, sic
ut sunt plures potentia, ita quoque ven-
dificant potentiam diuisionem, quæ est
fundamentum pluralitatis. Ad hanc di-
uisionem pertinet etiam diuisionis totius
physici in suas partes, nam quamvis post
separationem plerunque non maneat v-
traque pars, vt contingit in corruptione
omnium viuentium præter hominem, &
ex, quæ manent, non habeant rationem &
vnitatem totius, tamen per eiusmodi se-
parationem vere dissoluitur ratio vnius:
nam cum hæc resulset ex mutua copula
partium, ea dissoluta perit. Diuisionis secundum
distinctionem est rerum suæ pte-
naturæ inseparabilium, actu tamen distin-
ctiarum: nam quia sunt inseparabiles, con-
ueniunt in aliquam vnitatem: quia vero
distinguuntur à parte rei, sunt etiam per
suam rationem intrinsecam ab inuicem
diuisæ, ita vt ratio vnius sit extra ratio-
nem alterius: & ob id intellectus possit
eas actu distinguerem, ac diuidere non sol-
lum abstractione præcisionis, sed etiam
negationis remouendo vnam ab altera: &
ita constitutum ex vtraque, licet sit re ip-
sa indiuisibile, hoc est inseparabile, est tam-
en indiuisibile secundum rationem distinc-
tionis: vt appareat in materia, ac for-
ma corporum incorruptibilium, in gene-
re ac differentia iuxta sententiam eorum,
qui hæc ex natura rei distingui volunt.
His generibus diuisionum opponitur tri-
plex genus vnitatis, de qua loquitur Phi-
losophus libro primo Physicorum. tex. deci-
mosexto, nam est vnum continuatum, v-
num indiuisibilitate quantitati opposita,
vnum ratione: primum est indiuisum a-
ctu, indiuisibile potentia: secundum &
tertium indiuisum actu, ac potentia, si de-

reali diuisione termo sit, si vero de diui-
sione secundum rationem distinctionis,
secundum est diuisibile potentia, tertium
vero nullo modo, quoniam est vnum
simpliciter quoad rationem essentia ab-
que vlla distinctione ex natura rei, vt vi-
num, ac merum, quæ in exemplum addu-
cit Philosophus, & sicut hæc nullam pa-
tiuntur distinctionem ex natura rei, ita o-
mnia ex natura rei eadem sunt vnum ra-
tionem, & hæc vnitas opponitur diuisioni
secundum actualem distinctionem, prior
duo diuisioni secundum realem sepa-
rationem, nam ad vnum continuatum re-
duci possunt ea, quæ sunt vnum quavis a
lia vniōne reali.

Hoc posito dicendum est in primis
Dei vnitatem esse maximam saltem nega-
tiæ. Probatur, quoniam nec vnitas crea-
turæ, nec proprietatum, aut relationum
diuinarum plus excludit propositas diu-
isiones, quam natura diuina: quæ caret o-
mni diuisione intrinseca superius explica-
ta: non enim admittit actu vel potentia
pluralitatem sub eodem nomine, ac ratio-
ne, vt superius probatum est: non admittit
etiam vilam diuisionem fundatam in
actuali distinctione ex natura rei inter il-
lam perfectionem essentialem: hæc e-
nem ob summam simplicitatem non est in
diuini, quapropter nec est, nec singuli potest
vlla maior vnitas, quam sit vnitas
Dei. Quod si comparemus Deum cum
rebus alijs solùm quoad negationem di-
uisionis actualis in plura sub eodem no-
mine ac ratione, hoc modo non est magis
vnum, quam res aliae. Fundamentum
est, quoniam quoad formam omnino in-
diuisibilem abique vlla latitudine nequit
hieri comparatio secundum magis, ac mi-
nus: ut negatio actualis diuisionis sub eodem
nomine, ac ratione non habet latitu-
dinem in singularibus, quantumvis sit dis-
paritas quoad diuisionem potentialem:
Exempli causa quoad esse tantum vnum
numero indiuiduum cum negatione plu-
ralitatis sub eodem nomine, ac ratione
non magis est vnum Gabriel, quam Ale-
xander, quia vterque non est plures, &
quæ enim est Alexander vnum numero
homo, ac Gabriel vnum numero Ange-
lus, quamvis Gabriel sit expers diuini-
nis in materiam, & formam, quam patitur
Alexander: similiter Deus non est magis
vnum numero ens, aut vna numero
substantia, hoc est non plures sub eodem
nomine, ac ratione, quam Socrates sit v-
num homo: quoniam, sicut inter vnum De-
um ac plures non est medium, sed diuersi-
tas

tas indiuilibilis, ita inter vnum hominem, ac plures non est vlla latitudo, sed indiuibile discrimen, & iuxta hunc sensum recte concludit argumentum initio propositum: & hoc indicat D. Thomas I. par. quæst. II. art. 4. ad primum, cùm concedit priuationem secundùm se non suscipere magis ac minus, recipere tamen, secundùm quod eius oppositum recipit magis aut minus: at multitudo, quatenq; dicit pluralitatem sub eodem nomine ac ratione, non recipit hoc modo magis ac minus: nam quamvis denarius sit maior multitudo, quām quinarius, vterque tamen & quā excluditur per quamvis vnitatem: & ita ex hoc capite vnu non recipit magis ac minus: ideoq; secundùm hunc sensum non minus est vnu numero Socrates, quām sit Deus: Quia tamen, vt ex dictis pater, diuifio habet latitudinē, quod alias acceptioes, habebit etiam vnitatis, quomodo hoc concedit D. Thom. vbi supra. Vnitas enim non solum dicit negationem diuisionis rei in plura sub eodem nomine, ac ratione, sed etiam indicat modum entitatis, quā dicitur vna quoad ceteras rationes diuibilitatis, aut indiuibilitatis superius numeratas: & quia quoad eas, vt mox ostendam, vnitatis Dei excedit omnes vnitates creatas, non est simpliciter concedendum res alias habere & quā vnitatem cū Deo, sed solummodo non esse discrimen quoad negationem actualis diuisionis in plura actu.

IV. Loquendo verò absolutè ratione omnium modorum diuibilitatis, aut negationis ipsius dicendum est inter deitatem, relationes, personasque diuinas nullū esse discrimen quoad vnitatem, sed omnibus ex aequo conuenire maximam vnitatem. Fundamentum est, quoniam ratio vnitatis confitit in negatione omnis diuisionis realis, tam actualis, quā potentialis: sed essentia, relationes, personæque diuinae ex aequo carent omni diuisione ac diuibilitate, ergo quoad vnitatem nequeūt comparari secundum magis ac minus. Assumptio supponitur ex dicēdis inferius in materia de simplicitate: vbi ostendam in deitatem, relationes, ac personas diuinas nullam cadere compositionem actualē, ex quo necessario sequitur experientia: quoque esse omnis diuisionis: nam diuifio entis singularis supponit compositionem ex iis, in quā est diuibile: non enim esse potest potentia, siue ea capacitas diuisionis, quin supponatur vnu, quod modo aliquo constet pluribus, in quā diuifio terminetur: quare si deitas, relatio, ac persona diuina est expers omnis prorsus compositionis a-

ctualis, diuibilitatis quoque expers erit; loquor autem de personis diuinis materialiter, hoc est de Patre, Filio, ac Spiritu sancto, quorum quilibet non minorem, ac essentia vendicat vnitatem, non verò de notione, siue ratione formalis communis personæ, secundùm quam analogicè dicitur de Patre, filio, & Spiritu sancto: quandoquidem eiusmodi ratio non habet vnitatem numericam, de qua agimus, sed communem analogicam, secundùm quam diuiditur in plures personas, ita vt in ipsis verè multiplicata existat, & numerum admittat, quā omnia repugnant personis ipsis materialiter sumptis: non enim ratio Patris diuiditur, ac multiplicatur in plures, sed est vnu numero Pater, vnu Filius, vnu Spiritus sanctus, omnes, ac singuli sine multiplicatione, aut diuibilitate propriæ rationis. Nec verò hanc vnitatem dissoluit distinctio rationis, siue virtualis, quā est in diuinis: namquā vnitatis sequitur ipsum esse rei, & negat diuisionem entitatiuam, distinctio vero rationis, siue virtualis fundatur in ipso esse rei indiuiso, quod ob suam perfectionem vnitè complectitur ea, quā in alijs dispersa iunt, & idcirco potius supponit sumam vnitatem, quam diuidat, ac separat entitatem, & consequenter non tollit, sed indicat perfectionem vnitatis, vt infra magis explicabo. Ex quo apparent omnia diuina, siue absolute, siue respectu habere summum gradum vnitatis: neque quoad hoc habere vllam diversitatem, licet quædam secundum proprias rationes formales admittant compositionem rationis ex pluribus virtute distinctis, quomodo personam Patris constitui dicimus ex essentia, ac relatione, quædam verò non admittant, scilicet ipsæ relationes secundum præcium conceptum relationis sumptuæ. Ratio est, quia quoad identitatem actualē, & negationem compositionis veræ ac realis non est diueritas.

V. Ut satisfiat primo argumento contra hanc assertionem, obseruandum est aliquid ens magis, vel minus vnu solummodo dici secundùm maiorem, aut minorem distantiam a diuisione actuali, vel potentiali, vt ait Diuus Thomas prima par. quæst. vndeclima, art. quarto. Nam in negationibus, qua propter latitudinem termini negati suscipiunt magis ac minus, non est facienda eiusmodi comparatio aliter, quā per ordinem ad minus negatos: & ita fieri debet in vnitate, ideoque quando est æqua remotione a diuisione, est æqua vnitas, quan-

Aless.
Albertus.

Mag. Dionys.

Aless.
Albert.

i. Ioann. 5.

quantumcumque circa alia sit diuersitas. Ex quo patet communicabilitatem essentiae nihil facere ad rationem maioris vel minoris unitatis: namque ut notat Aless. 1. p. q. 14. m. 1. ad 2. & membro 6. art. 2. & Albert. 1. p. tract. 6. q. 29. m. 1. art. 2. q. incidente ad primum, quamuis in rebus creatis per communicabilitatem inferatur diuisio: non enim eadem natura creata singularis suapte natura est communicabilis pluribus suppositis, sed cum pluralitate suppositorum necessariò est coniuncta pluralitas, ac diuisio naturæ, tamen in diuinis communicabilitas non assert diuisiōnem, aut multiplicationem formæ communicatae: imò magis indicat excellentiam unitatis, quæ tanta est, ut per identitatem cum pluribus suppositis re ipsa diuisiōnis non dissoluatur; imò faciat esse vnum ea, quæ sunt re, ac numero plura, ut recte docet Magnus Dionysius relatus ab Alessi vbi supra in fine, fœcunditas, inquietus, generationis facit declarationem unitatis essentiae: est enim perfectæ atque excellentis unitatis argumentum, ita pluribus comunicari, ut id ipsum, quo producens est actu Deus, indiuisum secundum totam suæ esse plenitudinem sit in producō: atque ita pluralitatem personarum non detrahere unitati diuini esse, imò eius excellentiam & perfectionem indicare docent ex professo Aless. 1. p. q. 14. m. 1. & Albert. 1. p. tract. 6. q. 29. m. 1. art. 2. Ex quo patet negandam consequentiam propositi argumenti: & ad eius probationem dicendum eam esse maiorem unitatem, quæ secundum propriæ atque intrinsecæ rei magis distat à diuisione, distiunctione, ac numero: at natura diuina secundum proprium ac formale significatum, & secundum intrinsecam rationem ipsius maximè ab his distat: nec enim deitas in personis diuiditur, diungitur, aut numeratur, in Patre enim existens minimè est diuisa, aut alia à se in filio, aut Spiritu sancto, sed maximè vna arctissimo & indissolubili nexu tres vnum constituens iuxta doctrinam Ioannis ep. 1. cap. 5. qui cùm tres diuinæ personas numerasset, adiunxit: *Et hi tres vnum sunt.* Ex eo verò, quod persona, cum quibus ipsa est idem, sicut ab inicem discreta per proprietates relatives, nullæ in ipsam redundant diuisio: nam ita identificatur cum Patre, ut eo realiter à filio differente, ipsa nullo modo distinguatur, sed cum ipso quoque identificetur. Ad secundum patet solutione ex dictis: nam distiunctione virtualis nullæ in arguit diuisiōnem actualem: & idē, quamuis essentia nostro intelligendi

modo continet pluribus rationibus virtutē distiunctionis, non proinde erit minus vna, quam illa, quorum fit mentio in arguēto.

Si verò deitatem cum creaturis comparēmus, absolutè dicendum est Deum esse maximè vnum; hæc est communis sententia Theologorum, Aless. 1. par. quæst. Aless. 14. m. 6. art. 2. Albert. in 1. diff. 9. art. 8. ad Albert. 2. & diff. 24. art. 2. quæstionula annexa principali, D. Thom. 1. par. quæst. 11. art. 4. in 1. diff. 24. quæst. 1. art. 1. Bonaventura. art. 1. quæst. 1. ad 3. & lib. 1. compendij R. chard. Theologicæ veritatis, Richard. art. 3. q. 2. A. Egidij d. 8. parte secunda secunda partis *Agidium*, principalis, q. 1. & diff. 24. 1. p. distiunctionis q. 1. Henrici in *Summa* art. 25. quæst. 1. *Henrici*, ad 4. & art. 29. quæst. 7. initio corporis, *Caetan.* 1. p. q. 11. art. 4. cum alijs expofitoribus Diui Thomæ ibidem, & *Carthusiani* lib. 1. fidei orthodoxe, art. 12. numero 4. Ex Patribus id apertissimè tradit Richardus de sancto Victore lib. 2. de Trinitate cap. 17. 18. 19. & 20. Bernardus libr. 5. de consideratione cap. 7. & 8. vbi inter omnia, inquit, quæ reellè dicuntur, arem tenet unitas Trinitatis, quæ tres persona in vna substantia sunt. Plures alios referant tractat, quinto, cap. octauo, numero quinto. Ostenditur autem ratione communi, quoniam Deus Optimus Maximus excedit infinito interuallo creaturas quoad omnes perfections, quibus ex cum Deo communiant, ut videre est in veritate, ac bonitate, ergo excedet etiam quoad unitatem: quapropter antiqui sapientes, ac philosophi Deum appellabant ipsum vnum, vel ipsam unitatem. Ita Mercurius Trismegistus, Empedocles, Parmenides, Melissus, Xenophanes, Damascius, & Philo Iudeus, quorum testimonia refert Augustinus. Eugubinus libro tertio de perenni philosophia cap. 1. quinto, sexto, & septimo, & plurimi sanctorum Patrum dicunt esse ipsum vnum, vel ipsam unitatem. Ita Anselmus in Proslog. cap. 18. Marius Victorinus libr. primo aduerlus Arium post medium; Origenes libr. primo Periarchon cap. 1. Ambrosius in Symbolum Apostolorum cap. 1. Antonius Abbas Ep. 6. ad fratres Arsenianos in Tomo tertio Bibliothecæ Patrum. Argumento verò sumpto ex ratione ipsius unitatis facile suadetur, quoniam omnia creata habent aliquam compositionem, & consequenter admittunt diuisibilitatem: nimis corpora, quæ sunt vnum continuitate, ratione partium integrantium, habent diuisiōnem potentialem, composita physica, quæ sunt vnum sub-

Itan-

trismegist. Empedocles. Parmenides. Melissus. Xenophanes. Damascius. Philo. Eugubinus.

Anselm. Mar. Victor. Origenes. Ambrosius. Antonius.

stantia in nexo materiae, & formae, habent diuisionem secundum pluralitatem partium actualem: substantiae spirituales, & omnia, quae sunt in aliquo predicatione componuntur ex genere, ac differentia creature denique omnes ex potentia & actu, ex essentia & esse, & sicut ex his componuntur, ita patiuntur diuisionem actualem, potentiam, vel secundum aliquam distinctionem ex natura rei, quas omnes compositionis, ac diuisibilitatis rationes absunt a summa natura, infra ostendam. Et hac quidem ratio satis conuincit unitatem diuinæ essentiae esse maximam inter unitates eorum, quae unum sunt, sed non inter omnes modos entis, qui quoniam libet sunt: ex ipsis enim, quædam nullam videntur admittere compositionem, nempè ipsum esse, quo existit essentia, ipse actus, quo completur potentia, sed enim si modi omnes essendi considerentur, ipsis quoque habent aliquam compositionem: nam quod est actus respectu unitatis, habet admissam potentiam respectu alterius: Verbi gratia anima est actus corporis, & potentia respectu perfectionum accidentalium: & esse rei composite ipsum quoque compositum est, verbi gratia esse hominis coalescit ex partiali esse animæ, & corporis: & ideo hæc omnia deficiunt a perfecta ratione unitatis.

VII. Verum, quia omne compositum est tandem resolubile in partes simplices non constantes alijs, dici poterit ipsum esse differentia ultima complexis naturam Gabrieli esse omnino simplex, atque adeo perfectè unum. Nihilominus nec unitas modorum eiusmodi adaequat perfectionem unitatis diuinæ: etenim ut rectè notat Aegydius vbi proxime perfectione unitatis non consistit in sola negatione diuisionis a quanis perfectione, quam non repugnat inesse rei quæ dicitur una: quemadmodum enim, ut dicam tractat. i. sequent. cap. i. ratio simplicitatis non solum excludit compositionem passiuam, sed actiuam, ita perfecta unitas non solum negat diuisionem in partes intrinsecas, sed etiam cum alijs partibus, cum quibus simul unum atque constituantur: quod indicavit D. Thomas i. p. quæst. ii. art. 4. ad secundum, ideo negans tam unitatem quæ est principium numeri, quam punctum esse maximè unum, quia non sunt maximè entia, & sunt in subiecto, & quia diuersa sunt a subiecto, subdit vero: *Sicut enim subiectum non est maximè unum propter diuersitatem ac-*

Gillij comment. Theol.

identis, & subiecti, ita neque accidentis. Ita que de sententia Dñi Thomæ diuiso subiecti, & accidentis quoad distinctionem realem immixuit rationem unitatis, quia scilicet si perfectio subiecti, & accidentis coincideret in unam, eandemque rem, illa esset magis una, quam sit subiectum secundum se, quod est diuisum ab accidente. Quia ratione vim intelligendi dicimus magis unam, quam vim sentendi, quoniam intellectus unitate continet vim percipiendi obiecta omnia, quæ continent multi sensus. At inquit, esse quidem magis unum, quam sint sensus omnes simul sumpti, non autem quam singuli seorsim considerati. Verum hoc etiam modo unitas intellectus est perfectior: nam quo plures effectus continentur in una potentia, eo hæc dicitur magis una, quoniam virtus per cetera dispersa, in ipsa est maximè unita: ita, ut hæc una, eademque simplici entitate continet plures perfectiones actuales rerum ordinis inferioris. Quod significauit Alensis vbi supra art. 2. cùm dixit unitatem summae potentiae magis declarari a multitudine creaturarum, & effectuum, quam ab unitate effectus. Id vero non aliundè prouenit, quam ex eo, quod unitas effectus supponit virtutem potentiae limitatam, & consequenter diuisam ab alijs rationibus potentiae: multitudo vero effectuum indicat illimitationem virtutis, & identitatem cum ceteris rationibus potentiae seorsim repertis in rebus creatis. Quoniam vero omnis creatura, & omnis modus essendi creatus, etiam maximè simplex, & indiuisus in se, est diuisus ab alijs perfectionibus, & aptus natus cum re alia coniungi ad compositionem unitatis per se, vel per accidens perfectionis, quam sint singulæ partes, ideo longissimè distat a summa perfectione: Deus autem sua indiuisibili unitate continet omnem perfectionem simpliciter, quæ inesse illi potest, & in ipso substantia non est diuisa a sapientia, nec hæc a iustitia; nec denique vila perfectio ab altera: in creaturis autem hæc omnia diuisa sunt: idcirco Deus merito maximè unus est: ideoque Alensis vbi supra art. 3. assertit unitatem diuinam, quatenus est unitas prima, unitas simpliciter, & perfecta, magis representari ab unitate compositi, quam componitum, licet quatenus unitas simplex magis representatur a componentibus.

Ex his patet solutio ad argumentum ultimo loco inductum, quo suadebatur

alensis.

VIII.

Ecc

creaturas

creaturas accedere ad aequalem gradum vnitatis cum Deo. In primis enim nihil eorum, quæ dicuntur simpliciter entia caret aliqua compositione, ac diuisibilitate: quoniam vero ens, & vnum convertuntur, cætera, quæ non sunt simpliciter entia, sed ens, ita non sunt simpliciter vnum, sed vnius: & ad veritatem propositæ assertionis sat est, si nullum ens simpliciter accedat ad perfectionem vnitatis diuinæ. Respondeo deinde etiam ex modis entium plerosque habere aliquam compositionem, quæ Deo repugnet, vt in ipso arguento indicatum est. Quod si rem deducamus ad aliquem modum carentem omni compositione intrinseca, atque adeo expertem omnis prorsus diuisionis, ac diuisibilitatis intrinseca, nullus tamen assignabitur expers diuisionis ab alijs perfectionibus, quæ secundum rationes communes analogicas non repugnant cum ea, quæ in ipso est: & consequenter eius vnitatis erit admodum imperfecta coniuncta cum diuisione ab ijs perfectionibus, à quibus natura diuina non est diuisa, sed eas eadem simpliciter entitate complectitur.

negatione compositionis actiua & passiua, cuius omnino expers est actus purus, atque adeo est summe simplex. Merito vero post tractatum de vnitate essentia diuinæ, sequitur tractatus de simplicitate, quoniam vt ait Henricus art. 28. quæst. 1. simplicitas est quædam vnitatis quod ante illum dixerat Hugo de Sancto Victor. lib. 7. Eruditione didascal. cap. 19. Verum autem vnum est, cui totum est vnum esse, & simplex esse, quod est. Quidquid igitur vere vnum est, simplex est, & in fine capituli, Cum spiritu simplex dicitur, non parvitas, sed vnitatis significatur: creator igitur est simplex, quia unus est: est autem duplex vnitatis in Deo: altera singularitatis, quæ opponitur diuisioni, ac multitudini: altera simplicitatis, quæ opponitur multiplicati, & compositioni. De his locutum Dionysius, cap. 7. cælestis Hierarchia cum dixit de Deo: monas est, & vnitas, sentit Henric. vbi supra post Hugon. de Sancto Victor. cuius verba refert, quæ sic habent: Sanè quod monas, & vnitas cum idem esse videatur, geminato nomine possumus est. pro Graco factum est, in quo duo nomina sunt monas & enas, quæ quamvis vnam habeant apud nos interpretationem, (vtrung^o enim vnitatis sonat) hoc tamen dictum esse videtur, quod monas magis vnitatem significat, quæ secundum distinctionem dicitur, enas vero illam, quæ secundum simplicitatem vocatur, omne enim quod simplex est, vnum est. Ex quibus patet simplicitatem esse modum quandam vnitatis nobilissimum, vt ait Bonavent. in 1. d. 8. art. 3. quæst. 2. ad primum, minus tamen late patere, quam vnitatem transcendenter, vt notat Richard. in 1. d. 2. art. 1. quæst. 4. & colligitur ex Hugo vbi proximè: nam cum dixisset omne simplex esse vnum, subiunxit, non autem omne quod vnum est simplex est, & ita ordinatio doctrinæ postulat, vt post disputationem de vnitate Dei, de eiusdem simplicitate differamus.

TRACTATVS QVARTVS DE SIMPLICITATE DEI.

caeteras.

Vamus Caiet. 1. p. quæst. II. art. 1. simplicitatem non inter attributa, sed inter predicata quidditatiua censent numerandam, atque adeo esse priorem vnitate, nihilominus ipsem cap. 2. de ente & essentia negat eam esse perfectionem simpliciter, quoniam nihil positivum significat, sed negationem: at negatio, vt per se patet, non est de essentia vlli naturæ, nedum diuinæ: supponit quidem simplicitas summam perfectionem entitatiuam essentia diuinæ, quam explicamus nomine *actus purus*, quo significatur pura actualitas est, di fine vlla permisitione potentie in ijs, quæ ipsi intrinseca sunt. Ex qua perfectione necessario sequitur simplicitas: nam hæc, vt patet infra, constitit in

Quæ,